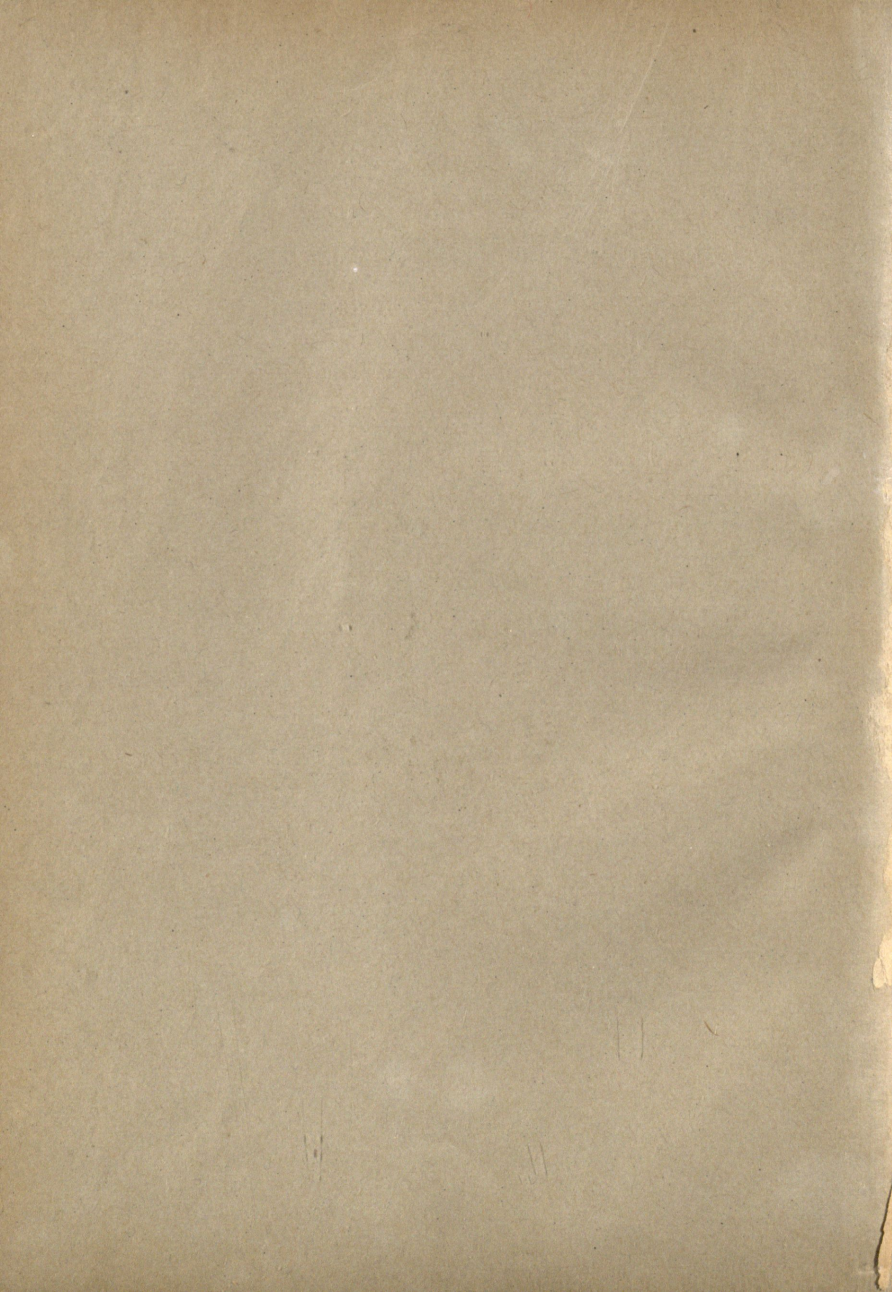

TĒVYNĒS
SARGAS.

№ 4 ir 5.

1901.

Tėvynės Sargas.

Mėnesinis keimarinis laikraštis.

Gaunamas pas **J. Lapiną** už 50 kap. (Tilsit, Ostpr. Goldschmiedestr. 8)
ir pas Rev. A. Kaupą už 1 dol. (America Scranton, Pa. Main Ave. 1423).

Turinys slėpiamosios (A) dalies.

1. Mūsų mokslavietės.	1
1. Vyrai, būkite atsargūs! <i>K. Sėlis.</i> 2. Laizavoje. <i>Ilganosis.</i>	
3. Panemunėlyje. <i>Bėgunas.</i> 4. Sutekūnuose. <i>Laukinis.</i> 5. Rumšiškėse. <i>N.</i> 6. Švenčionyse. 7. Naumiestyje. <i>Kankalas.</i> 8. Akmenėje. <i>A. D.</i> 9. Drukšėje. <i>Juosta.</i>	
2. Lietuvių draugavimos. 1. „Lietuviškos jaunūmenės bendrovė“. <i>Žiogas.</i> 2. „Akstinas“. <i>V. Dausietis.</i> 3. „Žvaigždė“. <i>Vaidevutis.</i>	9
3. Įvairios žinios.	14
1. Iš Raseinių. <i>Raseinių Magdė.</i> 2. — Naumiesčio. <i>Papjaunaitis.</i>	
3. — Laizavos. <i>Ilganosis.</i> 4. — Krakinavos. <i>K.</i> 5. — Smilgių.	
6. — Švenčionių. 7. — Naumiesčio. <i>Kankalas.</i> 8. — Gadūnavo. <i>Žiogas.</i> 9. — Rumšiškių. <i>N.</i> 10. — Akmenės. <i>A. D.</i> 11. — Šiaulių. <i>Laukinis.</i> 12. — Panemunėlio. <i>Bėgunas.</i> 13. Atbalsiai Vyskupo Motiejus Valančiaus Jubiliejaus. <i>Darbininkų kuopelė.</i> 14. Iš Peterburgo. <i>Girdėjęs. K. Sėlis. Daugmata. Dausietis. Rutų Lapelis.</i>	
4. Mūsų raštai.	34
„Lietuviška Chrestomatija“ ir kiti <i>E. Volterio</i> raštai.	

Mūsų mokslavietės.

1. Vyrai, būkite atsargūs!

Neseniai Vilniaus general-gubernatorius Trocki's praplatinimui tarp lietuvių maskoliškos kalbos užmanė po Lietuvos kaimus (sodžius) atidengti teip vadinamas „učiliščnyja otdielenija“*) ir paliepė tarpininkams (posviedninkams) prikalbėti valsčionis prisidėti prie įkūrimo tokių mokyklų.

Tose mokyklose mūsų vaikus mokins vien maskoliškai ir mokytojais tegali būti tiktai pravoslavai-maskoliai.

Iš šito, vyrai, aiškiai galite matyti, kad Lietuvos „cariukui“ jūsų ne apšvieta rūpi (kad jam tas rūpėtų, seniai būtų pavelyta spauzdinti knygos ir lietuviams-katalikams mokytojais būti), bet tik apmaskolinimas, išplėšimas brangaus mūsų tikėjimo ir kalbos. Bet būkite drąsus, be jūsų ant to sutikimo negalės įsteigti mokyklos.

Tarpininkai, norėdami įtikti vyresnybei, visokiais būdais stengsis jumis priversti įsikurti tokias mokyklas; žadės ant mokyklos pašalpa nuo valdžios; kad geriaus jumis apmauti, sakys, ir lietuviškai ten mokinsią, bet jūs drąsiai spirkities tokiems jų norams. Nieko už tai jums negalės padaryti. Tik atminkit, daugiau vienybės!

Jeigu, vyručiai, visur pragaištingiems mūsų tautai užmanymams priešinsimės ir be paliovos reikalausime mums prigulinių žmoniškų tiesų, būs mūsų viršus, nesą už mumis stovi Dievas ir Teisybė. Valdžia ant galo turės suminkštėti, nes reikia atminti, kad ji mažiausio pasipriešinimo bijosi.

Taigi, vyručiai, dabar mums gera proga parodyti maskolių valdžiai, ko mes reikalauname. **Reikalaukime** be paliovos spaudos ir pradinėse mokyklose išguldymo lietuviškos kalbos, greta su maskoliška.

Juo daugiau mūsų protestuos, juo tikresnė pergalė.

K. Sėlis.

*) Veizdėk apie tą patį M 2 3 „T. S.“ R.

2. **Laižavoje**, Š. p., valdžia iš savo valios, nė prašyta, nė dėkavota, ncrs sulūžusioje karčiamoje įtaisė „narodnąją“. Ši-met laižaviečiai snaudaliai sutiko susivežti medžiagą statymui naujo mokyklos buto. Veršiai! Prie tos progos reikėjo aiškiai parodyti: **tol maskoliškai nesimokysime, kol neleisite ir žemaitiškai mokytis**, kol mokantiems ruskai neleisit lygiai su kitais tėvynėje duoną pelnytis. Mokyklos nieks neprašė, o davė tuotarpu kiek jau prašymų nusiuntėme, kiek ašarų išlėjome, spaudos bemaldaudami, o kaip neduoda, teip neduoda! *Ilganosis.*

3. **Panemunėlyje**, Zarasų p., kunigas nuo senovės vaikus mokina skaityti, rašyti, keturių veikmių aritmetikos. Didis nuopelnas: jo vaikai narodnąją pabaigia per vieną žiemą, neprisirgdami iškalos dvasios. *Bėgumas.*

4. **Sutkūnuose**, Šiaulių pav. Sutkūnuose riogso valstinė mokykla, kur iš aplinkinių kaimų Žemaičių vaikai susirinkę mokinas maskoliškus žodžius kreverzoti. Učitelius Šetonovas, tikrai šetonų veislės, nes ir jo darbai šetoniški: tur visokių knygų ruskomis raidėmis, o žodžiais parpuslietuviškais, kurias, kaip padūkęs kaišioja tamsuoliams. Odincovinių „čtenijos knygų“ ir-gi pas kiekvieną ant lentynos kėpso. Per tai Sutkūniškiams jokios lietuviškos knygos ne įsiulysi, o „Tėvynės Sargo“ nešejus užkeiktinai keikia.

Kuomet, Sutkūniškiai, susipratę paliauste visokiems Šetonovams duotis už nosies vadžioti? Susimildami, neapsigaudinkit — jo knygų nė į rankas neimkit, mokslo ir šviesos jieškokit tikrose lietuviškose knygose!

Savo vaikų paikinti ir neduokit, kad prieš Dievą nenusidėtumet! *Laukinis.*

5. **Rumšiškėse**, Kauno p., yra „narodnoji“ mokykla, bet iš jos, kaip ir kitur, Lietuviams jokios nėra naudos, vien tik pragaištis. Parakvijoje valdžia žadas įtaisyti dar dvi mokykli, „ministerskija“: **Proveniškėje** ir **Petrašiunuose**. Yra dar daleidimas įkurti čę ir ūkiškąją (agronomiškąją) mokyklą, kur galės mokytis į 500 mokytinių; žemės būsią 20 valakų. Vieta parinkta tarp Rumšiškių ir Proveniškės.

Reikia čę gerų iškalų, nes apšvieta labai žemai stovi. Iš senesniųjų mažkas tepaskaito; jaunoji karta, rods, juo prie knygos linksta, bet ir tarp jaunujų daug tokių yra, kurie tarias visą mokslą pasiekę, jei vieną-antrą Litaniją apgrabomis, kaip per kelmus, paskaito. Žinoma, yra ir gerų knyginių ir giesmininkų N.

6. **Svenčionys**, Viln. g. Juo Vilniaus arčiaus, juo Lietuvui bėdžiaus. Švenčionyse ne tik lietuvystę ruskiai su lenkais spaudžia, bet ir katalikystę, mūsų tautystės paramą. Miesto dviejų kliasų mokykloje direktorius-ruskis vaikams - katalikams užgina eiti į bažnyčią, baugindamas už vaikščiojimą į bažnyčią baigiantiems mokyklą atestatų neduoti. Mokyklos kapelionas, klebonas Jusys, rods, turėtų pakelti balsą prieš tokį įstatymams priešingą mokyklos perdėtinio pasielgimą. Gal jug ir ant tokių sūdą rasti.

7. **Naumiestyje**, Suvalkų g. Gudiška mūsų mokykla kimšte vaikų prikimšta. Kunigas tos mokyklos nelanko; o savotišką dvasią į vaikus pučia net du mokytoju. Rudenį 1900 m. pritrūko vietos. Nusiminę tėvai kreipės prie pavieto viršininko; rašė į direkciją, — bet niekur nepešė. Leidė prašymą į ministeriją, ir iš ten atsakymo nėra. Mat, beturčiams ir pragaro pavydi. Dyvai!

Kitur ir nenorinčius ragina.

Kankalas.

8. **Akmenėje**, Šiaulių p., apleista bažnyčia, apleista ir parapija. Akmeniškiai degtinę geria, kaip veršiai. Laikraščių, knygelių jie nėkuomet neskaito, nes jiems užtenka pasiskaityti ant butelių antdedamus parašus. Teip šviestis, t. y. butelius skaityti, nesigėdžia nė jaunos mergaitės; drauge su vyrais į karčiamą lenda. Piemenis dar mokytesni: moka lenkiškai šunį išvaryti š... ir gudiškai keikti. Nu, ką-gi? Jug kasmet mokykloje po 100 vaikų mokinasi keikti.

A. D.

9. **Drukšėje** (Dzyswiaty). Zarasų p. Drukšės parapijoj' žmonės bialorūsai, arba musiškai sakant, baltgudžiai; yra tai lietuviai, kurie savo kalbą gan seniai užmiršo, tarpu savęs šneka pusiau lenkiškais, pusiau gudiškais žodžiais. Tikri lietuviai tiktai apylinkėje šitos parapijos tepradeda rasti.

Su bialorūšų vaikais mokyklėse kunigui labai keblu. Nėra kaip su jais susišnekėti kunigui: jie nemoka nė lietuviškai, nė gudiškai, o lenkiškai kalbėti rusiška valdžia labiau draudžia, neg lietuviškai, gal but dėl to, kad tie bialorūšai greičiau į tikrus gudus pavirstų. Ale per pusę metų mokyklų direkcija leidė kunigams su vaikais-bialorūšais lenkiškai pasimokyti; tik paskui jau reikėjo rusiškai. Žinoma, iš to tiktai juokas išeina, daugiau nėko gero. Kunigas užklausia vaikų rusiškai, o tie dar tos kalbos neišsimokę atsako poterius teip, kaip juos matušė išmokė — lenkiškai. Ir šnekasi tarpu savęs teip, kaip višta su ančiukais. Kunigas, žinoma mokė vaikus poterių kaip tik galėjo, nes jam dvasiška nauda terūpėjo, ne kas kitas. Ale rusams dar ir to negana. 1899 direkcija štai išbarė Drukšės kunigą Jurgį Stakauską, kam jis mokiniam lenkiškai kalbėti. Kunigas atsakė: „aš jums dar padedu vaikus mokyti gudiškos kalbos, netiktai juos poterių mokau, nes ką jie lenkiškai pasako, aš jiems tuojaus gudiškai išguldu“. Tą kartą kunigui daugiau nieko nebuvo.

Ale ant kitų metų nedoras učitelis (jo pavardė: Karpela) vėl pradėjo skusti kunigą už lenkišką kalbą. Učitelis skundė kitus labiausiai dėlto, kad ruska vyriausybė nežiurėtų ant jo paties darbo ir kad neišmestų už jo nepriderantį pasielgimą, nes jis be šliubo sugyveno su kokia ten merga ir pradėjo sau kūdikį auginti (o ta buvo katalikė, ale jau toki be Dievo). Kaip žmonės vis tai pamatė, kaip mokytiniai ėmė piktintis iš tokio savo mokytojo, tai pradėjo visi eiti pas kunigą kapeloną, kad gelbėtų vaikus nuo papiktinimo, kad šauktųs prie augštesnės valdžios. Kunigas ir parašė apie viską į Vyskupą o tas toliaus pranešė.

Direkcija tada atsiuntė į Drukšę inspektorių visko ištirtų. Ale pirmiaus pasakysiu, kaip inspektoris mūsų vaikų poterių klausinėjo. Jug jam ne galvoj' mūsų tikėjimas; kad vaikai katekizmo visiškai nesimokytų, jam dar geriaus būtų, nes žmogus neišmanęs greičiau prie pravoslavijos pripranta; ale, mat, jis norėjo ištirti, ar

kunigas nemokė poterių lenkiškai. Todėl-gi jis liepė vienam vaikeliui pirmamečiui persižegnoti. Tas žegnojasi lenkiškai. Ale sako jis, persižegnok rusiškai. Tas tyli. Antram liepė, ir antras nemoka. Atsirado vienas drąsus vaikelis, kurs atsistojęs tarė: Aš moku, ir sudėjęs piršteliu lyg tabokai semti iš ragelio, pašvataravo sau ponosį lyg tartum muses baidydamas ir tarė: vot tak, (štai teip). Mat, vaikas gerai prisižiurėjo, kaip jo mokytojas daro. Kiti ėmė šaipytis, kiti nuraudonavo iš baimės, ką dabar darys inspektorius užpykęs. O tas ištiesų užsidegęs pradėjo aiškinti, kad vaikai žegnotusi savaip, katališkai, vien tiktai žodžius kalbėdami rusiškus. Žinoma, vyresniejie mokytiniai ir teip mokėjo. Toliaus ėmė inspektorius tyrinėti, bene lenkiškai kapelionas vaikus moko. Vaikai atsakė, kad ne, kad lenkiškai poterius jie iš namų moka.

— Tai kas jūs tokie esat, kad lenkiškai meldžiatės? — pradėjo bausti vaikus inspektorius. Viens sako: aš katalikas; kits: aš muzikas, aš prastų žmonių vaikelis... O jam vis negerai. — Ale klausiu tavęs, pagal tautos, kas tu esi, koks žmogus: ar tu vokietis, ar rusas, ar lietuvis?... Viens išsitarė: aš lenkas, ale kad tą rusčiai subarė: koks tu lenkas, čę ne Lenkija! tad visi tylėjo persigandę. Tad įnirtęs inspektorius skaudžiu balsu sušuko: ty bielorus, tu baltgudis; tai-gi atsakyk man dabar, kas tu toks? Vaikelis drebėdamas ir apsiašarojęs tarė: aš bialorusas, mislydamas, kad tas žodis baisnis yra už beprotį, už mulkį. Jei žinote, kad rūsai tuos bialorūsus skaito už savo artimiausius brolius, už tikrus gudus, tai lengviau suprasite, kaip mūsų broliai lietuviai užmiršdami ir nekindami savo kalbą, o griebdamiesi svetimos, pavirsta pirmą į baltgudžius, kurie yra perpus lenkai, o perpus gudai paskui-gi jau visiškai būs prie gūdų priskaityti.

O apie učitelio nepadorą gyvenimą inspektorius tiek tetryninėjo, kad užklausė tiktai anos mergos ir paties učitelio, ar teisybė, ką kunigas apie juos rašė? Merga atsakė, kad ne učitelis kaltas, o učitelis dar pasigyrė, kad ją iš mielaširdystės prie savęs priėmė su vaiku, nes jinai

visų nėkinama neturėjo kur pasidėti; teip jau anie buvo susimokę teisintis. (pagal teisybę šita merga jau kelinti metai, kaip pas tą patį učitelį tarnauja). Žmonių-gi nieks neklausinėjo. Dabar išėjo teip, kad kunigas nekaltai juos skundė. Todėl-gi direkcija atstatė ji nuo mokymo vaikų, o general-gubernatoris liepė dar užmokėti 100 rublių štrogo už įvedimą lenkiškos kalbos ir neteisingą šlovės plėšimą. Atvažiavo asesoris pas kunigą, pareikalavo pinigų, o kad tas neturėjo, tad aprašė jo daiktus ant licitacijos išstatyti, ale tiktai ant trijų dešimtų rublių terado kunigo turtų. O učitelis pasiliko sau toliaus su savo mergą Drukšėje besijuokdams iš kunigo ir iš žmonių.

Ale čę susiprato žmonės. Kas gal išeiti iš jų vaikų, kurie mokasi vien tiktai gudiškai, be tikėjimo ir dar pas tokį žmogų pasileidusi? Todėl-gi susitarę nusiuntė raštą, vieną į vyskupą, o kitą į Vilniaus general-gubernatori, įieškodami teisybės.

Męs mislijom, jie rašė, kad išmes netikusį učitelį, kaip atvažiavo inspektoris; o tuom tarpu nieko nekaltą kunigą nuo vaikų atėmet. Kas dabar būs iš anų, kad augs be tikėjimo, kad veizės į tokiuos papiktinimus savo učitelio? Ir kuo kaltas kunigas, kad iš jo plėšia 100 r., ar tuo, kad jis dykai, be algos mokė vaikus, dėjo savo sveikatą ir brangų laiką? Tai dabar jam toki padėkavonė atėjo per kerštą ir melagingas skundas učitelio!...

General-gubernatoris sujudino policiją, atsiuntė činauninką į Drukšę; labiausiai jam rūpėjo, bene kunigas teip primokė žmones, bene ans juos kurstė, kad šauktųs augštesnės valdžios. Rodos, kad jau žmonės patįs nieko nenumano, ar jiems neberūpi tikrų jų vaikų doriškas pasielgimas. Užtat žmonės užklausti ir atsakė, kad męs patįs žinojome, ką reikia daryti. Dabar jau ir žmonių klausinėjo apie učitelio pasielgimą; tie ir parodė visą teisybę, kaip kitados ana merga siaubdavo ir dejuodavo po visą miestelį ir kaltindavo učitelį. Ale dabar-gi pati nebesakė teisybės, mat učitelis pažadėjo ženytis su ją, tai dėlto jau jinai ir teisybės ir dušės išganymo išsižadėjo.

Kad Vyskupas nuo savęs atsiuntė džiakoną peržiūrėti visus klausimus, žmonės pasakė, ką žinojo, o kalti, žinoma, neprisipažino. O koks dabar būs išduotas sūdas, kaip nutars general-gubernatoris, ar žmonių paklausys, ar nusidėjusio učitelio? Rodos, nėkur nėra tokio sūdo, kurs sudytų pagal paties prasikaltusio žmogaus žodžių, visur klauso teisingųjų žmonių liudijimo. O čę vienok Drukšės učitelio nenukaltino, davė jam kitą vietą **Upnikų ir Vėprių** valsčiaus mokykloje. Žinoma, su ta pačia merga ten nuvyko ir moko žmones šviesos ir doros!?. Apie kunigą-gi nieko nesigirdė, jo neišteisino, jo kaip neleidė, teip ir neleidžia vaikų mokyti, tur but ir anų 100 rub. pareikalauš iš jo.

Drukšėje tuo tarpu pasodino kitą učitelį, ale žmonės vaikų nebeleidė prie jo, užtat kad ten kunigo nėra, žinoma, kad jie labai išmintingai padarė. Atsirado tiktai keletas ūkininkų, kurie tur but savo vaikų nemylį; jie nusiuntė į tą mokyklą, nė apie Dievą, nė apie dorą pasielgimą, kur savo kalbos liepia išsižadėti ir užsiginti. Mums ne tokios apšvietos reikia!

Kad į Drukšės mokyklą rusai nebegalėjo sugauti vaikų, tad nepertoli nuo šito miestelio, tame-pat valsčiuje prie **Mieženu** kaimos, įrengė kitą naują; ten vaikų prilindo sausakimšai, rods apie 40. Nebišmanau, ar ten nebe tie žmonės, ar nekatalikai, kad vaikus leidžia į tokią mokyklą, kur nėra kunigo. Jug kokios dvasės vaikai prigers jaunystėje, tokia ir atsiduos per visą amžių. O kunigo ten rusai neprašys nuo Vyskupo, nes jau ir teip daug vaikų privilejojo; jie reikalauja kunigo tiktai tada, kad žmonės, jiems neužtikėdami, vaikų neleidžia; vien tiktai dėl akių katalikų jiems reikalingas kunigas. Tai-gi, ar nesusipras anie žmonės, nesišauks prie Vyskupo, prie general-gubernatoriaus, kad jiems duotų kunigą prie vaikų mokymo. Jeigu jiems prašant neduotų, tai būtinai reikia vaikus atimti, kaip antai padarė Drukšės žmonės. Kaip mokyklės pasiliks tuščios, tuojaus vyresnybė prašys nuo Vyskupo kunigo, ir tas kunigas ims lenkti ir privengti, ne varinės jų iš mokyklų be jokios jų kaltės.

Juosta.

Lietuvių draugavimos.

Kaip jau augštai pakilo lietuvių darbštumas, ypač-gi numanymas, juog tik iš vieno, drauge imant darbą gal jį sparčiai atlikti, parodo štai dar keletas pranešimų apie naujai įsikūrusias bendroves. Teip, broliai! riškites į burelius, priprasite prie kits kito, imsite juo kits kitą mylėti, panorėsite iš prietelystės kartais ir kits kitą pavaduoti, kits-kitą užstoti; atsiras artimo meilė; suprasite, kaip tai saldu visą savo laiką, sveikatą ir turtą padėti už savo brolius, bevaduojant juos iš tamsybės arba iš vergijos. Paimkite už pavyzdį kurią nors iš apskelbtųjų „T. Sarge“ draugijų ir jungkitės į kupetas, kada užsimanote kokį darbą nudirbti.

1. „Lietuviškos jaunumenės bendrovė.“ Broliai! Apsidairę aplinkui, ar-gi nematome sunkaus Lietuvos padėjimo? Tautą kitą nuo kitos atskiria kalba, tas brangus mūsų bočių palikimas. Lietuviškai kitą sykį kasdieną tarp savęs kalbėjos Didi mūsų Kunigaikščiai, didi Gediminai, Algirdai, Vytautai; o šendieną ją stengias mūsų nevydonai panaikinti, idant ir pati tauta nebesiskirtų nuo kaimynų: ruskių ar lenkų. Valdžia mums vos tik bažnyčios ir namų sienose teleidžia išsižioti saviškai; broliai-lenkai, arba tikriaus mūsų pačių ponybė, išvirtusi į lenkus, nebenorėtų, kad ir bažnyčioje saviškai gražiai ir grynai bėgiedotume ir pamokslų besiklausytume. Kas-gi mus pagelbės tame sunkiame padėjime? Ne kas kitas, tiktai mes patįs. Visi žadinimai mūsų, kurius girdžiame per laikraščius, pasiliks tuščiais žodžiais, jei neatsiliepsime, jei ne bėgsime jiems, žadintojams, į talką. Į jus, jaunieji lietuviai, keliu savo balsą: jus parodykite, ką gali jaunos pajiegos ir karšta tėvų žemės meilė. Senesniejie teilsis pakajuje; nenorėkite, kad šalstantis kraujas teip pat užsidegtų, kaip mūsų. Kviečiame jus į bendrą darbą — į kėlimą visur, kame tik pridera, lietuviško vardo ir šlovės. Mūsų ratelis sutiko ant šitko. 1. Kiekvienas jaunas lietuvis, ar lietuvaite turi mokėti lietuviškai skaityti ne tik litanijas, bet ir bykokią knygą; ne tik skaityti, bet ir apskakinėti perskaitytą. Tolesniai, mokėti rašyti lietuviškomis literomis ir né už

kokius turtus neterlioti lietuviškos kalbos ruskomis literomis. Dėlto apsiėmame kiekvieną pažįstamą igudinti į lietuvišką rašymą, o kas dar nemoka, pramokyti; randamas lietuviškas knygas, ruskomis literomis spauz dintas, apsiėmame visur naikinti. 2. Kiekvienas iš mūsų draugijos turi mokėti Lietuvos istoriją pagal Zanavyką arba Daukantą: „Pasakojimai apie veikalus Lietuvių tautos senovėje“, išleisti J. K. Kauniškio 1893 m. 240 pusių. 3. **Kiekvienas sąnarys**, vienas pats arba susibaudęs su kitais, **nesąnariais**, turi persitraukti koki nors laikraštį ir jį nuo galo lyg galo skaityti ir ką gerą išskaičius, kitiems pasakoti arba skaityti. 4. Sąnariai apsiima palengvinti platintojams knygų darbą savo tarpininkyste: išpardavinėjimu, išdalijimu tam tikroms ypatoms, jei gauna veltui. 5. Sąnariai, susirinkę savo tarpe, atlikę svarbesnį darbą arba skaitymą, pasilinksmindami dainuoja tautiškas dainas, mokinas nuo kitų, ir kitus mokina, ypač sutartinių ant kelių balsų. 6. Sąnariai prižada tam tikriems išleidėjams surinkti iš savo apygardos visas dainuojamas senių ir jaunųjų dainas, pasakojamas pasakas, užminamasias mįsles, prikergiamus priežodžius, patarles, burtus, palyginimus, juokus, pravardžiavimus, pavardes, vietų vardus, vis tai užrašinėdami tikriausiai taip, kaip toje vietoje kalbama. 7. Sąnariai rupintis, kad visur lietuviškas vardas spindėtų: ant parašų, tiltų, ulyčių, ant kapų kryžių ir kitur stovinčių; ir tai parašai — teisingai, gramatiškai padėti. 8. Per pokilius dabos, kad vien lietuviška kalba teskambėtų, lietuviškas dainas tedainuotų; svetimais žodžiais kad nekeikti keiksmų tai ir savų net per daug turime. 9. Paveikslus Šventųjų ant sienų kabinti su lietuviškais parašais. Šalip jų išitiecti po keletą paveikslų Lietuvos kunigaikščių arba šep jau abrozdu perstatančių mūsų buitį arba istoriją. Tematai kožnas įėjęs, juog tai lietuvių gyvenama. 10. Jei žinos, kame kitur tokius pat sąnarius esant, rupisis susinešti, pasidalyti knygomis, pasidžiaugti rinkmenėmis, apsirokuoti, kam reikia tai prisiųsti. Mēs siunčiame į „Tėvynės Sargo“ redakciją. 11. Rašytų įstatymų nepripažįstame: tuos dalykus kiekvienas širdyje teuzsirašo. 12. Apsiėmame nėkadods prieš š. Tikėjimą ne-

bliūžnyti ir kituose laikraščiuose randamus į širdį nesidėti. — Su Dievo pagalba! Gaivinkime lietuvių dvasią. *Žiogas.*

2. „Akstinas,“ lietuviškų raštų skaitymo bendrovė.

Tokią bendrovę įkurti užmanyta 1899 m. Pradžią įsikūrimo galima skaityti 31 rugpjūčio 1899 m. kada trys vyrai sumetė po 1 rublį. 1899 m. bendrovė knygų, apart įkurtojų paaukautų, neturėjo, nors ir tų buvo labai mažai. Tada bendrovei trūko dar pinigų ir pažinties su lietuviais, platinančiais raštus. Pirmieji bendrovės gyvavimo metai buvo labai vargingi, lyg 1 sausio 1900 m. vos-ne-vos susirinko keturi sąnariai; bendrovės pinigai daėjo iki 8 rub. 40 kap.

1900 m. buvo daug laimingesni, jau sausyje turėjo bendrovė 8 sąnarius. 18 sausio nutarta buvo išsirašyti „Tėvynės Sargą“, „Varpą“ ir „Ukininką“, ką „Akstinui“ buvožadėjęs pristatyti vienas lietuvis, bet kokios dėlei priežasties viso negalėjo apturėti. „T. S.“ tegavo 9 NN, „Varpo“ ir „Ukininko“ pirmuosius 4 NN. Susidarius daugiau pinigų, buvo nupirkta įvairaus turinio knygelių. Iki 1 sausio 1901 m. sąnarių bendrovė susilaukė net 16; to ji pradžioje metų visai negalėjo ir svajoti. Apyvartinė suma už 1900 metus daėjo iki 51 rub. 35 kap.; išleista ant laikraščių ir knygų 17 rub., ant 1 sausio 1901 m. lieka dar grynais pinigais 34 rub. ir 35 kap.

Dabar bendrovė sąnarių skaito į 20, viltūsi ji ir daugiau sulaukti, bet raštų stoka to nedaleidžia. Nebevienas, seniaus prisirašęs prie skaitytojų, nebeturi nieko naujo pasiskaityti. Šiųmetinio nė vieno laikraščio ir knygėlės bendrovė visai nėra regėjusi. Sunku gauti raštus. Kas pristatydavo jau nebegali. Naujus aprūpintojus neteip lengva rasti.

Pradžioje sausio šių metų bendrovė pasidalino į dvi dali: viena pasišvenčia vien prasčiokams, kita maž- daug apsišvietusiems.

Ne ant vieno skaitymai padarė gerą įtekmę. Nevienas, pirmiaus neperdaug mylėjęs tėvų kalbą ir žemę, jau pradeda geriaus mylėti, jau daugiau jam rūpi klausimai

iš lietuvių gyvenimo. Ir jeigu būtų užtektinai knygų ir laikraščių, tokios bendrovės daug prisidėtų prie praplatinimo apšvietos tarp nuvargusios mūsų tautos vaikų. Raštų metas nuo meto išeina daugiau, regis, kad jie maž-daug galėtų pirmą išalkimą apmalšyti, bet, kas nelaimė, kad stoka mums aprūpintojų raštais. Laikraščių redakcijos, nors spauzdina laikraščius, bet mažai tesirūpina gauti žmones, kurie ir į tolimiausius kampus galėtų nugabenti nors kibirkštėlę šviesos.

Bendrovė labai trokštų gauti įvairių raštų, bet negali, nes toli gyvena nuo šviesos šaltinio — Tilžės, toli ir nuo mūsų Lietuvos. Susitvėrė ši bendrovėlė viename toliausiu Rosijos užkampiu, kur vargas ir neturtas nemažą ir lietuvių gaują atvaro. Kad tie lietuviai, pabėgę, iš tėvynės, gindamiesi nuo bado arba jieškodami geresnės duonos, visai neištaustų, lietuviškos jų spėkos neišgurstų, tapo įkurta bendrovė „Akstinas.“

Vyriausis „Akstino“ tikslas yra — per skaitymą liet. raštų platinti apšvietą ir tautišką susipratimą.

Kiekvienas, įmąs iš bendrovės skaityti, paprastai moka kas mėnuo 15 kap.; bet kas skaito knygų daug ir gerai jau supranta lietuviškus dalykus, moka 30 k. už metus iškalno mokant, reikia įnešti 1 rub. 50 k. arba 3 rub.

Visi šitie pinigai apverčiami ant laikraščių ir knygų pirkimo.

Bendrovės vadas vienas tėra. Jisai priima pinigus, išduoda knygas ir laiko jas tokioje vietoje, kur ir pats Vonsiackoi nesurastų.

V. Dausietis.

20 kovo 1901 m.

**Pinigiška atskaita „Akstino“ bendrovės,
už 1899 (4 mėn.) ir 1900 pilnus metus.
1899 m.**

№	Įėjimo ir išėjimo šaltiniai.	Ant 1 s. 1899.		Per metus.				Ant 1 s. 1900.	
		R.	K.	Įėjo.		Išleist.		R.	K.
				R.	K.	R.	K.		
1	Įkurėjų auka	„	„	3	„	„	„	„	„
2	Mokesčių nuo 4 sąnarių	„	„	5	40	„	„	„	„
	Viso labo	„	„	8	40	„	„	8	40

1900 m.

№	Įėjimo ir išėjimo šaltiniai.	Ant 1 s. 1900.		Per metus.				Ant 1 s. 1901.	
		R.	K.	Įėjo.		Išleist.		R.	K.
				R.	K.	R.	K.		
1	Ant 1 sausio 1900 metų buvo likę	8	40	„	„	„	„	„	„
2	Sąnariški mokesčiai nuo 16 ypatų	„	„	34	55	„	„	„	„
3	Pelnas už parduotas knygas	„	„	3	46	„	„	„	„
4	Aukos	„	„	3	39	„	„	„	„
5	Procentai	„	„	1	55	„	„	„	„
6	Ant laikraščių	„	„	„	„	7	50	„	„
7	Ant knygų	„	„	„	„	9	50	„	„
	Viso labo	8	40	42	95	17	„	34	35

Užveizdėtojas: *V. Dausietis.*

P. S. Geistina būtų, kad ir kiti lietuviški laikraščiai patalpintų „Akstino“ bendrovės atskaitą.

„Žvaigždė“ tautiškų liekanų rinkimo bendrovė.

Tarp Tėvynės mylėtojų užgimė dar viena draugystė „Žvaigždė“. „Žvaigždės“ siekiai: 1. Rinkimas pasakų, dainų, paslaptinių mįslių, priežodžių ir burtų. 2. Mokinimas nemokančių rašto, skaityti bei rašyti. (Kas gali). 3. Dalinimas knygas skaityti tiems, kurie neturi už ką nusipirkti. 4. Įvedimas Lietuvoje tautiškų lošimų (vyposinų), perstatant tautiškas komedijas. 5. Kiekvienas D-tės sąnarys kasmetą turi mokėti į išdų po 1 rublį ant apsteliavimo laikraščių ir knygų pirkimo.

Kame yra toji Draugystė, nenurodom; tik jeigu kas norėtų kreiptis, gali gauti adresą „T. S.“ redystėj. **Linkiame tautiečiams nesnausti ir įkurti daugel panašių kuopų.** Vietoj' paikų proklamacijų klejavimo verčiaus rupinkitės Tėvynę dvasiškai atliuosuoti, rinkdami jos senovės liekanas, pakeldami apšvieta... *Vaidevutis.*

Įvairios žinios.

1. Iš Raseinių. Pas pat Raseinių, į Girkalnį važiuojant, šalip kelio stypso augštas, iš plytų nukriautas kryžius, „Misijos“ kryžiumi vadinamas, o pastatytas atminimui Žemaičiuose buvusio Jubiliejaus 1826 metuose, kad Žemaičių Vyskupu buvo a. a. Kunigaikštis Juozas Gedraitis, o Rymo Popiežium — Leonas XII. Apie tą patį kryžių ir Vyskupo Valančiaus nabaštikas savo raštuose minėja.

Gražioj, augštoj ir įvairioje vietoje parioglintas, o dar kalkiais iš viršaus nubaltintas, tasai kryžius lyg šiol atšviečia ir papuošia patį Raseinių miestą. Priegtam jisai jug prigul prie istoriškų mūsų krašto liekanų, o pertat juo turi būti mylimas ir visų branginamas: jisai jug stigavoja apie mūsų prabočių dievobaimingumą.

Bet ilgainiui netaisomas tasai paminklinis kryžius vietomis jau suskirdo, ir mets po meto gali sugriūti, jei dabar niekas nesusiprastų jį pataisyti.

Šimet, kaipo Jubiliejaus metuose, juo pritiktų tą mūsų senolių minavonę atnaujinti. Reikia tik keletą ditkų mums sumesti, ir prie J. M. Kauno Gubernatoriaus nurašyti.

Tasai kryžius dabarčiu stovi ant žemės nuo Dominikonų atimtos, o pavestos Raseinių popui. Bet tas, regis, pavodyti negalėtų; jug rusų vyriausybė istoriškų liekanų svarumą pripažįsta. Dėlko jinai ne duoda išgriūti Lietuvos kunigaikščių rūmū, Vilniaus viduryj ant Gedmino kalno riogsančiam?

O kad jau taisyti ir užgintų, tai, man regis, nesipriešintų kryžiaus parnešimui į antrą pusę kelio, kur žemė kunigams priguli, arba dar geriau — perkelti ant šventoriaus, kur ir mūro ir gelžies kryžius leista statyti niekam nė gero žodžio ne davus.

Kaip kitur Lietuviai, taip ir Raseiniečiai mėgsta visur, o ypač ant mirusiųjų kapo statyti kryžius, tik per jų neakylumą, ar šaipjau atleidumą Raseinių kalvis Šimkus ant kryžių padeda nežmoniškus parašus: lenkiškus, parpuslenkiškus, arba kaip kuomet ir lietuviškus, bet taip baisiai žodžius iškraipydamas, kad nėkas jų ir nesupranta, o atžuošėliai praeiviai, sudarkytus parašus skaitydami, tyčiojas ne iš pačių „pundatonų“ — žemaičių ir net iš brangių mūšų a. a. nabaštikų.

Ne, Žemaitėliai, patį visuomet parašykite kalviui ant raštelio, kokie žodžiai turi būti ant kryžiaus iškalti, o ne kokius p. Šimkus užsimanys! Jei patį gerai ir gramatiškai žodžių sudėti nemokat, tai prašykite to, kas gerai žemaitišką gramatiką moka, parašą sustatyti.

Na, kad jau apie kryžius iššnekom, tai jau ir tą išpuola priminti: Dievomaldingi Žemaičiai labai katalikiškai daro ne tik aut kapų, bet ir sodybose, laukuose ir pakeliais kryžius statydami. — „Kur daug kryžių ir bažnyčių, tenai, žmonės dori“. Bet dėlko kryžius statydami jie nerūpinas žmonišką, gražų kryžių pastatyti, kad būtų „kryžius tai kryžius“! O dabar pamislįjo, sukeitė du plonu rąstgaliu, prikergė mažutę, bjauriai išpjaustytą „Dievo munką; arba išmeigė storoką mieta, ant kurio užmauna „koplyčėlę“ su daugybe bjauriai padirbtų stovylų, ir sakos kryžių pastadytinę!

Tokių kryžių yra visur net per daug!

Netik svetimtiekiai, žydai, atskalūnai tyčiojas iš tokių mūšų kryžių, bet pagaliaus mes patį vertos kryžiui garbės neatiduodam. Jug katalikui, pro kryžių einant, reikėtų kepurę pakelti, galvą palenkti, pasveikinti, o dabar, maty-

dami kryžius ant kiekvieno žingsnio, nekurie peiktinai jau sako: „ar paskubsi kožnam kryžiui pasiklonioti, tai nors be kepturės važiuok! Kad būtų ten gražus, nenudrįskęs!“. O kas čę kaltas, ar ne męs patįs? Metas mums susiprasti ir savo ydas taisyti!

Į vietą 10 negražių, laibų kryželių, mažučių, į medį įkeltų koplytelių, ant kiekvieno žingsnio statomų, kurie į 5—6 metus papuvę išvirsta ir svetimtikius pikcina, verčiaus po kelis ūkininkus, po keles sodas susitarius statyti vieną, bet tvirtą, mandagų kryžių ar koplytėlę, kuri ne dešimt, bet šimtą metų stovėtų, kaip anasai „Misijos kryžius“ ties Raseiniais.

Dešimts metų atgal perkrikšta Poznauskis, Varšuvietis, buvo nognai tarp mūsų praplatinęs bjauriausių abrozds, „raudonais“ vadinamus. Mūsų žmonės susiprato čę apgaulių esant ir liovės juosius pirkę, ir ėmė „juodųjų“ reikalauti. Bet Varšavos gešeftininkai - bogomazai, neva žmonių reikalavimui užganą darydami, pradėjo tēplioti „juoduosius“ abrozds, vienok teip bjaurius, kad nė akį užmesti ant tų neva šventųjų paveikslų nenoris. Ar ir tame dalyke, į vietą 10 paveikslų „juodųjų“, baisiai net pačius Šventuosius paniekinančius, ar neverčiaus triboj turėti vieną-kitą šventųjų paveikslą, kad ir brangesnį, bet žmonišką. Vertai būtų, kad mūsų „škaplierninkai“, daug paveikslų tarp žmonių paskleisti geizdami, pirktų tikrai gražius, kurie širdį Dievop pakeltų, o mūsų kunigai bjauriai nupieštų paveikslų arba ir stovylų nė švęste-nešvęstų.

Jau nuo seniai Raseiniuose tapo įrengtos net kelios Labdaringos draugystės: pravoslaunų prie cerkvės, liuterių prie kirkės ir žydų prie sinagogos. Pirm 20—30 metų buvo Labdaringa draugystė ir katalikų, pakol gyvas buvo a. a. kun. Ivaškevičė, bet jam mirus viskas išgaišo, (nors, regis, maištmetis jai galą padarė, kad ir be jokios kunigo Ivaškos kalčios). Dabar svetimtikių vargšai iš geradėjų aukų yra priderančiai prižiuriami ir globiami. Tuotarpu katalikų vargšai, anaip̄t̄ol, ne apveizdėti. Šventą dieną ir

prekymetyj visi pakraščiai rinkos, šventoriaus, gatvių apsėti mūsų ubagų, kurie visokiais balsais „geradėjelius garbavoja;“ šeičiau prastą dieną jie į mūsų sodas išgylioja, o šarpesniejie ir kelintą parakviją pasiekia; uztat subatoj jie visi pargyliuoja atgal į miestą ir į vieną didžiausį būrį į 70—80 ypatų susirinkę, it kokia lazduota gvardija, ar „opričnikų“ (žmogžudžių) gauja, rebentuoja butas nuo buto piniginės pašalpos reikalaudami. Reikia priminti, kad pusė tų lazdanėšių drąsiai prie rugių pradalgės galima būtų statyti, o tuotarpu tikri vargšai, kurie rankų kojų nevaldydami kone badu miršta, paliekta beveik be jokios prieglobstos.

Įkirėjo tas ant galo Raseiniečiams; susitarė, prie ministro nurašė, ir tatai dabar jau ir katalikiška labdaringa draugystė yra Raseiniuose, net jos visi sąnariai jau svietiškosios vyriausybės užtvirtinti. Bet viskas tas paliekta po šiai dienai ant popieriaus. Išrintieji sąnariai, kažin dėlko, sau snaudžia, bet, syki susitarę į draugystę suseiti, galima tikėtis, atsibus ir iš to snaudulio.

Prieš maištmetį Labdaringos draugystės buvo beveik prie kiekvienos bažnyčios. Dar 1811 metuose po № 379 Vyskupas Gedraitis atsiremdamas ant Ciecoriaus („z mocy-ustaw Cesarskien i praw krajowych“) buvo iš Alsėdžių išleidęs raštą, kad prie kiekvienos Bažnyčios pasidarytų tam tikras komitetas iš 7—8 ypatų. Tų išrinktinių priedermė buvo: visus vargšus, sau duonos uždirbti negalinčius, surinkti špitolėse patalpinti, o špitolėj visų netalpinant, kur nors sodoje padėti. Juosius visus komitetas šelpdavo iš parakvijonių aukų. Galintiems pavaikščioti buvo išduotas tam tikros lentutės, su elgetų vardais ir pavardėmis išrašytomis, ir pažymėjimu sodų, kur toksai elgeta vaikščioti. Be tokio ženkle jokiam ubagai pašalpos galima duoti. Tokios draugystės, be abejonės, tapo uždėtos prie daugel bažnyčių, bet, ilgainiui, jos visos išgaišo, it dūmai, ir tik nekuriuose parakvijose jų šešėlis užliko, kur parakvijonis tik savuosius ubagus tešelpia.

O dabar ar-gi ir kitur, nevienuos Raseiniuos, negalima būtų per ministeriją tokių draugyščių užtvirtinimo

maldauti? Bet ir be draugysčių galima būtų nors šitą paprotį užvesti, kad visus vargšus špitolėse talpinti, tik savo parakvijos elgetas tešelpiti, svetimų į namus neįsileisti. O pas mūsų tikrieji vargšai būtų, kaip reikiant, šelpiami, dykaduoniai-gi prie darbo griebtus. . .

Kas tai yra „Raseinių Magdė“?

Žemaičiai, tarp savęs susikyvoję, sako: pabučiuok Raseinių Magdei į nosį!“ Pirmąsyk į Raseinius atvykusiam pažįstamieji sako: „Ar Raseinių Magdę pabučiuok, ar alvinę pastatyk!“ Į mergaites geb sakyti: „Graži, mandagi, kaip Raseinių Magdė“ Į žmogų ištižusi, sugriuvusį sako: „Išsiskleidusi, kaip R. Magdė“.

Vienu žodžiu, ar pagirdami koki žmogų, ar pasityčiodami iš jo, vis lygina į Raseinių Magdę, ir patį nežinodami kas tai yra toji pašaukta Raseinių Magdė. Jokiuose raštuose apie tą garsingą Magdę nėra paminėta. Kas dabar gali pasakyti, ar buvo išties koki istoriška Magdė Raseiniuose, ar koks ten stovylas tą vardą nešiojęs. Pirm 60 metų buvo Raseinių miesto archivas, bet sudegė, viskas rasit ten kas ir buvo apie ją paminėjęs.

Tečiaus yra du pasakojimu lygšiol žmonių lūpose užlaikytu:

1. Dar R. parakvijoje yra daug senelių, kurių tėvų tėvai dar savo akimis matydavę ant rinkos stovylą, moteriškės pavydale, kurį tatai Žemaičiai Magde ir vadindavę. Visi vienu balsu nurodo net ir vietą, kur anasai stovylas riogsojęs. Kur dabar namai Pigulevskio, priešais Sūdo namus.

2. Juo mitologiškas: Buvo Raseinių mieste trys seseris: viena ištekėjo už Telšio, ten dabar Telšia, kita už Šiaulio, kur dabar Šiauliai, o ši trečioji visujaunoji, gražumu sau lygaus jaunikaičio nerazdama, pasilieka ant vietos Raseiniuose.

Patįs Raseiniai nuo to vardą gavę, kad jaunikaičiai su piršliais pas ją jodami, sakydavę: Rasit eis už manęs - Rasit eina - Raseiniai. (šito sakinio padavime nėra).

Tame pasakojime išrodo Raseinių miestą lyg senesni esant už Telšius ir Šiaulius, arba nors garsesni; jug ištiesų Raseiniai — tai Žemaičių sostapilė.

Akyva ir tas, kad Raseiniškiai savo dukterų negėb Magdemis krikštyti, nors bažnyčioj yra ir atlaidai šv. Magdalenos.

Padavimas ir to priežastį nurodo: buk senovėj nebuve valna nė vienos mergatės tuo vardu praminti, jebent tiktai savo gražumu į Raseinių Magdę pavedi atsigitų.

Raseinių Magdė.

2. **Iš Naumiesčio**, Suvalkų rėd. (Apie šmekerius.) Čę daugybė priviso visokių nevydonų, žemškių, žandarų irtt, kurie tik vargina mus. Bet ypatingai atsižymėjo pas mūsų „šmekeriai“, kurie norėdami žmonių akyse išrodyti gerais katalikais, dieną-naktį mislija ir galvas sau laužo, kaip tik kam nors iš pasalų įkasti; to tik ir laukia, bene įkris kas į jų žabangus. Ką tik išgirdo, tuoj ir lekia savo broliui, žandarui, papasakoti ant Lietuvėlių. Už mylios nuo Naumiesčio yra kaimas — Užpjauniai, kame vienas ūkinikas buvo įtaisęs kordoną parubežiniams sargams; bet jau kelinti metai kareiviai iš ten tapo prašalinti, o į jų vietą susimetė „šmekeriai“, arba parubežiniai sargai. Tie šmekeriai tai ne iš Rosijos parvaryti kareiviai, bet iš lietuvių burio parinkti išgamos, kurie su dūšia, su kunu valdžiai pasidavę vien tik uosto ir gaudo lietuviškas knygas, naikindami tarp mūsų apšvietą ir Dievo garbę. Užpjauniuose yra tris šmekeriai; visi labai darbštūs šnipukai, o ypač Galka su Civintsku, nors abudu kataliku. Neperseniai apspitę vieną žmogelį klausinėjo, bene žino, kas knygas iš Prūsų gabena. Žadėjo net pinigais jam užtai užmokėti ir patį rastąjį tavorą jam atiduoti, by tik pasakytų. Žmogutis tečiaus neišdavė, o šmekeriai išėjo sau, kaip grobą pūtę. Teip baisių žmonių vienok papjauniečiai ne saugojas, bet pagaliaus nėvieno pokilio, krikštynų be jų neapseina. Laukon šnipukus varyti, o ne da kviesti. Tik gerus žmones tegal godoti.

Papjaunaitis.

3. **Iš Laižavos** Telšių pav. Su džiaugsmu galima pažymėti, kad kaip kitur, taip ir čę pradeda žmonės amatais užsiimti, o nekurie net už prekybos griebias. Ačiu Dievui savo miestelyj susilaukėm jau dviejų lietuviškų krautuvių: Ramanauskio ir Garbenio. Prekystė jiems klojas: eitų dar geriaus, kad Laižaviškiai, ne tykodami anodijos arba popierosų magaryčioms nuo žydų-prekėjų, pas kataliką pirktų. Metas Laižaviškiams susiprasti: skatiką nešti nežydui bet saviškiam. Katalikas visgi už žydą teisingesnis, o jei kuomet už pirkinius brangiau, negu žydas, reikalauja, tai žinokim geresnį tavorą esant. Žydas tau nuleidžia kokią kopeiką, o veizdėk, tai mastą būs nugnybęs, tai svarą numažinęs. Dabar turime du katalikišku mažmožių kromeliu, bet čę rengias uždėti dar ir gelžies krautuvę teipat katalikas p. Šemeta. Dieve, ir jam duok užmanymus įvykinti!

Mūsų Laižava prekyboj ilginiui dar labiaus pakils, nes jau pas pat miestelį padirbo gelžkelio staciją.

Ilganosis.

4. **Iš Krakinavos.** Seniai „Tėvynės Sarga“ skaitau, bet nuliūdęs negalėjau nėkuomet rasti apie savo kraštą ką nors parašytą. Matyt, lygšiol ne buvo čę šviesenių žmonių. Krakinaviškiai nemylėjo iš knygų apsišvietimą semti. Bet dabar jau atsiranda burelis, kurie ir „T. S.“ skaito. Neperseniai mūsiškiai taip subruzdą skaityti ir lietuviškai rašyti mokyti, kad retas vaikas paliko lietuviškai rašyti nepramokęs. Ir mergaitės rašyme vaikiukams nepasiduoda.

Teipat dar neperseniai Krakinaviškiai buvo pašaukti girtuokliais, nes net du monopoliu jiems turėjo valdžia uždėti; bet dabar krakinaviečiai liovės gėrę: daugumas pašauktų girtuoklių, šventą Blaivybę priimdami, baltakės išsižadėjo. Nors dar ir dabar yra keletas baisių girtuoklių, bet mūsų jaunas kunigėlis rasit ir juos atvers ant tiesos kelio. Blaivybei išsiplėtus, valdžia, dėku Dievui, jau vieną monopolį uždengė.

Neduk, Viešpatie, kas lygšiol per degtinę būdavo Krakinavoj! Būdavo šventdieniais ir turgu dienomis per girtuoklių ergelį praėiti negalėjo. Buvo tokių, kurie

nėkuomet neišsipagirioldavo. Neperseniai tris vyrai-girtuoklėliai (vienas iš jų šimtininkas, vieną žmogelį knygas pardavinėjant apskuzdamas suėdė, juog vargšas gavo iš to krašto išvažiuoti) teip buvo degtinės įkaušė, juog naktį grįždami ant kelio patikę smerčiop primušę nekaltą vaikina. Valdžios suimti tapo ir į Gudiją išvaryti. Jų pačios su vaikais, negalėdamos ūkės vienos rėdyti, su vyrais į Rosiją iškeliauvo. Iš viso per degtinę tuo žygiu išvažiuo 22 ypati. Štai ką daro degtinė! Ar nelaikas, Lietuviai, pamesti tą pragaro raugą? K.

5. **Iš Smilgių.** Turime čę nuo pernai katalikišką arbatnamį, dailiai rėdomą. Nėra ten kitokių paveikslų, kaip tik motinos Švenčiausios. Arbata ir užkanda paduodama švariai. Ar tai po Spaviednės, ar tai sušalus jau yra kur užėiti. Pypkoriaus gal tas arbatnamis netinka, kam rūkyti neleidžia, užtat kas ne rūko, džiaugias, o pypkoriai gali ir ant kiemo pasismilkyti. Gal čę ir ryšelius, botagus pasidėti. Arbatnamio gaspadorius gerai varos, ir mums iš to teipat gerai. Patariame ir visuose Lietuvos miesteliuose tokius arbatnamius užvesti, kaip Smilgiuose.

6. **Iš Svenčionių, Vilm. g.** Čę ūkininkai, ir namie besėdėdami, už savo tikybą činauninkukų yra pešiojami. Imkime, jei koks ūkininkas užsimano žemės kašnėli nusipirkti, tuoj apspinta jį ciela gauja visokių paslaptinių špiegų tyrinėjančių, bene pirkėjas yra kartais maldingas katalikas, bene myli Bažnyčią, bene esti kartais brostvininku, zakrastijonu, bene mišioms tarnauja irtt., irtt. O tuotarpu mūsų Ciesorius daleidžia ir katalikams ūkininkams žemės iki 60 dešimtinų pirkti (Ukazas 1901 m. 29 sausio).

7. **Iš Naumiesčio, Suvalkų redybos.** Tankiai skaitau „T. S.“, bet nieko ne užtėmijau iš Naumiesčio apygardos, kas labai nesmagu ant širdies. Daug buvo atsitikimų, nėra tik kam juos pažymėt, o jug-gi artimų atsitikimų aprašymas juo pritraukia žmones prie skaitymo.

Prąėjusį rudenį važinėjos po Naumiesčio apigardą kažikoks apgavikas, nuo žmonių pinigus kaulydamas, buk

ant mokesčių pamažinimo. Žmonelės apgavikui įtikėdami, kone kiekvienas davė jam į delną. Išvažiavo „muitininkas“ Naumiškių pinigais nešinas. Lietuviai, Lietuviai ar neverčiaus būtų buvę, kad tuos pinigus ne apgavikui butumet sukišę, bet už juos parsigabenę sau laikraščių, knygelių, iš kurių galėtumet sau pasemti mokslą. Gerai knygėlėmis naudokitės, tai išmoksitė geriau gyvent ir vargus pamažinti!

Į Naumiestį neseniai parkilo naujas advokatas, kurs ant savo durų prikėlė lentą su lietuviškai išrašyta savo pavarde, bet neilgam, nes tuoj policija nuplėšė tą parašą, o advokatą prispyrė gudišką parašą ant lentos parašydinti.

Kankalas.

8. Iš Gadūnavo, Telšių apskr. Pas vieną jaunikaitį iš Taučių Antaną Ručkauskį Navarenų urėdninkas užspitrėjo kalendorių. Jaunikaitis urėdninko kamantinėjamas sakė piemenį ganyklose tą kalendorių radus. Bet urėdninkas nedavė atilsio Račkauskiui vis trirublinės skraidydamos. Vaikinas vieną rublį šėip ne teip nulygo, o du prižadėjo urėdninkui į namus atnešti. Urėdninkas, kalendorių sugražinęs, namon pagrižo, paskui, nesulaukdamas pinigų atnešant, per dešimtininkus reikalavo vaikino, bet šis nebklaušė. Ant to viskas ir pasibaigė. Ne teip buvo laimingas Kazimieras Stasiulis, pas kurio tas pats urėdninkas, bevuostydamas pastogėje, rado keletą № „Tėv. Sargo“. Nuo to laiko vargšas Stasiulis po priežiūra policijos.

Žiogas.

9. Iš Rumšiškių, Kauno pav. Keletą dalykų apie tą vietą dasižinojęs, noriu ir su kitais pasidalyti. Rumšiškių parapija iš visų Žemaičių Vyskupijos parapijų toliausia į pietų šalį nusikišo. Čę sueina rubežiai Kauno, Vilniau ir Suvalkų redybų, „kadį gaidys Rumšiškėje užgieda, tai ant trijų gubernijų girdėtis“.

Visa R. parakvija, apskritai sakant, daug primena seną gadinę: pati vieta, jos gyventojai ir jų gyvenimo būdas. Rumšiškių miškuose dar galima regėti tokių žvėrų, kurie kitur po Lietuvą išnykę, kaip antai: vilkų,

briedžių ir stirnų. Kodėl čė' nėra žalčių, šėip juokingai pasakoja seneliai: „senovėje žaltį galima buvo sutikti ant kiekvieno žingsnio; bet, kad jie vieną sykį į laužą (šakų krūvą) suslinkę šildės prieš saulę, vienas žmogelis pritykinęs uždegė laužą, o žalčiai beregiant išbėgiojo į visas puses, o Rumšiškėse jokio žalčio neberegėt“.

Rumšiškių bajorai gana darbštūs; apie savo gerovę rūpinas; neprisirišė prie lenkiškumo, kaip kiti kvaili Lietuvos bajorėliai; lietuvišką kalbą gerbia; su savo tarnais ir tik lietuviškai tešneka; nestengias juos lenkinti. Nors reikia pripažinti, kad čė tankiai ir tarnai sumano atsakyti: „**kaip nemetu savo tikėjimo, teip nemesiu ir kalbos**“.

Valsčionys gyvena visųtankiausiai dūminėse gričiose. Visi lietuviškai tarp savęs kalba. Labai stebėtinas daiktas! — Visose aplinkinėse parakvijose, ypač miesteliuose Kauno pavieto lietuviška kalba varoma laukon ir niekinama, o žmonės su didžiu pamėgimu lenkiškai stavarakuoja. Tuotarpu apie Rumšiškės apart lietuviškos kalbos, kitos beveik ir neišgirsi; priegtam Rumšiškėčių tarmė labai graži, švelni, beveik be barbarizmų (žodžių iš kitos kalbos). Rasit didi miškai Rumšiškėčius apgynė nuo sulenkėjusių ir dar vis teblenkinamų Karmėlavos ir Skarulių par.

Rumšiškėčių gyvenimas vargingas, beveik visi beturčiai, man regis dėlto, kad jie nori iš vienos tik žemutės išmisti, priegtam žemę skaldo: cėlininkų kaip ir nėra, o ketvirt dalių, šešdalių — daugybė. Kodėl-gi, rodos, Rumšiškėčiai negalėtų imti paveikslo nuo savo artimiausių kaimynų. Užnemunio Lietuvių, kurie gyvena ne kaimomis, bet viensėdžiais (kolionijomis) ir žemės nėkuomet neskaldo, bet visuomet vienas brolis pamoka kitiems, o tie, pinigų gavę, vėl, kaip išmanydami, manos, ar tai žemės perka, ar tai šėipjau kur vietą sau gauna. Dėlto ir jų butis daug geresnė.

Tuotarpu Rumšiškietis, keletą žemės dešimtinų beturėdamas, žinoma sunkiai ir savo šeimyną tegal išmaityti. Kad nor kokiais amatais užsiimtų, bet kur čė tau! Pribuišėlis kriauciukas, menkas dailidė, šaltakalvis — tai ir

visi amatninkai! Jau, rodos, kone kiekviename Lietuvos miestelyje yra katalikų krautuvės; tuotarpu čė kaip nebuvo, teip ir nėra. Visa jų pramonė tai, kad sukirstus, raštus žiemą ant Nemuno kranto važiuoja. Aėiu Dievui, nors keletas susiprato iš vieno girios kirtimus („dalenkas“) ant pelno pirkti. Pernai į Rumšiėskės dirbo pliantą — tai nekurie trupuėiuką pasipelnė; kaip uždės gaspadoriėšką mokyklą, tai gal ir truputį Rumšiėskieėiai užsikrutės. Bet vis-gi kaip mažai, teip mažai!... Dėlto vargėšai būriais turi jieėskoti duonos po Rosijos miestus, po Ameriką, savo paėias ir vaikelius be prieglobstos namie palikę.

Dėlko čė daug burtininkų (ėeptūnų), o žmonės dar tebtiki į burtus? Dėlto, kad čė žmonės tamsūs; juos visoki valkiatos apgaudinėja, paskutinį skatiką iš jų išviliodami. Išnyktų burtai ir vardijimai, kad Rumšiėskėsekoks žmoniėskas gydytojas būtų, o dabar čė riogso tik pelėerius, kurs visuomet vaikėėioja su degtine akeles užpylęs; Kauno-gi gydytojai be 15 rublių tris myleles į į Rumšiėskės nevažioja! Vargas Rumšiėskietį prie burtų traukia. Cigonai čė teip-pat tankiai plujoja, „į ranką veizdėdami“. Miesteliėskiai, su jais besibiėiuoliaudami, užtraukė ant savės neėlovę, nes pas nekurių rasta iš Vilniaus redybos pavogtų arklių.

Monopolis žadėjo daug gero padaryti, bet čė kiekvienas žydas slaptomis degtinę bei alumi girtuokliams pardavinėja, teip juog dabar visas miestelis pavirto į vieną didžią karėiamą. Patįs žmonės jiems tai padeda, nes policijos klausinėjami apie paslaptinį žydų degtinės pardavinėjiną, kaip kas sumano meluoja, by tik žydpalaikius nuteisinti. Buvo ar du vyrų teisybę ant žydų policijai pasakę; už tai dabar visų pirėštais badomi. Baisiai Rumšiėskieėiai į žydus įsimylėjo: sykį pakliuvo į kalinį vagių vadovas - žydas; gal būtų nėkuomet iš ten neiėlindęs, kad ne keletas gaspadorių, rodos gan padorių, būtų ant parankos jo ne išėmę ir dar kaipo už nekaltą žydelį paliūdiję. Žinoma, kad geras magaryėias galėjo gauti, o jų išliuosuotinis sugebės ir nuo savo geradėjėlių paskutinę kumelikę išvesti.

Skaitytojai šito pranešimo, gal labai stebėsis iš tų žinių, kurios labai papeikia Rumšiškiečius. Ir man teip rodos. Bet galima ką nors ir gero ant jų išrasti, o tai, kad tarp jų vis-gi yra gerų katalikų ir nesuvis prastų Lietuvių, naudingų pamokinimų ir persargų klauso, kunigų raginami per Grabnyčias daugumas priėmė blaivybę.

Jų Bažnytėlė sena ir mažutė. Girdėjau juos užmislijus mūryti naują bažnyčia ant kitos vietos, ant kalno. Dieve jiems padėk! Dabar bažnyčia statyti pats laikas, — ką žinosi, kaip gali būti ten linkui: laikai vis prastyn eina.

N.

10. **Iš Akmenės**, Telšių pavieto. Akmenė stovi ant mažučio Dobikinės upelio. Į miestelį įėjus, visųpirmiausiai stebiesi į tris labai gražius sodnelius, visokių medžių prisodintus, aptvertus gan mandagiai; takeliai nužvyravoti; pauksmėse sodeliai pataisyti, kur vasarą ramiai gali atvėsti, pailsėti. Tai kunigo Juozo Žebrio darbas. Vieną sykį ir gubernatorius, tuos gražius darželius regėdamas, sakė: „tokiam darbščiam kunigui ne į Ameriką keliauti, bet čę reikėjo gyventi ir mirti“. Akmenėje, kaip ir kituose Lietuvos miesteliuose, pilna visokių pasmirdėlių — žydų ir nusususių lenkbernių. Tolesniai čę yra valsčiaus namas, narodnoji mokykla, kur kasmetą ruskinas 100 suviršum vaikų, gydytojas — lenkas, pelčerius — gudas, aptiekorius — žydas-lopikas, urėdninkas su dviem pačiom ir ant galo kromininkas-katalikas, kuriam, garbė Dievui, vyksta labai gerai. Apėjęs visą miestelį, kiutinau į Akmenės bažnyčia, kuri ant augšto, gražaus ir įvaizaus kalno pastatyta, atšviečia visą miestelį. Ištolo bažnytėlė išrodo gana graži, mūro zomatais aptverta; ant šventoriaus ir Stacijos mūro. Bet prisiartinus priepat bažnyčios, viskas suvis kiteip išrodo. Pati bažnyčia iš lauko kerpėmis ir kiminiais apaugusi. Stacijų langai išdaužyti, tarytum po Kynų karės: stacijų abrozdai gal koks šimtas metų kaip maliavoti. O kokios ten Viešpaties kančios išreikštos! Ant vienos stacijos Viešpats Jezus be kojos, ant kitos be rankos, be akių, be nosies, o ant vienos net be galvos! Ne. tokių kentėjimų mūsų Išganytojis nepakėlė! Širdis dreba, veiziant į tokius paveikslus,

kurie tarytum tyčiomis teip užlaikomi, kad iš paties Viešpaties ir švento Katalikų tikėjimo pasityčioti! Tarp neverčiausių atskalūnų teip apleistos bažnyčios, kaip Akmenėje nerasi! Sienų maliava atsproginėjusi, nutrupėjusi, dulkių tiek, kad su keliais vežimais neišvežtum, vortinkliai nudrykėlyg žemės; stovilai ant altorių aprūkė, kaip vergijos laikų „rikuliai“; žvakės medinės, ir uždegamos nedega; ir kur tau degs visokių žvakgalių, taukų viduj prikimštos!

Priegtam akmeniškiai yra didi provininkai — nedaug iš jų terasi, kurs būtų nesiprovojęs. Trečia jų dalis yra arklavagiai, o dabar jau akmeniškiai pradėjo vogti karves, avis ir kiaules. Akmenėje yra daug Latvių, kurie kame geriaus už Žemaičius gyvena; jų arkliai geri, padarai ir-gi, o Žemaičių, Dieve susimylėk! nušutę arkliai vos paeina, ratai išklrę irtt.

Tiek tai apie Akmenę. Daugiau parašyčiau, kad čepat gyvenčiau, o dabar lauksiu bene atsiras kas iš pačių akmeniškių aprašas, kalbinau nekuriuos iš jų, kad jie bandytų šį-tai pabraižyti. — Jie man šep atrėžė: „su vištos sparnais netoli nulėksi“! Bet geriaus palėkti nors ir netoli, nekaip pasilikt bestoviant ant vietos! A. D.

11. Iš Šiaulių. Apie Šiaulius pilna ilgaliežuvių, per kurius vis kratos ir kratos, be atlydos. Dabar žmonės viens kito bijos, kad ant skundiko neužtiktų. Visubaisiausias išdavikas tai Jonas Lunskis, dešimtininkas. Pirm dešimtininkystės buvo dar padorus žmogus, bet dabar, su visokiais policijantais besėbraudamas, suvisu pasileido, tik jį kiek užpykink, tuoj urėdninku, kaliniu baugina. „Kad norėčiau, tuoj suėščiau tave“ kiekvienam į akis sako. Kiek jis išdavė nekaltų žmonelių, ir nesurokuočiau. Kur tik Lunskis knygų užuodžia, tuoj urėdninką vedas. Sykį Lunskis atvedė urėdninką pas Krikščiūną žuvelninką. Įėjęs suriko: „duok kvortą“! o urėdninkas: „duok knygas“! Krikščiūnas atsako: „neturiu nė kvortos, nė knygų“ ir pakišo „Aukso Altorių“. Pamatęs ant knygos cenzurą, reikalavo urėdninkas kalendorių. Urėdninkui nusivėpsojus, Krikščiūnas „Dailidės“ knygelę užkišo po pečium, mislydamas, kad Lunskis, kaipo katalikas tylės. Bet kur čė

tau! tuoj išdavikas pats knygelę ištraukė ir pakišo urėdninkui. Ilgai dar savo donosais Lunskis vargino žmones, bet, ačiu Dievui, kažikur ištruko sprandą, gal į Ameriką; nes jo dėdė Lukošius pajieško nuo Lunskio 200 rub. skolos.

Laukinis.

12. Iš **Panemunėlio**. Panev. pav. Jau kelinti metai, kaip Panemunėliškiai taiso medžiagą naujai bažnyčiai mūryti, bet kažin dėlko jų darbas eina labai lėtai. Paklausiau vieno Panemunėlio parapijonio apie tai, jis-gi man šep atsakė: „mūsų klebonas nebara, — mūsų prie darbo nevaro, bet tik prašo“. Tai kaip-gi, Panemunėliškiai? nejaugi jums reikėtų tik žandarų nagaikos? Susimildami, ne gildykit širdies jūsų gerbiamo senelio klebono, kurs dieną-naktį apie jus rupindamos, jūsų parapiją kame augščiaus pastatė už aplinkines parapijas! Kaip gabūs esat prie mokslo, teip guvūs bukit Dievo namų statyme, nes senoji bažnyčia jau baigia griūti; gal kuomet nors užlužti!

Bėgunas.

13. **Atbalsiai Vyskupo Motiejaus Valančiaus Jubiliejus.** 4 kovo š. m., dienoje mūsų tautiškos šventės, ** miesto darbininkų kuopelė apvaikščiojo šimtmetines sukaktuves nuo užgimimo garsaus mūsų raštininko Vysk. Motiejaus Valančiaus. Tą dieną už a. a. Motiejaus dūšią buvo atlaikytos mišios, ant kurių gana apsčiai žmonių susirinko. Po mišių keletas dvasia tvirtesnių lietuvių susirinko pas vieną tautietį, kur buvo pasakyta trumpa prakalba. Pralkalboje kalbėtojas, trumpai išdėjęs jo gyvenimą, nurodė brangumą mums jo raštų. Kad geriaus paminėti ir atiduoti prigulinčią nuo mūsų jam garbę, nutarta tapo rinkti aukas ant perspaudinimo jo raštų.

Vysk. Valančiaus raštų perspaudinimui darbininkų kuopelė surinko 40 rub. 80 kap., kuriuos ji ir siunčia, prašydama „T. S.“ redakciją apversti pinigūs, ant ko jie buvo rinkti.*)

„Darbininkų kuopelė.“

20 kovo 1901 m.

P. S. 40 rs. 80 kap. su džiaugsmu apturėjome ir į kasą įtraukėme. Pagirtinas paminklas! „T. S.“ Red.

14. Iš Peterburgo. 28 sausio š. m. Peterburgo Lietuviška Savitarpinės pagalbos bendrovė apvaikščiojo metines sukaktuves nuo b-vės įsikūrimo. Pagal visuotinio susirinkimo nusprendimą toje dienoje tapo atlikta dievmeldystė, ant kurios pribuvo kone visi sąnariai, Peterburge gyvenantieji. Sukaktuvių dievmeldystė atsiliko Katedros bažnyčioje ant 1 rotos, aštuntoje ryto. Mišias sąnariai išklausė su uždegtomis žvakėmis. Mišioms pasibaigus, celebransas, kun. Traibša, pasakė lietuviškai pamokslą apie girtuoklystę. Pamokslo tema buvo pritaikinta prie bendrovės sukaktuvių.

Pamokslininkas visiems girtuokliams patarė liautis degtinę begeriant; prageriamus pinigus geriaus padėti į bendrovę, iš kur visokiame priepuolyje gausi pašalpą ir patarimą. Savitarpinės pagalbos bendrovė pagal pamokslininką — yra vieta apsergianti kiekvieno, į ją įsirašusio, ateitį . . . Ar ne vienas, sako, suserga, vietos neužstoja, pinigų trūksta, negauna nėkur pašalpos, bet jeigu jis prie bendrovės prigulėjo nors per vienus metus, jau nebeturi bijotis apie savo busenčias dienas. Apart to, žmonės prageriantieji pinigus, gali, pamaži taupydami, į bendrovę nešdami, susikrauti palengvo pinigų kruvelę (50 rub.)

Bendrovės statutas bėdų neatstuma; jis priima visus lygiai. Ar nėra tai geras daiktas, kad savasties 50 rub., gali nešti, jei iš karto neišsitiesi, per porą metų, kas mėnuo įnešdamas po 2 rub. Neturtingas žmogus po 2 rub. ant mėnesio nešdamas, ne tik į bendrovės sąnarius įeina, bet dar susikrauna 50 rub., kurie ant visados palieka jo. Jei neturtėlis nebūtų nešęs bendrovėn kas mėnuo po 2 rub., gal tuos pinigus būtų pragėręs arba ant niekų paleidęs.

Pamokslą užbaigė paraginimu klausytojų rašytis į bendrovę ir velijimu bendrovei pasisekimo laukėniuose (darbuose) ant naudos Peterburgo lietuvių. *Girdėjęs.*

— 3 Vasario 1901 m. Kėlė lietuvišką vakarą senoji Draugystė (Labdaringa*). Vakaro programa šioki: 1) „Žentas

*) Sulyg Kriaušaitį reikia sakyti: šelpiamoji.

iškilmei“ — komedija, 2) „Abejotina ypata“ — komedija, abi iš lenkiško versti; choras padainavo kelias dainas.

Abelnai imant, vakaras, galima sakyti nusidavė. Liuosų vietų saliune mažai teregėjei. Sako, kad vakaras Draugystei davęs pelno apie **300 rub.** „Žentą iškilmei“ išpildė prastai, ypač silpnos buvo moteriškosios rolės. Visiems artistams reikia užmesti tai, kad nebalsiai šneka, pirmose vietose prastai girdi, o ką besakyti apie tolesnes.

Geriausiai artistai atliko „Abejotiną ypata“. Geriausia lošė ir žmones juokino pono tarnas, kvailys Baltrus, ką atliko p. Januškevičius.

Choras buvo apsilvilkęs lietuviškais tautiškais rūbais.

K. Sėlis.

— 18 vasario 1901 m. Sutinku draugą. Veda jis mane į latvių bažnyčios namus, kur, sako, busias liet. savitarpinės pagalbos susirinkimas. Ant to aš (su didžiu noru) sutikau. Nuėjovą. Radova jau ne mažai svečių ir sąnarių, iš viso žmonių gal 60. Tiek žmonių radęs, pradžiugau, misliju ką nors aš čę atsižinosiu. Atsižinojau, kad tai nepaprastas koksai susirinkimas, bet metinis, visuotinis, ant kurio būs perskaityta atskaita, bendrovės nuveiktų per 1900 metus darbų.

Užsiinteresavojau. Tai da pirmi bendrovės gyvavimo metai, pirma atskaita būs perskaityta. 23 sausio šių metų suėjo jau metai, kaip bendrovė pradėjo savo darbą. Pradžia buvo sunki, ne tik neturėjo nė vieno skatiko, bet dar buvo skolos daugiau 20 rub. Iš darbų atskaitos matyt, kad bendrovė, nors prie sunkių sąlygų pradėjusi savo gyvenimą, pasekmingai minasi su visokiomis kliūtimis ir išaina pergaletoja. Atidengta prie skolos, už metų jau turi 2663 rub. 46 kap. susikrovus. Per 1900 metus į bendrovę įstojo 63 sąnariai, kurių tris dėl savo naminių priežasčių turėjo išsirašyti. Ant šio susirinkimo tapo išrinkti į garbės sąnarius: kun. J. Demikis, S. Baltromaitis, bibliotiekorius, ir **E. Volteris**, profesorius.

Ant visuotinio susirinkimo tarp kitų klausimų šitie buvo svarstomi: 1) Kiek iš liuosų pinigų atskirt į taupamąjį kapitalą — nutarė atskirt 1000 rub. 2) Kaip didelę pašalpa

išduot, sąnariui įkritis į nelaimę — susirinkimas daleidė tai išdirbt Redystei, išduodant pagal nelaimės didumą, nuo 5 rub. iki 50 rub., kurie į bendrovę nėkados jau nebe-grįžta ir 3) apie atidengimą fondo įkūrimui bibliotekos prie bendrovės — visuotinis susirinkimas nutarė atidengt. Dar nebuvo fondas atidengtas, aukos ant bibliotekos jau plaukė; apskelbus-gi tą dieną ant visuotinio susirinkimo, keletas žmonių sumetė po rublinę. Surinkus bendrovė ganėtiną pinigų sumą, kaip girdėjau, prašys valdžios daleidimo atidengti biblioteką, iš kurios, apart sąnarių, sako, galėsią naudotis ir kiti, žinoma, už menką mokesį.

I Redystę ant 1901 m. tapo išrinkti: Pirmsėdys P. Mažonis, jo kandidatas M. Palionis, Kasierius — J. Zauka, jo pagalbininkas — K. Puslys, sekretorius — K. Ruga, jo kandidatas — V. Antanaitis; Redystės sąnariai: 1. A. Bruckus, 2. J. Strazdas, 3. J. Vaičiulis, 4. J. Girčys; jiems kandidatai — K. Dainauckas, J. Masionis, K. Krisiūnas ir J. Simelis; Revizijos Komisija: V. Gabulas, J. Orentas ir K. Šeškevičius.

Redystės butas randasi pas dantų gydytoją P. Mažonį, Sadovaja, 49 but. 35 Садовая 49 кв. 35

Daugmata.

Lietuviska sąvitarpinės pagalbos bendrovė St. Peterburge. Atskaita už 1900 metus.

№	Įėjimų ir išleidimų šaltiniai.	Ant 1900.		Per metus.				Ant 1901.	
		1900.		Iėjo.		Išleista.		1 sausio 1901.	
		R.	K.	R.	K.	R.	K.	R.	K.
1	a) Sąnariškų mokesčių	378
	b) Taupamojo kapitalo	126
	c) Vienkartinių įneš. savast.	1670
	d) Už vakarus	2082	56
	e) Aukų	51	6
	f) Palukanų	41	30
2	a) Sugražinta savasties	46
	b) Kanceliarija	297	63
	c) Vakarų kėlimas	1341	83
Viso labo		4348	92	1685	46	2663	46

— 19 vasario š. m., dieną 40 metinių sukaktuvių sodiečių atliuosavimo nuo baudžiosvos visų universitetų ir kitų augštesnių mokyklų studentai norėjo iškilmingai apvaikščioti, bet policija jiems to nedaleidė. Peterburge ant Nevskio prosp. ties Kazanskij Sobor studentus apstojo policija ir kazokai. Daugaliui studentų kazokai sukapojo nagaikomis žandus ir perkirto galvas.

Studentai už tokį policijos pasielgimą nusprendė viešai protestuot. 4 kovo ant protestavojimo ir demonstracijos prieš policiją susirinko studentai į aiškiausią vietą, ties Kazanskij Sobor. Prie studentų buvo nemažai prisidėję pašalinės publikos. Dėlykas vertas patėmijimo, kad ant visų studentų demonstracijų kone pirmą vietą užima mergaitės-studentkos. Policijai ir kazokams buvo duota pilna valia ant nelaimingų studentų, todėl nagaikos turėjo darbo sočiai. Sako, kad 4 kovo buvo užmušta apie šešis studentus; o kiekai praskėlė kazokai galvas ir apdaužė žandus, negali ir žinoti. Tą dieną studentų suareštavo daugiaus 600, iš kur daugiaus pusės išpuolo ant studentkų.

11 kovo studentai vėl norėjo atnaujinti protestą ir buvo kvietę prie jų prisidėti ir darbininkus. Valdžia slaptu paliepimu įsakė visiems dvorninkams apsirėdyti darbininkais ir, atėjus studentams demonstruoti, primušti juos; per tai, pagal policijos manymą, pasirodysią, kad studentų reikalavimams darbininkai neprijaučia. Studentai, atsižinoję policiją padariusią tokią šunystę, tą dieną visai nesirinko demonstruoti.

Visų augštesnių mokyklų studentai už tokį valdžios pasielgimą padarė „zabastovką“, t. y. liovėsi ant lekcijų bevaikščioję.

Eina garsas, kad Maskvoje kareiviai, pasiusti studentų maldytų, būk atsisakė. „Kaip mės, gird, galime eiti prieš savo šviesesnius brolius; kad jie pakilo, gal turėjo tam priežastį“ — buk jie teip valdžiai atsakę. Jeigu tas būtų teisybė, žingaidu būt' žinoti, kaip valdžia pasielgs su tais kareiviais.

Peterburge, kaip šneka, kareivius, siųstus studentų malšytų, vedę ne oficeriai, bet dažniausia kokie feldfebeliai ir unterai, ant kurių valdžia gali užsitikėti.

Vis tai dėjosi nedėliomis, akyvaizdoje tūkstančių žmonių, kurių tarpe nemažai turėjo būti svetimšaliečių.

Prie studentiškų demonstracijų prisidėjo dar smaugimas didžiausių tiesos ir šviesos neprietelių.

Visi ministrai dreba už savo kailį, nes Karpovič ant tyrinėjimo pasakęs, kad toks pat, kaip Bogolepovą, likimas laukias ir kitus valdžios tarnus.

Pasklydo garsas po miestą, kad carą irgi norėję užmušti, bet tas pasikėsimas išėjęs aikštėn.

Visi tokie apsiereiškimai yra pirmi ženklai greitos permainos, o gal ir revoliucijos, nors ant to dar Rusija nėra išsirpus.

Dabartinė valdžia teturisi žmonių tamsybe. Todėl ji iš viso vėko kariauna su šviesa, apsunkindama įstojimą į mokyklas, viseip persekiodama jaunūmenę; proteguoja tamsybę, nors kalboje tartum ir jai rūpi apšvieta, bet ištikro ją, kaip galėdama, naikina.

V. Dausietis.

— Ketvirtą kovo visuomet pas mus yra įstabūs atsitikimai. Pernai 4-je kovo sudegė skyrius „Mokslų Akademijos“; šimet-gi — triukšmas studentais. Pradėjus apie triukšmą, galima pasakyt, kad policija apsėjo žvėriškai. Studentai ir studentkos, buvo ne apginkluoti ir šaukė tik: „Da zdravstvujet svoboda! da zdravstvujet ravenstvo!“ ir už tai sukviesti kazokai pradėjo kapoti juos nagaikomis. Studentai ir šep jau publika pradėjo svaidyti su sniegais ir plytgaliais; policija, pamačiusi, kad ginas, prisakė kazokams kapot su kalavijomis. Studentai ir ne snaudė: įpuolė į cerkvę, išlaužė karūnų ir liktarnų kotus ir su tomis lazdomis ėmė gintis. Žinoma, keletą policijantų sužeidė, o studentų užmuše lyg šešių ypatų, o sužeidė be skaitliaus. Kitiems galvą pusiau perskėlė; kitus pusiau perkirto ir tt.; bet apie skaitlių dar nėra žinios. Viena pana negalėjo to matyt ir apalpo; vienas jaunikaitis, paėmęs ją už rankos, vedė; tuo tarpu pripuolęs kazokas

kai pils su nagaika, tai ir susmuko ant vietos. Tai dabar visas svietas pamatė: jei policija čę po augsčiausios valdžios akių teip daro, tai galima numanyt, ką jinai daro su mūsų vargšais — lietuviais, ant kurių duota pilna valia.

Paskui buvo apgarsinta „Pravitelstvenname Viestnike“, kad tiek ir tiek studentų areštuota ir tiek tai sužeista policijantų; bet apie sužeidimą ir užmušimą studentų anei pusės žodžio nepasakė. Tai-gi studentai užprotestavo, kad ne teisingai parašė, ir prašė, idant jiems atiduotų tuos užmuštus studentus ir pavelytų iškilmingai palaidoti; bet valdžia to ne daleido. Tai-gi studentai pakvietė į pagelbą darbininkus — pabirkantus. Valdžia-gi, pajutus maištą tarp darbininkų, pabirkus apstatė kariūmene ir darbininkų neišleido, o kitose dalyse miesto, kur dideli pabirkai, tai išstatė artileriją su kanuolėmis. Tokie tai ginklai nedaleido atkartot maišto, bet proklamacijos ir visoki atsišaukimai apsireiškė vis daugiau. Išlipdyti policijos apreiškimai ant kiekvienos kerčios, kad nesibuntavotų ir nesirinktų į būrius; jei policija pamatys susirinkusių daugiau kaip tris, tai turi tiesą išskiryt; bet jei neklausys, tai 500 rub. baudos (štruopo) arba 3 mėnesiai kalėjimo.

Gerai būtų, kad lietuviški laikraščiai atsargiau garsintų apie apsireiškusias tautiškas kuopas teipo-gi ir apie krutėjimą draugysčių, norint valdžios daleistų.

Jeigu kur susitveria kokia kuopa, tai nereikia garsinti jos vardo ir kur ji yra. Gana tik paminėt. Teipo-gi ir Draugysčių nereikia girti, nes policijos Departamentas iš to naudojas. Išsirašo per privatiškus sau ištikimus žmones visus lietuviškus laikraščius ir per tuos pačius laikraščius suseka daugiausiai visokius tautiškus krutėjimus.

R-lis.

Mūsų raštai.

1. **E. Volteris: „Lietuviška Chrestomatija“.** С. П. бургъ. 1901. Pirma dalis. 8° maj. pag. frac. 248 straipsniai (столбцы). 1 rub. 40 kap. Perkant daugiau penkių egzempliorių - 25% nuleidžia. Išspausa tik 612 egzempliorių, kuriuos lietuviško skaitymo išalkę lietuviai baigia jau pirkti, mokėdami net jau po 1 rub. 80 kap., o spaudą Chrestomatija apleido vos tik pabaigoje vasario. Gaunama pas patį autorių: С. Петербургъ, 7 линия, д. № 2, кв. 20. Yra tai peržvalga lietuviškos rašenybės, senprūsiškosios ir senlatviškosios 16—18 amžiaus pavydžiuose ir ištraukose. Gale knygos pridėta medžiaga pažinimui dabartinės Lietuvos rašenybės ir dialektologijos. Antroje dalyje tilps priedai ir žodynas.

Profesorius E. Volteris, kurį Savitarpinė Petropilės Lietuvių Draugija vertai išsirinko garbės sąnariu, surinkimu pavydžių senoviškos mūsų rašenybės (**nuopat 1545 m.!**) neapsakomai didžiai Lietuviams pataravo. Jo nuopelnų neužmiršime! Mokytas lietuvis Chrestomatijoje ras istoriją lietuviškos rašybos, nes pavydžiai perspaudydinti kotikriausiai, su visais savotiškais ženklais ir kirčiais. Laikraštininkas turės ką parodyti Lietuvos nevydonams, tvirtinantiems Lietuvą neturėjusią nė savo rašto, nė rašenybės. Ji parodys, kaip augštai literatiškai stovėjo lietuviška kalba jau 16 amžiuje, jei Konauninkas Daugšas galėjo parašyti tokią „Postillą“. „Pastoribus et ministris ecelesiarum in Lituania“ aiškiaus, neg mes stengiamo, įkalbės, juog „Bog i natura chce, aby mówili“ — lietuviškai. Ne be tikslo perspaudzinti įžengiamiejai paraginimai prie skaitymo Klaipėdos katekizmo 1547 (lotyniškai) ir Daugšo Postillos 1599 m. (lenkiškai). Galų gale daug reiškia ir neatskyrimas latviškos kalbos nuo lietuviškos. Mēs jau turėjome progą pažymėti, juog visos lietuviškosios tautos turi išsidirbti vienokią rašybą, kaipo ženklą vienodumo tųjų tautų kilmės. Visur ant svieta viešpatauja idėja tautų skirtingumo šalip nuomonės, juog perdaug skaidytis i

būrius ir-gi nēr gerai. Esant pangermanizmui, panslavizmui, panislavizmui, dėlko negali būti **panlityanizmas?**

Concordia res parvae crescunt. Iš lietuvių su latviais pasidarо gana žymi dalis Rosijos viešpatystės.

Šeip jau lietuviams p. Volterio Chrestomatija netinka. Jiems reikalingesnė Chrestomatija, arba surinkimas pavyzdžių pamokinančių apie dabartines lietuvių šnekas ir kalbas, užrašytas ir pažymėjotas, taip, kaip dabar yra priimta. Nežinau, kokius „priedus“ žadas p. Volteris suteikti; sulyg mus, reiktų kodaugiausiai tokių, kaip gale šios pirmosios dalies: pasakų, patarlių, priežodžių, dainų, užrašytų visuose Lietuvos kraštuose. Rašybą ir akcentaciją suprantančių Lietuvių yra jau tiek, kad, p. Volteriui pašaukus pristatytume gausiausią medžiagą.

P. Volterini gal neprivalu atsišaukti per mūsų laikraščius; užtat privatiškai tai padarykime ir jam suteikime, vildamies, juog prie tos geros valios, kurią jis nesykį apreiškė, nepatingės suvesti į moksliską cielybę. Būs užkišta dar viena spraga.

Štai pavyzdžiai **Dusetiškių** šnekos.

Mįslės, p. Dausiečio surinktos ir užrašytos.

1. Sudžiūvēlė - sukėpėlė, neĩ patĩ vālga, neĩ kitám duoda. (Spynà).
2. Azū kļāimu didēsnis, prā lūngu iūlenda. (Tiūklas).
3. Pīnā mārška trupiniū. (Žvaigždės).
4. Kičk uñ dangauš žvaigždėliu, tiek uñ žēmės skyļeliū. (Rugiėnas).
5. Pā ėedū žīrkļės ir pā ėedū šereĩ. (Vežys).
6. Pā žēmēm raudānĩ gaidēlei giēda. (Burākai).
7. Čigānē grīčijā, kākas uñt ulīčias. (Bālkas).
8. Kāba kabēlē, žiūri žiūrēlē. (Ļasineĩ ir katē).
9. Kāba kabīkas, jā gaļēlis plīkas. (Riešutys).
10. Ēglē nukirstā, širdis išimtā, bēga kelū raudādama. (Skripkā).
11. Pailgĩ dvārai, raudāni pānai. (Prūsākai).
12. Pīnas mīškas utēliū. (Šepetys).
13. Neĩ dēga, neĩ pūsta uñt ūdenia plūduoja. (Ļedas).
14. Paŗ pīvu vagā, galĩ pīva trevagā, aplīnk būmbu vesēlja. (Skripkā).
15. Māna giminiētis, kāĩp šuvā susriētis. (Pjāustuvās).
16. Dīvinās bērnās, iūvijās kelnēs. (Grūštas).
17. Mažām puodēly gardi kašēlē (Riešutys).
18. Rudā rudinýtē, žaliā kepturýtē. (Markvā).

(Toliaus būs).

Šiteip gražiai moksliskai užrašytą medžiagą mes apsiėmame arba išspauzdint, arba prisiųsti p. Volteriui.

By kaip užrašytas: dainas ir toliaus siųsime kunigui Žilinskui į Ameriką, pasakas, patarles ir tt. — p. dr. Basanavičiui į Bulgariją.

Vienas įspėjimas rinkikams tautiškos mislies turtų. Iš p. Dausiečio rinkmenės mes išmetėme tas mįsles, kurios turi nepadorų, ordinarišką arba ir begėdišką reiškimą. „Mittheilungen“ tai nepadarė ir lyg tyčia nedaro, idant visi matytų, ant kaip žemo aistetiško išsilavinimo laipsnio stovi lietuviai, perstatyti „burų poeto“ — Donelaičio. Kame nėra šiukšlių? Gali jas mėgėti savo triboje, idant, anot Turgenjowo Chorio: „žiljom pachnuo“; bet kam jas kitiems į panosę kaišioti? Jei rinkikai tautiškų liekanų neapleidžia menkiausių niekų, tai jau rinkime ir į muziejus kraukime kiekvieną vištšūdį: jug ir tas po Lietuvos pečiūmi atsirado. Peržiūrėjus Daukanto „Abecėlę“, lengva suprasti, dėlko kunigai, parapijinių mokyklų užveizdėtojai, nenorėjo jos priimti, kaip sako Vyskupas Valančius. (№ 3 „Žinyčios“).

Štai ką mums kitą sykį rašė garbus p. Biškytis. „Man regis, kad ir populiariškumas (tautiškumas...) turi būti apribotas: masto ir saiko reikia visur, nes nepribotas nėkur gerai neatsiduria. Reikia geriaus dirbti, reikia **mokyti**, o vienatinė mūsų mokyklėlė — tai spaudiniai: laikraščiai, šaip jau knygelės. Pas mūsų žmones viskas teip apkerpėję, sugrubę; aistetiškų pažiūrų ir jausmų — nė ant dančio uždėti negausi; tai vulgariški raštai tik daugiau juos sudrūtina jausmų mėšlynuose. Nežinau, ką gero gali patirti, ko išmokti iš nedorybės, nes... „malum — ex quacunque causa“. Jei menki yra aistetiški principai, tai teip-pat menki ir negilūs ir etiškieji jų principai. Kaip-gi dėlto atsargiai reikia apseiti su jumoru, ironija, satira! Jei netrūksta jiems mandagumo, padorybės ir dorybės, teip sakant, sveikos dvasios, tai gaivina ir gydo nuo paprastų jeibių; nepadorios-gi, pasmirdusios, tulžingos — tik prastesniu žmogų padaro. Ne Dievas žino kokia pragaištis iš apleidimo raštuose tų dalykų, kurių negal paskaninti, o yra neskanūs“.

P. Samogita puikiame savo rašte apie mūsų dainas („Žin.“ № 1) sako bereikalo vokiečiai užmetinėją mums nemandagumą jausmų ir jų apsireiškimo dainose ir k., nes tos rušies dainos visuomet esančios menkiausios vertybės. Jei teip ištikro, tai nežiūrėkime gi į tokius tautiškus paminklus, kurie svetimtaučiams padaro: „Schadenfreude“, o mums patiems tik Schaden ohne Freude.

To paties autoriaus minėtinos yra šios knygos.

2. **N. Daukšo Katekizmas** 1595 m., perspaudintas Petropilėje 1886 m. Lietuviškos kalbos besimokinant, to šaltinio nėra kaip negalima aplinkti.

3. Tebespaudinamas „**Sąrašas užgyventų vietų Suvalkų gub.** Medžiaga Lietuvos geografams ir šeimai rašantiems, idant nedraikytų lietuviškų geografiškų vardų. Nemaž turime ir mūsų surinkę geografiškų vietų vardų Kauno gub. Tai galės „Žinyčioje“ pamatyti.

4. „**Otčet ob etnograf. pojezdkie po Litwie i Žmudi**“. Petropilėje 1887 m.

5. „**Materiały po etnografii Łatyšej Wit gub**“. I. 1890. ir k.

6. „**Dvasiški Apdūmojimai, arba Meditacijos**“. Iš lenkiško versti. 1900. 571 p.

Yra tai vertimas dviejų dalių „Rozmyślania dla wiernych“ Chaignon'o.

Naudingiausi knyga; tai parodo begalinis pirkimas jos, nors gana brangi (60 kap.) Labai tik gailu, kad vertiko neprisiturėta dabartinės rašybos: jis tebevartoja sz, cz, ũ, nors šeimai jau rašyba nėra perprasta. Spaudos suklydimų gana. Stilius nėra pavyzdingai lietuviškas; daugiur per nelyg aiškus yra vergiškumas persakyme lenkiškojo teksto.

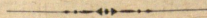
„Apdūmojimai tos knygos yra paskirti dėl katalikų“... (3 p.) „Kas tai yra atbūti apdūmojimą“? „pažadinti save ant tų jausmų“ (7 p.) „Tikslu, arba galu mano, Dievas“ (19 p.) ir tt. Nereikalingų barbarizmų svetimų žodžių ir gi

labai daug likę, nors daug korektoriaus išmesta. Vienu žodžiu, toji stora ir brangiai kaštavusi knyga gali daug dvasiškai pamokyti, bet bemokydama, kaip ir kitos XVIII ir XIX amžiaus dvasiškosios knygos, nemažai prisidės prie iškraipymo lietuviškos kalbos. Toks jau mūsų likimas: daugelis apie mus rupinas, bet tame tarpe neatsimena, kad mūsų kalba teipogi verta didesnio rūpesčio. Nėra lengvesnio darbo, kaip būti lietuvišku autoriumi: reikia tik užsimoti ir — knyga gatava. Nu, teip ilgai negali tverti, teip kalbėti: „malda ant išprašymo mylistos laimingo smerties“ (552 p.)!!

Atsakomasis Redaktorius:— J. Lapinas.

Jam reikia siųsti spaudinius, rankraščius ir pinigus.

Spauzdinta pas J. Šenkę.

Laimė iš svetur.

Paprūsio Lietuvių Drama

iš IV aktų.

Veikiančios ypatos.

1. **Laurynas Zuoza**, stipras ūkininkas, gyvenantis arti miestelio, našlys, metų 55, apskrito būdo, žilas, kalba retai ir rūsčiai.
2. **Uršulia**, jo duktė, jauna, darni, lėto būdo, metų 20—25.
3. **Petras Ardelis**, Zuozos bernas, augšto ūgio, plačių pečių, našlaitis, išmokintas, daug girdejęs, metų 30, Juodbarvis.
4. **Kazimieras Zaunis**, tokio pat amžiaus, vidutinio ūgio, liesas, baltplaukis, išmestas iš universiteto ir begyvenantis pas savo brolių.
5. **Ipolitas Poška**, vidutinio ūgio, 30 metų, raudonas, plikas, šneka greit, plonai, vartodams lenkiškus žodžius, parakvijos vargamistra.
6. **Jonas Dundulis**, Zuozos kaimynas, smailo veido, plonos kalbos, žemos kaktos, storo kuodo, metų 55.
7. **Kotrina**, Zuozos sesuo — našlė, metų 50, stora moteriškė.
8. **Šlapinis**, bobilius, arti prūsų rubežiaus išrodo metų 70, smailo būdo, neplikas.
9. **Starkus**, plikas, 60 metų ūkininkas, pinigingas, plačios kalbos ir giminės.
10. **Gudas**, žemo ūgio ūkininkas, arti 45 metų, paprasto veido, ramaus būdo.
11. **Šešupienė**, sena, liesi moteriškė, Starkaus kaimynė.
12. **Ickus**, žydas 45 metų su ruda barzda.
13. **Jurgis**, metų 25, bernas, linksmus, umus.
14. **Dzidorius Kriaauza**, metų 35, nuskurdęs ūkininkas, sugrįžta iš Amerikos.
15. **Stasys**, metų 30, paprastas vaikas, sugrįžta iš Amerikos.
19. **Indrius**, Zuozos piemuo, metų 12. —
Sodžiaus svietas, seni, vaikai, vyrai, moteris.
Būdas — iš paprusių gyvenimo.

Pirmas Aktas.

Rugių pjovėjai grįžta iš lauko į sodžių, benešdami visokius įrankius; bernai, mergos, seniai ir vaikai.

Mergaitės pirmiaus, bernaičiai paskiaus, seniai, vaikai.

Daina 1. (2 bernu pradeda užu scenos).

Saulė sutirpo girioj' tamsiojoj',

Mėlini rūkai balas gleboja

prisideda visi { Dainu — dainele; } bis
 { Vargo dainelę }
 { Sau palydėjom. }

Dagina antrasai būrys ir prisideda prie dainavimo.

Ašmenis plieno dalgių sudilo,

Žemė sausoja margių suskilo.

Žolės suvyto } bis
 Be rasos ryto }
 Darbą padėjom }

Žib' žiburėlis jau per langelį,

Lauk motinėle mus prie stalelio.

Duona juodoja, } bis
 Sriuba skystoja, }
 Mus užmigdinsta }

Siaudžia Lietuvos dainos laukuose,

Dreba šit žvaigždės klausant danguose,

Nuo vargio žemę

Naktis apsiėmė —

Žad atgaivinti.

Pergaliam' saulę, amžiaus sunkybes,

Darbus, gavemos, mūs-gi tamsybė;

Nutilk dainele,

Rami širdele —

Bėdos užmiršo. (Čę būriai nueina nuo scenos.)

Pajėvas II.

Visiems nuėjus, atlieka Uršulia ir Petras.

Uršulia. (Dairosi.)

Svietas, kaip vilnis eina ir eina iš lauko, mudu atlikova nuo kitų; pavyvis; sakys — tyčiomis.

Petras.

Nebijok: mes laukiame savųjų, paklausti, ar paėmė bačkelę iš pagubio. Va, ateina plačiakalbė Masiulienė, ji ne apseis, mūsų neužkliudžius.

Pajevas III.

Masiulienė.

E, ko sustojote? Dar nenubodo perdien stovinėti? Diev' myli! Aš džiaugiuos, išvydus savo triobą; visi sąnariai užtirpo

Ursulia.

Tiesa, dėdin! Bet šit laukiu piemenio ateinant — kas-žin, ar paėmė jis iš pagubio bačkelę nuo batvinių.

Masiulienė (jau praėjus).

Žinoma, rytą jos vėl prireiks.

Petras.

Teip - teip, mano Uršulyte! Dievas žino, kaip ten seksis, bet mįslis ir širdis teip mane mokia, kaip anuočės' kalbėjau. Kitoniško kelio nėra. Čę neuždirbsiu: iš 45 rublių per metus maža kas lieka — ne susidėsiu nusipirkimui keleto margių. Visokios mįslis galvoje pinas.

Uršulia (skubotai).

Ir aš-gi dar turiu savųjų, matutės palikimo; maž dar tėvelis suminštės, ir apseisiva savo krašte. Tik dėlko tu atsižadi nuo užkūrstės? Kaip-gi mūsų namai, tetušis bepasiliks!

Petras.

Uršulyte meilioja! Greičiau iš ožio pieną išmėlši, ne kaip išgausi iš tėvelio pinigų, arba namus. Žinau, jis myli mane, kaipo valyvą bernaitį ir stiprą darbininką; bet lyg-tik užminsi, kad tu nori tekėti už manęs, ir aš drįstu imti, tuojaus, kaip grįžulis, susitrauks savo sename kune ir gero žodžio ne išgirsi, netik ką! . . . Na, ne mislyk apie tai, draugele! O! kad aš turėčiau tik savo vietą, — pabaidytuva išėjimu. Tad greičiau galą rastume.

Uršulia (Vėl dairosi).

O žmonės vis tebeina. . . (Karštai, su širdžia.) Petriuk! Tai — ką-gi mudu darysiva? Nėbėra kurio galo griebtis . . .

Širdele mano, širdele! kada nustos braškėti, kaip karklas?... Petriuk brangasai, manykis, vaduok save ir mane. (Bučiuojasi.

Petras.

(Apima Uršulią dešine ranka; kairėje-gi — pjautuvai. Atsidusęs).

Tik tą aš galiu pasakyt, juog reikia klausytis širdies; kas širdį kaitina, tas kaitins ir grįčią. Ir aš klausydams širdies ir smagenų, važiuosiu į Ameriką; ten uždirbsiu pinigų ir sugrižęs išpirksiu tave nuo tėvelio.

Uršulia.

Išpirksi... kaip tą avelę! Bet tu išvažiuosi teip toli, toli... ir atliksiu aš viena... kukuosiu, kaip gegutė girioje. Ir nieks nepalinksmins, nebeužjaus...

Petras.

Kad kiteip nepriseina daryti. — Jam reikia užkurio (žento) su pinigais, iš namų, gerų tėvų vaiko. Aš-gi bernas, esu pas jį ažu samdinį šit jau ketvirtį metai. Našlaitis, pinigų, ko jam daugiausia norisi, neturiu. Kaip-gi kiteip?

Uršulia (skurdžiai).

Teip toli! žmonės kalba, ta Amerika: ažu plačiųjų marių, ten kur saulė nusileidžia vakarais. Ten svetimas kraštas, kitoniška nešysta. Kaip-gi tu susikalbėsi, Petrai?

Petras (Linksmi).

Uršulyte, aš tik tą žinau, juog mano rumbėtos rankos ir standūs raumenys susikalbės ir su nebyliais. O kita aš, važiuosiu saulės gaudytų: gali ji nusileisti man ant amžių. Matyti ne mūsų krašte yra žadėta man ją apimti. Tik tą suprask, meilioja mano!

Uršulia.

Suprantu, Petrai! Dėku!... Tai, kad motinėle mano tebegyventų, užtarytų mane. Pasisakyčiau jai ramiajai savo sielvartą, ir ji nuramintų mano širdele... Dabar-gi viena ir viena... (Girdžiasi ištolo rago rygavims). Greit ir tavęs nebebūs...

Petras.

Ką-gi daryt! Ne tu viena — aš antrasai. Bet nėra ko labai sielotis. Našlaičių augintoja — daina ir paslėptos ašaros; tėvas-gi, — darbas be partrūkio.... Visa būtų gerai; aš tik vieno bijaus, Uršul....

Uršulia (Kaip nubudus).

Ko tu, Petriuk, bijais?

Petras (Nedrašiai.)

Gerai-gi, aš išvažiuosiu.... Tu pasiliksi prie tėvo. Jis jau antri metai mini apie užkuri. Šį ruden' jau stačiai uždėjo imti; tą jis šnekėjo Kotrinai, tavo tatulai. Aš gal ilgai negrįšiu. Tolimas kraštas, daug kelio. Kits kito neregėsiva, nežinovisa. Širdis tavo atslūgs (atsidansta) ir atvažiaavęs rasiu tave, Uršulyte, jau....

Uršulia (Karštai).

Ne, ne, Petrai! to nemislyk! Jau greičiau liuobsiu kiaules per visą savo amžių, ne kaip malonėsiu svetimą mano širdžiai vyrą. Ar-gi tave, Petriuk, apleisiu? Kas ažu tave smagesnis prie darbo! kas nė per plauką nenusidėjo prieš svieto ir Dievo akis? Tave visi giria —, visos mergaitės myli; tu visiems, tarytum, savas esi! Nėkad, brangasai, aš neužmiršiu tavęs! Tu vienas tenumaldai mano našlaitystę. (Skabina Petrą).

Petras (Ūmai).

Nu, tai kad-gi tai visam jau galas! Lyg-tik pabaig-sime vasaroją — ir aš, kaip aitivaras, skrisiu ten, kur saulė leidžias. Mušiuos, vargsiu dieną ir naktį, nevalgysiu daugiau nieko, kaip duoną su šaltais batviniais; nešiosiu sudriskusiais rūbais, kaip vergas; ir dirbsiu, dirbsiu, kaip nedarba ir žydo kuinas, kad greičiau sukalti keletą šimtų, ir tatai pagrįšiu čę, pas tave, Uršulyt, kad jau nė žingsnio nebeatsiskirti nuo tavęs.... Tik tu....

Uršulia (bardama).

Petrai! Nekalbėk daugiau. Vieną mįslis apie gyvenimą su kitu jau šurpus kelia.... Va, jau ir naktigoniai pavalgę išjoja nakties. Tai būs barnės nuo tėvelio! Eikiva. (Eina nuo scenos šalimis.)

Petras.

Eikiva! Tik dar reiks su žmonėmis pasišnekėti apie Ameriką. Nedėlioje pasimatysiu su Ickum', jis perveža per rubežių.

Pajevas IV.

(Užu scenas naktigonių balsai, arklių dandims.)

1 balsas.

Kur juosime?

2 balsas.

Nežinau. Paklausk Jurgio. Jis jau sėdasi ant arklių, mačiau.

1 balsas.

Tad palaukime daugiau. Alizai, jok čenai! Jojame į Trakagalį

3 balsas. (Dainuoja).

Saulelė raudona, vakaras netoli . . . (bis) Varo mane motinėlė miegelio miegoti. (Čę iškarto du, paskiaus ir daugiau ima taryti. Žvengia kumeliukai, skamba ant ju varpeliai ir tatandos. Balsai nyksta tolybėje).

Pajevas V.

Uršulios Tėvas Laurynas Zuoza; jo kaimynas — Jonas Dundulis ir Kotrina, Juozos sesuo.

L. Juoza ir J. Dundulis (abu eina šalimis, biškį įgėrę, apsirėdę čerkasiniais ir čebatuoti).

Zuoza. (Balsas nuogrintis)

— Tu sakai — imk užkurį! Aš pats žinau, kad reikia. Ag, tiesą sakant, maža begaliu prie darbo; reikia samdyti, o samdinys, žinai, kaip dirba: bet jam dieną perleist. Triobos apiplyšo, dirva genda, visur irsta. Aš šit pragursta valasnoje su starostyste, kad ją paibelis! Bernas, nors geras, nēr ko peikti, vis svetimas ir vienas. Aš mažai beprisidedu. Uršulia, tiesą šnekant, jau mergina — metas, be motės akių baisu, kad ne paklystų, šit nors su Petra-palaikiu. Prisirišo, kaip kybis, prie jos. Tiesą sakant, ir ji...

J. Dundulis. (Balsas laibas ir gludnas).

Tai, Lauriuk! Nesužiūrėsi vaikų lapavimo! Jie ir šėip, ir teip, kaip tie paukšteliai, žinoma, kraiposi. Jaunystė! Bet vis-gi tu tėvas. Sėskivos šit po žilvičio, pasilsėsiva ir kalbą, kaip tai sako, užbaigsiva (sėdasi po žilvičio). Tai-gi sakau — šioks toks tėvas, turi valią. Kaip tai sako, pagimdei, užauklėjai, užpuoselėjai — tai tavo, Lauriukai, ir valia. O jų ten nesužiūrėsi. Paliepsi, prigrasysi — ir tekės.

Šit ir aš šneku, Lauriukai brangasai, negi išpyga: vedu visuomet buvova prieteliai, visuomet aš tau norėjau gero, kaip tai saka. Ar-gi netiesa, kumutėli?

Zuoza.

Nu, ką čę ir kalbėti, žinoma, tiesa. Ir aš tavo pusę visuomet turėjau. Va, nors šendien ant sūdo su tavo įleidine; tau būtų striukai užu mušimą: moteriškę pripliekei, tarytum, be reikalo. Bet aš kaip pašnibždėjau į ausį rašėjui, tai kiteip virto. O, dar manęs klauso!

Dundulis.

Dėku, broliuk, dėku! O, Dievas tau užmokės, prieteliau! aš jau nebeturiu ko betaryti. Ir gerai, kumučiuk. Tu man padėjai, aš vėl iš savo pusės, kaip tas sako . . . ir išgėreva-gi šlakelį, žinoma, kaip tas sako, niekas jos ne-duoda veltui (Zuoza sujudėjo). Bet regi, kumučiukai mielasai, apie užkuri. Toks ūkininkas, kaip tu, iš senovės viso pilnas ir žmonių užlaikomas, tai ne juokas. Tokie namai . . . kaip Dievo užantis — viso visur pilna, net skamba. Ir dabar irsta. Visas turtas, uždirbtas tavo vargais, gali perniek nueiti. Ir kas kaltas? Mergiūkštė, kurią savo rankomis iš mėšlo ištraukei! Na, Lauriukai, niekus darai, kad bijei savo vaiko, o ne bijei senatvės, kuri gali kaip tai sako, tave ant lauko išmesti . . . Tai jau gana! „Užlaikyk tėvą ir motiną tavo,“ prisako Viešpats. O tave, kaip užlaiko?

Zuoza (piktas).

O kad jie nesulauktų, kad aš jiems duočiau valią. Beg regite, aš jau nebeturiu ant savo tikrojo vaiko valdžios?

Žiur, Jon!... piršk! Piršk valyvą bernaitį, teip kad ir kiek su pinigais ir iš gerų namų, nevalkataž koki, ir kad man būtų geras. Labiausia, kad man būtų geras.

Dundulis (Skubotai ir linksmai).

(Šalin) Pasiduoda! spirkis, Dunduli! (Zuoza) Dovanok man, brangūs Laurynai, as ne drįstu tau piršti! Tu toks gyventojas, viso pilnas, užlaikomas ir pas kunigėlius ir selskojo, — visur tavo galva pražilo per išmintį ir gerus darbus

Zuoza.

Ko ne drįsti! Aš geruoju liepju tau — piršk, ir po visam!

Dundulis.

Dėdičiuk, kad aš ne drįstu! Aš teip tave augštai keliu, teip augštai, kad ir, kaip tai sako, mano visi vaikeliai tave visuomet mini ir garbina. Šit mano sūnūs daugiausiai Jonas, antrasai — tai tas man dažnai akise prikiša: kad tu būtumei, kaip Zuoza, tad mėš mažne teip gyventume. Vis Zuoza ir Zuoza Žinoma, kaip tai sako, nors ant senatvės biškį nusileidei, tai negi iš savo valios: tavo valią kiek paveržė dukrelė. Bet vis-gi visi dar tebelaiiko tave užu gerą, išmintingą ir stiprą ūkininką! O jau kaip mano Joniukas, tai tas tiesiai prieš tave poteriuoja. Žinoma, tavo Uršulia teipogi tave myli, bet kas-gi žino, ar ilgai; ir žmonės jau pradeda, kaip ir užmiršti tave. Kas atmena, tai vis pritaria: reikia Zuoza užkurio, reikia, nes teip pragurs žmogus. O mano Joniukas stačiai tarė vakar, kad jis tokių tėvų, kaip aš, ir dešimties nemaintyų ant vieno Lauryno Zuozos. Žinoma, mano Joniukas toks milsnus, darbštus, valyvas bernaitis tiesą šnekas Nors ir tavo Uršulytė labai, labai O piršti aš, prieteliau, negaliu, kaip sav nori! Imk Petraž šit, savo berną, nors jis keikia tave, bet jie gerai gyvena su Uršulyte

Zuoza.

Tu prapultumi! Aš klausiu, kaip prietelio, o tu man terpi ši benkartą, mano berną. Kad jis nesulauktų, kad aš užu jo duočiau savo vienatūrę dukte, atiduočiau savo namus ir ant savės valią. Tu išjuoki mane ar kokio paibelio? . . .

Dundulis.

Sergėk, Viešpatie, kaip tai sako, kad aš nors per plauką tave apjuokčiau! Aš noriu iš visos mano atlapos širdies patikti tau. Aš gerbiau, kad tu Petrą myli, kad jis ir papeikia, apjuokia, kaip kada tave. Žinoma, mano Joniukas to ne padarytų ir dar Uršulią tavo pamokintų, kaip reikia tavo sanatvę užlaikyti. Aš piršti - ne - piršiu. Tu pats, Laurynai... Ar-gi tu su savo galva panorėsi skolintis išminties pas kitus! Renk pats — geriau nebūs pykos ant kitų. Šit va, kaip mano sūnelis dabar vis bėdoja, kad jam noras išeiti užkurioms. Aš jam ir sakysiu: suneliau mano mielasai, rask pats — aš palaiminsiu. Jis ir jieško nabagėlis. Ok! Dieve augštasai (giliai atsidansta) teip mylimas mano Joniukas nori mane apleisti! Kas-gi būtų, kad tave apleistų tavo Uršulytė, Lauriuk! Gailėtumeis?...

Zuoza (gailiai).

Kas būtų! ji neapleis, nes ji geras labai vaikas, ir aš jos ne skurdinu. Kas-gi būtų, kad aš, tėvas, draug ir motina, jos negailėčiau? Viso jai ištenka — negailiu. Jau kad geras vaikas, tai geras!

Dundulis.

Tai ir mano Joniukas — teip geras, teip... kad visame sviete, kas žin... (šluosto ašaras).

Zuoza.

Žiur, Jon, kas žin-gi kas būtų, kad suleistuva savo vaikus!

Dundulis (skabina užu kaklo Lauryną).

Oi-gi, Dievuliau mano, kad aš tave teip myliu ir augštai keliu, kad ir liežuvis mano, kaip šuns kaulas, nebesusilenkia! — ... Kas būtų.... Tu pats! O Dievas palaimins..... Tu pats, pats.....

Zuoza (Susigriebja).

Gm-m.... Man regis, kad ne labai tikėtų, girdėjom nuo žmonių, kad tavo Jonas ir pilkiukę srebiąs, ir korteles tankiai čiupinėjąs. O aš to-o-o! kaip ne mėgiu purtina galvą).

Dundulis.

Tai, Dieve mielasai, ką pikti žmonės supina! Kaip Dievą Tėvą myliu, kaip einu į spaviednę kas mėnuo, tai melas. Mano Joniukas, tiesa, esti su kitais, žinoma, kaip tai sako, neroda jaunam atlikti nuo draugų. O kad ką ten veiktu blogo, tai, Dieve sergėk, Motina Švenčiausia!... (Žegnojasi).

Zuoza.

Kad jau per dažnai žmonės jį mini.

Dundulis.

Ne, ne, geradėjau! Tai vis iš pavydėjimo. Jieško kliuties, kad jo valyvumą sutepti. Atmeni istoriją š. Juozapo, kaip apkalbinėjo Aigypte. Tai vis iš pavydėjimo. Vis tai žmonių kerštas. Žinoma, bobos! ką jos daugiau veiks. Avys visos, nėra ko joms nusitverti, tai ir pramano... O, raganos tokios, kad jau ir žodžių joms ju nebetenka. (Kotrina išeina ūmai iš užu karklyno klausos kalbos).

Pajevas VI.**Kotrina (Vyrui stebiasi).**

Dieve myli — bobos, bobos vis tav! Ne blevyzgak, kumai, be reikalo; nėra ko Dievui griešyti, geras ir tavo Joniukas, kai šit anuočės nakvojo Gitkės pastalyje. Jau per didžiai giri. Tai gal bobos buvo kaltos, kai Judelis nutaisė jį ir paleidė vienmarškinį ir basą užu kartas? Ok, tu Viešpatie! Beg regite, jau jo sūnus auksinis, o bobos vis jį tepa! Kad jo ir suvisu nebūtų, tai boboms tavo vis būtų darbo lygi kaklo. Beg regite — ra-a-ga-nos!

Dundulis (Stojas ir artinsi prie Kotrinos.)

Žiur, Katriut! Ne-gi-pyk... cit, širdele, cit, aš netyčiomis.

Kotrina (Pikta ir balsiai).

Ko čę da — Patriut!... netyčiomis! Nėra ko Dievui griešyti — geri jūs visi... O kas kitas — tai raganos, raganiai... Gėdos neturi! O spaviedotis spaviedojies....

Dundulis.

Širdyte mano, aš negi tave . . . Aš tave, kaip tai sako, anot to myliu, kaip kas-žin-ką. Aš teip tik sav pasakiau negi iš tiesos Sveika gyva, kumutėle! Kurgi teip vėlai?

Kotrina (Nenustoja pykčiant.)

Beg regite . . . kumutėle . . . Jau ir myliu! Kaip-gi ragana myli? Eik tu, blevyzga! Išvedžioji tik mano broliuką, šit iš doro kelio. Ar aš ne girdėjau, ką jūs čę varažijote? Visa girdėjau! — Laurynai, neklausyk tu jo; Dievas žin, ką jis tau pripins. Beg regit, jo Joniukas užkuryš Uršuliai, šitas girtuoklis, kortininkas. Ar ne užkurio bent!

Dundulis (Puola prie stojančio Zuozos.)

Girdi, girdi, Lauriuk! Regi, kas čę dedas. Tu, kaipo mažas vaikas, kaip koks sniurglius . . . regi aš tave suvedžioju . . . O ji, regi, sekioja naktimis paskui tavęs, kad nepaklystumei! . . .

Kotrina (Piktai ir krutingą atstatydama.)

Nugi, sekioju, kad nepaklystų! O tav kokia bėda? Tai mano brolis, aš juo sesuo. O tu — melagis ir besarmatis. Va tav! Dievmyli, beg regite! Sekio-ja!

Zuoza.

Gana, gana, pakaks! Ko tu čę bliaini, kaip ožka? Ir iš teisybės, ko naktimis valkiejies ir sekioji? Ar aš mažas vaikas, ar ką?

Dundulis (Prie Zuozos ausies.)

Našlė . . . skurdu vienai (juokias.)

Zuoza.

Tu gėdos neturi, kas-žin kur vazojies, namie palikus mažus vaikus. Ar tai pridera motinai laike darbimeties, paraviais slankstytis? O — ok, jūs gulbės! Sužinok tu moterišką

Kotrina (Balsą suminkština.)

Dievuliau, mano Dievuliau! Dar maža sopulio mano širdelei! Tikras broliukas ir tas mane po kojų minia. . . . Neklausyk, Laurinukai, šito begėdžio! Oi, bėdos, bėdos! Nebėra kam ir pasiskusti, kam pasibėdoti. . . . (Raudodama rokuoja).

Vargeliai našlelės veržia mano širdelę, veržia.
Nebėra mano vyrelio, užtarytojėlio!
Visas svietelis užgriuvo ant našlelės!
Nebėra prietėlių — užtarytojėlių...

Zuoza.

Kas-gi yra, kas atsitiko? Ko čę jau ir alasuoji?

Kotrina (Rokuodama).

Broleliau mano brangasai!
Tu vienas ant svietelio man bepalikai!
Dievulis tave vietoje tėvelio ir vyrelio paliko.
Puolu su savo širdelė prie tavo kojėlių;
Broliukai-Lauriukai, gelbėk mane, gelbėk . . .
Našlaitėlę priepolėliai spaudžia, spaudžia...

Zuoza (Pradedą pykti).

Kas-gi atsitiko, sakyk! Gana būs tau varažyti.

Dundulis (Prie ausies).

Vaikelį, kiaulė suplėšė... o gal arklys užmušė...

Zuoza.

Bene su vaiku kas pasidarė? Ko-gi nieko netari?

Kotrina.

Broliukai - Lauriukai! Ne klausyk šito pikto
kaimynėlio!...

Prapuolo, prapuolo mano darbininkėlis.
Kas apdirbs laukelius, kas suvežios grudelius?
Dievuliau mano mielasai! Visa dienele...

Zuoza (Nuogriuntai ir lazda keldams).

Žiur! Ar regi — čę kas? Tai kad nenustosi toj
prišlajuosiu! Sakyk, kas yra?

Dundulis.

Sušerk, sušerk, Lauriuk! ir aš visuomet saviškę teip
maldaui!

Zuoza (Dunduliui).

Nelysk! Kas tav darbo! Kotrin! Cit! Nes tuoj'...

Kotrina (Ramiai).

Gerai, gerai, broliuk, negi pyk: aš visą pasakysiu. Tik sopa mano širdelė, kad ne kaltai apkalba. Mano sartinis šįryt-rytelio (vėl rauda) kas-žin-kur nusdė-ėjo!... Ką dabar aš bedarysiu su savo mažais vaikeliais, kaip paukšte-e-liais....

Zuoza.

E, kad tu prasmegtum, tokia boba! Taryk aiškiai, kas atsitiko, kaip, kada?

Kotrina (Užpykus).

Aš tau sakau, kad sartojo nebėra! Jau tikras brolelis (vėl rauda) nebesupra-nta mano širdelis - našlaitėlės....

Zuoza (Užmojęs su lazda).

Cit! gana!

Kotrina (Šluosto su sijonu ašaras).

Tyliu, jau tyliu, Lauriuk! Regiu, kad reikia tylėti.

Zuoza.

Taryk man, ką aš tavęs klausiu. Ar arklys puolo, ar ne?

Kotrina.

Kada-gi nors būtų puolęs, tai širdelė teip neskaudėtų; dabar-gi... (nori raudoti).

Zuoza.

Atsakyk trumpai, nes pilsiu! Ar koją nulaužė?

Kotrina.

Ne! Visą dienele nuo apiaaušrėlio....

Dundulis (Tampo ją už alkunės).

Kotriut! striukai, striukai....

Kotrina (Ūmai atsigręžia prie Dundulio).

Nesikišk, kur tavęs nekviečia!

Zuoza.

Ar pavogė?

Kotrina.
Pavogė, pavogė, broliukai... Visą pusrytėlį ir dieneleį...

Zuoza.

Ar jieškojote?

Kotrina.

Kaip-gi nejieškosi! Ar ne brangus dėl mūsų galvijas, kad nejieškoti, kaip-gi tav regis. Bet niekoniekių klausinėji!...

Zuoza.

Kas-gi jieškojo, kur?

Kotrina.

Męs visi jieškojome ir Jurgiukas Papurvėlis padėjo. Visur apėjome, išklausinėjome. Tai vaikas, tai auksinis, tai ne tavo Joniukas paleistuvėlis (Atsigrėžus prie Dundulio), tai užkuryš Uršulytei!

Zuoza.

Nurimk-gi tu, pasiutėle! Nu, ir neradote arklio? Maž kas uždare iš rugių arba glūdi kur karklynėje... Kas-gi tav sakė, kad jau ir pavogė?...

Kotrina.

Visur, kaip adatos, išjieškojome, niekur, niekur nebėra, kaip ugnyje sudegė... O tu dar netiki, klausai, ar pavogė! (Girdis žvengims arklio. Visi klauso).

Kotrina.

Dievuliukai mano! Jis žvengia nabagiukas, atrado! (bėgdama į tą kraštą, kur žvengia). Tai Jurgiukas, tai vaikas. Lauriuk brangasai! ar girdi... va kur tavo užkuryš, tai vaikas?...

Pajevas VII.

Zuoza (Eidams išlengvo).

Tu pastiptum, tokie žmonės! Kaip ir pasiutė: nė susišnekėti, nė ko... bliuana tik kaip ožka.

Dundulis (Sekdamas paskui Zuozos).

Žinoma, broliuk, kaip tai sako, boba! Jos vis teip: šit ir ant mano Joniuko užpuolo, kad užpuolo...

Zuoza (Sustoja).

E, jau ir tu geras vilkas, nėra ko girti. Kaip tu siulei man savo sūnų, jis-gi toks paleistuvis (sustoja abu). Tu-gi numanai, kad jis, atėjęs girtas, muš mane ir muš savo pačią šit, kaip aš... Dieve duok jei dangų! Sunaikins mano namus, kaip regi... O-o prieteliai jūs prieteliai! Šuns verti esate!...

Dundulis.

Et, kaip tai sako, ir tu, Laura, perdedi! Ko-gi čę keiki? ką aš tav padariau pikto? Ar aš tav piršau? Tu-gi pats! (eina abu).

Zuoza.

Pats, pats! Oi tu — pats! žinau aš tavo — pats!

Pajevas VIII.

Zuoza, Dundulis ir Petras. Petras ateina priešais.

Zuoza.

Kas-gi dar čę vidurnakte eina. (Balsiai) Kas čę?

Petras.

Aš einu; savas.

Zuoza.

Kur tu valkiojies naktimis, namus pametęs? Tur but nubodo miegoti; laukus vėjas krečia. Jums vien alga mokėk! Lyg tik manęs nėra pabarėje, tai ir miegate... o naktimis valkiojatės!

Dundulis.

Žinoma, ne gaspadoriaus vaikas; kaip tai sako, nieks jam nerūpi.

Petras.

Niekus, dėde, pramanai. Męs jau sutemęs atstojome nuo baro. Tik norėjome eiti gultų

Zuoza.

Tik norėjome gultų . . . regėkite. Tad ko nekirmiji, kas dar laikas. Vis tav vazotis . . .

Petras.

Dėde, ne-gi bark, palauk pasakysiu, jei reikia.

Zuoza.

Jei reikia! — beg regite? Kaip-gi nereikia — aš gaspadorius, o tu mano bernas; va ir reikalas toks. Kur-gi eini?

Petras.

Žinau gerai, kas gaspadorius mano; jau pripratau iš mažumės.

Dundulis.

Tu, vaikeli, nešnekėk per penkias, bet atsakyk, ko klausia šit mano prietelius!

Petras (Zuoza).

Veršis krūmuose pasiliko, reikia eiti jieškoti.

Zuoza.

O piemuo kur?

Petras.

Piemuo koją persidūrė, basas būdams.

Zuoza.

Meluoja paršas. Eik, varyk jį kur veršį nudėjo!

Petras.

Niekai, dėde, nebetrukdyk manęs! jau greit auš.

Zuoza.

Tad ko neėjo Uršulia; tai jos darbas, bet ne berno. Kur regėti, kad bernai veršių jieškotų.

Dundulis (su juoku).

Ne-gi bark jo, Lauriuk, regi jis užtarė savo balandėlę.

Zuoza (Petrai).

Eik, sau namon, tu vergo išdėli! Yra kam ir be tavęs užtaryti! Beg regite, atsirado krikštotėvas . . . O, jūs juodnugariai! žinau aš jus!

Petras.

Dėde, aš neatėjau čė su Tamista bartis; ašėjau tamstos veršio jieškoti, negi savo. O kita, Uršulia iš teisybės nuvargo; rytoj išvysi pats, kiek mudu dviese nupjoveva rūgių. Ji-gi vis moteriškė. Aš nenuvargau; šit ir kodėl-gi aš negaliu jos vietoje ruošos atlikti?

Zuoza.

Žinau, žinau, kad tu kalbi, kaip žydų rabinas. Tu ir veršio nepažinsi, nes jis ne tavo! o kita, bent ar ne tu sukūrei mano namus?

Dundulis.

Pažins, ar ne pažins, bet jieškojo: gaspadoriui patiks — kad rupinas, na ir merginą, kaip tai sako, išteisins.

Petras.

Žiur, Dunduli, ar ne geriaus-gi išteisinti, ne kaip nukaltinti! Aš nenoriu teisintis prieš nieką: mano darbas mane teisina (prie Zuozos), Dėde, tarai, juog ne aš sukūriau Tamstos namus. Tiesa, ne aš: darbais čę Tamsta sukūrei, bet ir aš kuriu. Va, ir dabar atsitiko namuose skylė, aš noriu užlopyti. Užu ką-gi Tamista ant manęš pyksti?

Zuoza.

Tiesa, Petrai, tiesa. Aš nėpykstu ant tavęš jau Dievui dėku, ketvirti metai ir nę per krislą tu ne nusidėjęš.

Dundulis (Tyčiodamos).

Teip prieteliau, namų vagis ir be rakto įeina į klėtį ir krislus sulesa

Zuoza.

Ne, Jon', ne reikalinga čę tavo kalba! Jau kas tiesa, tai tiesa.

Petras.

Ar-gi verta yra klausyti tokių žmonių, kurie teip ir taikina, kad kam, įgilti, sveržinti? Dėde, aš einu, nes rytą norime baigti rugius — anksčiaus kelsiuos.

Zuoza.

Petriuk, n'eik, vaike! Velnias neims to veršio. Eik šit namon. Tai ne iš telio męš gimeme, ne iš telio ir dvėsime!

Dundulis.

Vesk, vesk jį, Lauriukai, guldyk su savo dukrele, tai nors ant senatvės tave vargystės išmokins užkurys! (juokias)

Zuoza.

O, kas tav darbo, gale-galo? Aš noriu, guldysiu, nenoriu — ne. O tu manęs nepamokinsi. Ko čę labai jau spursti — kaip ešerys?

Petras

Dėde, vis-gi gali veršis kur nuklysti; — geri mūsų kaimynai, užvydėti pasirupins. Aš eisiu!

Zuoza.

Neklausyk jo, Petrai! Eikiva gultų! tesižin' sav, kas su veršiu! Nors tu, vaike, netikėkis būti mano užkuriu! Tai niekai!

Dundulis.

Kaip-gi netikėtis, kad pats vedi į klėtį!

Juoza (Dunduliui).

Na, vedu, tai veda. Bet ne tave. Ko čę sielojies?

Petras.

Nebežinau ir ką beveikti!

Dundulis.

Užlaikyk sveikatą! Maž. prireiks dėdės kumelio iš stainės pajieškoti! Ne veršio bus vertas!

Petras.

Aš stainią ne su spyna uždarau, bet su savo kumščiu, teip kad ir kaimynai rakto nepririnks.

Zuoza.

Petriuk, vaike . . . spjauk jam į akis! Eikiva, gana! (Tempia už rankos Petrą ir eina šalimis nuo scenos. Dundulis atlieka ir dairosi aplinkui).

Dundulis (Vienas).

Tai kad nenusiduoda man, tai nenusiduoda! . . . Daug turiu kelių . . . visokiais vaikščioju . . . Bet, vilkai žino, kas yra, kad tie visi mano keliai trampūs: eini, eini . . . čiukš ir nulūžta . . . E, trūko-plyšo! . . . Eiti gultų saulėtekiai jau žiba. —

Antras Aktas.

Maža grįtelė lietuviško bobilio. Ant stalo dega menka lempikė; ant suolo maišai, rūbai. Gale stalo sėdi Kazim. Zaunis, aplink 4 jauni vaikai (bernai); paskiaus įeina Jckus — pagyvenęs žydelis su ruda barzda. —

Pajevas I.

K. Zaunis.

Ką bedarysi žmogus, kad jau uždėjote keliauti! Regin, aš jau nebesuturėsiu; jau toks lietuvių būdas: ilgai rengiasi, bet susirengęs, nesidairo. (Visi klauso, rymoja).

Petras Ardelis (Pirmas vaikas-bernas.)

Dėku tav, Kazimierai! Daug padėjai ant mūsų darbo beapšviesdams ir prilaikydams nuo išėjimo į tą Ameriką! Mūsų skurdus čę gyvenimas, stumti mus stuma jieškoti geresnio. . . Tiesa, jug persiskirdams su savo tėvyne, jauti žmogus lyg gyvą į žemes įkasa.

Antras vaikas.

Oi, — oi, — oi! broliai! tai ne į kermašių einame ir ne į rekrūtus. . . Einame į aną pusę žemės, ant vargo, o maž ir ant amžių. . . Čę paliekame visa, bet ar beatrasime nors ką!

Trečias vaikas.

E, kas-žin ką čę plepiate! Vargas, amžius. . . Jug mūsų nieks nevaro: męs liuosiai sav eisime. Man rodos, kad baisu ir sunku kai per nevalią kas darosi. E! sutarėm eiti, tai trūko-plyšo! eisime, nes mums rodos teip geriaus. . . . ką čę prigyvensime? Tik kailį savo sudildysime, tiek-ir-to; o kailis mūsų visur būs tas pats, ar čę, ar Amerikoje.

K. Zaunis.

Teip, Jurgi, tav gerai teip sakyti, kad tu čę nieko nepalieki: nė tėvų, nė brolių; esi vienas, kaip kelmas; tav vis tiek; vien palieki tėvynę nunuogtą. Bet kas-kita tiems, kurie ne vieni, ir palieka tėvynę, malonius žmones, reikalaujančius paramtės. — Va, kaip dabar Izidorius, palieka senus tėvus, jauną žmoną, dvejetą vaikelių. Yra ko pamislyti. . .

Antras vaikas Dzidoris (Lyg pašokęs iš miego).

Gana, vyrai! ką čę bekrimstis (su rankove šluosto ašaras). Dvejus metus rengiaus į tą prakeiktą Ameriką — kenčiu! Mėginau visokius kelius užsilaikymo. Važinėjau ant uždarbio į Rosieją, į Peteburgą, — vis niekai . . . Ar-gi jau būtų žadėta mano šeimynai vien alkis? Kodėl-gi kiti gali gyventi doriai, aš-gi negaliu! . . Dievas visiems vienas. . . . Matyti, ne suradome dar mūsų laimės. — Reik surasti.

Kaz. Zaunas.

E, brol, nemislyk, kad kiekvieno laimė, kaip kokia marti, sulyg pasakos, sėdi kur pakrūmėje ir laukia, kolai jos nesuras pažadėtasai!

Trečias vaikas (Ūmai).

Kaip-gine? žinoma, kad teip: kiekvieno laimė yra ant svieto, bet męs jos nesurandame. — Ar-gi meluotumei pats, Kazimierai, beradindams visus žmones esančius lygiais. — Jeigu męs visi lygūs, tai dėlto, kad visi turi lygias laimes, nelygiais esame vien pertai, kad Dievas mums nedaleidžia surasti savo laimės. . . .

Petras (Lyg nusijuokdams).

Ar nemislįji bent, kad lietuvių laimė išbėgo į Ameriką ir ten jau mūsų laukia?!

Trečias vaikas.

O ko juokiatės! Daug lietuvių ten paliko laimingi, matyti, kad jiems buvo vien Amerikoje laimėti. (Visi juokiasi.)

K. Zaunis.

Pamislykite, vyrai, kad jūs esate visi biegliai iš savo tėvynės, kada teip labai reikia tokių standžių, darbščių, sūnų, kaip jūs; jei sunku, jūs-gi nuo jos bėgate.

Trečias vaikas (Stojasi ir trenkia su kumščia per stalą.)

Ne, vyrai! ne tiesa! bėgčiau tada, kad nežadėčiau grįžti . . . Vyrai, užtraukime dainą! Maž ant ilgo iš tėvynės . . . (pradedą.)

Stovi žirgelis kieme pabalnotas, (bis)

Kamanėlėm's pažabotas (bis).

Stovi sesytė prie mano šalelės (bis)
 Stovėdama gailiai verkia. (bis)
 Ne verk, sesyte, balta lėlijite:
 Kai išjosiu, vėl atjosiu.

(Čę girdisi kas atvažiuęs),

Petras Ardėlis.

Laukit! atvažiuavo; bene Ickus. (Visi sustoja, nerimsta.
 Zaunis sėdi ir klauso. Įeina Ickus ir Uršulia).

Pajėvas II.

Tie patįs ir Ickus su Uršulia.

K. Zaunis (į Ickų).

Riktik; ne pasivėlavai! —

Ickus.

Labas vakars! O! kas but, kad Ickus nežinotų laiko
 ir vietos? . . (Sveikinas, ranką visiems paduodams. Visi tylomis
 gniaužia jam ranką. Uršulia stovi prie durų, prie jos prieina Petras
 Ardėlis ir K. Zaunis).

Dabar jįs, vyrai, busite mano komanda. . . .

Trečias vaikis (juokdamos).

Nors-gi kartą „idaľė“ pasidarė vadu gojų (visi juokiasi).

Ickus (besitaisydams).

Nu, jums juokas, bet ar ne gerai jums?

K. Zaunis (juokdamos).

Tik ar ne per mėilę artimo tai darai, Ickau?

Ickus.

Och, artimas . . . artimas! „vos-i-dos“ artimas?

K. Zaunis.

Dorelis!

Ickus.

Nu! . . . (visi juokiasi) Nu, ką čę niekus šnekate. O!
 (Rodo Uršulią) ar tik dorelis man brangus? Atėjo . . . verkia,
 nuvešk prie Petro atsisveikintų. Aš tariau: negalima, kur
 dingi, kaip sugrįši? naktis! Ji verkia . . . Nu . . . lai sav
 važiuoja!

Petras Ardelis.

Dėka, Ickau, kad atvežiai! Aš pridėsiu užtai dorelį tav.

Ickus.

Nu, pridėsi, aš prijimsiu Vyrai, reik mums dabar apie visą sutaryti . . . sėskitės! (Visi sėdasi. Uršulia prie P. Ardelio).

K. Zaunis.

Dabar Ickus tapo Maižiešium ir ves į Chanaaną . . . bet ne žydus. . . .

Ickus.

O, Kazimierai, kam čę tokia kalba? Aš vesiu reikalą. (Visi nutyla. Ickus, apsidairęs, stato butelką ir chalą). Va, turim išgerti dėl drąsumo. Jūs be to nedrąšus.

K. Zaunis. (Lyg dainuodams.)

Gerkit, vyreliai, ir aš gersiu, kai reiks užmokėti, aš išeisiu Nu tai daro dėl jūsų reikalo tegu ir užmoka.

Ickus.

Aš daugiau neimsiu, kiek užmokėjau (Ickus užgeria į K. Zaunį, šis purtina galvą; čerkutė pereina prie P. Ardelio). — Kad jūs norėte pereiti per rubežių, tai klausykite manęs Dabar naktis, adyna 10; greit mainysis sargyba Reik eiti, nelaukiant naujos sargybos, nes, kai sargai nenuvargę, tad toli regi. — Aš jums privesiu prie tankaus miško. Ten jūs rasite žmogų, anas jūs ves, aš sugrįšiu . . .

P. Ardelis.

Ar tas žmogus ne įkiš mūsų į kaišę? kas jis yra toks?

Ickus.

Tas žmogus geras; jūs nebijokite. Kad jis jus sukištų, tad aš negaučiau pusės pinigų, nes suderėjome nuo žmogaus po 10 rublių: po 5 šiapus, ir po 5 anapus rubežiaus. O! tas žmogus didelis kontrabandistas! Jis jus prašys, kad atiduotumet jam pinigų einant per rubežių palaikymui. Jūs jam neduokite!

K. Zaunis.

O jeigu tas žmogus pradės reikalauti ir, negavęs, padarys šunystę?

Visi.

Žinoma. Ką tada darysime?

Ickus.

Oi . . . Jis to nedarys! . . . nes jis nori uždirbti. Kai nenusiduoda, tada nebenori uždirbti (Čę vėl čerkutė eina ratu; užkanda — su chala). — Būs jums baisu, bet jūs nebijokite: tas vedikas žino visą; kaip sakys, teip ir darykite. Nu, dabar man duosite po 5 rublius ir už šnapsą pusę rublio; užu chalą grivina. (Visi jieško čeresluose pinigų). Petrai, tu man duosi 6 rublius: viena užu Uršulią. Rytą, kaip išaušus, aš jus rasiu už rubežiaus karčiamoje. Aš nupirksiu šifkartę ir parodysiu toliaus kelią į Ameriką. Nu, baigkim butelką ir eikime . . . gana . . . (Ickus pradeda rėdytis, juostis; visi jam taria).

K. Zaunis.

Na, vyrai dar syki jus užkviečiu: apsiturėkite savo krašte! Ar-gi jums tėvynė — motina pasiliko rusčia pamote? Nėra Lietuviškos Laimės Amerikoje!.. Ten yra vien milžiniško didumo žmonių turgus, kaip esti arklių turgus!

P. Ardelis.

Kazy, gana, gana mums gaišti. Jau regėti iš Amerikos sugrižę, teberasime savo tėvynę, kai sveiki grįšime. (Čę Uršulia verkia).

K. Zaunis.

Matyti, jųjų pramonė subrendusi yra! Dabokite, kad išpildytumet kitą pusę tos pramonės ir sugrižtumete namon. . . .

P. Ardelis (į Zaunį).

Dėku, Kazimierai, už visą! netingėk man rašinėti; aš-gi, kaip mane išmokiai, teip ir rašysiu. Bet (bučiuodams Zaunį) labjausiai saugok ją ir jos tėvą (rodo Uršulią) Sudiev! (Bučiuojasi ir šluostos ašaras. Visi širdingai atsisveikina su Zauniu ir Uršulia. Petras ir Uršulia besibučiuodamu).

Petras.

Sudiev, Uršulyte! Dėku tau užu meilę! Buk tvirta — sugrišiu, atmokėsiu! . . .

Uršulia. (Verkdama).

Petriuk, greičiau sugrįšk, rašyk . . .

Ickus (Stovėdams prie durų).

Nu . . . gana jums! reik skubintis. (Uršuliai). Jei-gu teip mylitės, tad kodėl nevažiuoji kartu? aš užu Uršulią paimsių tik 5 rublius. Och, tokia mergaitė! o-o-o! (Visi išeina pro duris. Girdisi — nuvažiuoja).

Pajevas III.

Uršulia ir Zaunis sugrįšta.

Zaunis (leidamas).

Teip, naktis tamsi, laimingai persikraustys. (Abu sėdasi grie stalelio) Tai, Uršul, pamatys svieto Tamstos Petras!

Uršulia.

Žinoma, kad paregės-regėti . . . bet aš vis negaliu permąnyti, kaip jie ten apsivers ir rodos, kad jau nebemąnytių jų. (Pasiremja ant stalo).

Zaunis.

Tamistai teip regisi. Jūs, moteris, nebuvusios toliau užu 3 mylių, negalite permąnyti, kad tolymas dabar kone tas pats, kaip laikas, daugiau nieko. Visur yra žmonės, visur jie teip-pat valgo ir geria; visur vieni darbojas, kiti tinginiuoja. — Kai aš mėčiau po svieta, tai jau įpratau kelionę rokuoti ne myliomis, bet dienomis. Kai buvau Sibirijos laukuose, tada težinojau, kad nuo tokios ir tokios vietos lyg kitos būs pėsčiam 1 diena, raitam 4—5 adynos . . . o mylių kiek, kas-gi žinos, kad nieks nemastavo.

Uršulia.

Teip, bet su žmonėmis, kaip apseis: nė kalbos, nė ko . . .

Zaunis.

Tai čę menkiausias rupestis! rupestringa motina gerai išmano kudikio norą: darbdavėjai-gi yra rupestringesniai apie tokius darbininkus, kaip mūsiškiai, kurie neišlodę stipri ir kantrūs, kaip mašynos. — Apseiti su amerikie-

čiais mūsiškiai mokės, nes aš juos apie tai reikalingai apšviečiau; o iš kitos pusės, jiems daugiausiai rūpi uždarbis ir sugrįžims. Viens Jurgis, man rodos, nebe... Cit! kas ten eina!... (Abu klauso. Girdėti daužo duris. Zaunis išeina. Uršulia nerami pasilieka.)

Pajevas IV.

Uršulia (Viena, nerami).

Dievas - žin, kas ten! Ar nepagavo jų?... o maž šios triobelės gospadorius... šneka... ir įeina... daug svieto... o Viešpatie! kas čę būs!...

Pajevas V.

(Įeina Kaz. Zaunis, bevezdams raišą, nubalusį Šlapinį)

Zaunis.

Eik, eik... Maž perkelti per slenstį?

Šlapinis.

O! kad jus perkūnas!... gelia, kad... (Eina sunkiai ir sėdasi prie durių, turėdamos užu kojoms.) Duokite vandens... silpna... kokia čę mergaitė? (Uršulia randa vandens ir paduoda su kaušu).

Zaunis.

Tai mano pažįstama, palydėjo Ardėlį... laukime sventant, grįžti namon. —

Uršulia.

Kruvinas... kas yra, seneli!

Šlapinis.

Tai niekai! ne pirmą syk... Peršovė tie rupužės... A, Ardėlį! Žinau. Tad išėjo?

Zaunis.

Išėjo. Reik tuojaus nusirėdyti, mėš žaizdą aprupinsime, kiek galėdami. Gerai dar, kad į koją...

Šlapinis (Nesirėdydams).

Teip... reik... o-o-o! (stojasi ir eina į užupečį). Buvau nurimęs su ta kontrabanda... bet šit pasiūlėjo kaimynas

pirkt nuo jo tuščią desintiną šale maniškės. Netenka pinigų... Pradėjau šit vėl... O-o-o! ne plėšk auto! skaud!

Zaunis.

Reik autą vandeniu atvilgyti. (Prisineša vandenio ir ruošiesi visi).

Šlapinis.

Kulkos nėra, aš šit jau apėiupinėjau... Uždirbau šit arti 5 desėtkų; neteko dešimties; kad ne šis rupužė, jau betrukty man keleto rublių... O dabar, kas-žin, kaip būs. O-o-o! kaip mėgia, kad nuplovėte! Gali desintiną kitam parduoti — nelauks sugijant.

Uršulia.

E, dėdukai, tesižin ir su desintina, kad ją reik įgyti teip baisiai... Gal užmušti!...

Šlapinis.

Teip, vaikuti mano. Kai užmuš, tad nebreiks; bet kolai esi žmogus gyvas, vis malonu būtų turėti daugiaus žemutės.

Zaunis (Paguldęs Šlapinį.)

Kiek turi metų, senukai?

Šlapinis.

Dievas-gi žin, kiek ten yra! Šit, kaip mano Jurgis ėjo į kontungą, man ruokavo 48 metus. Jurgis jau 6 metai, kaip Amerikoje. Šit ir surokuok... o-o-ta-ta!... kiek būs...

Zaunis (Sėsdamos prie stalelio.)

(Uršulia išneša kruviną vandenį).

Jau arti 60 metų. Dar ne-kas, bet išrodai senesnis.

Šlapinas.

A, ką nebūsi senesnis, tiek perleidęs per savo amžių! Užauginau trejetą vaikų, palaidojau du ir, šit perniai, žmoną. Iš ko? negi iš desintinos savo! Tai dvare reikėjo dirbti... o labiausiai su tais Prūsais... Jau man ketvirtą kart jie kraują nuleidžia... Užmiršau... pašauktą mergykštę, kad nepiltų kruvino vandenio ant lauko, nes gal susekti rytą... Teišpila į kiaulmigi, į mėšlą.

(Zaunis skubotai išeina.)

Pajevas VI.

Šlapinis (Vienas Pasiremdamas ant rankos.)

Šnekėjau: palaukime! Ne! užsimete tuojaus. — Šitas tav ir tuojaus! Jie pabėgo, sveiki ir su uždarbiu. Aš-gi, šit, gulėk! . . . Gerai dar, kad pribūs Ickus; o jeigu nežino! Rytą gal jau pradėti jieškoti ir užtiks mane. O-o! vaikai, vaikai! Nors kitkart būdavo lengviaus, tad ir mokėdavo pigiaus. Dabar moka gerai . . . yra už ką ir darbuotis. (Čę į eina Uršulia)

Pajevas VII.

Uršulia.

Gerai, sienukai, laike susigriebęs; buvau jau pilanti laukan.

Šlapinis.

Užtaigi! O kur Kazys?

Uršulia.

Jis išgirdo ką ateinant ir laukia. . . Dieve gink, kaip čę neramu gyventi! Aš ne gyvenčiau! . . .

Šlapinis.

Ot, teip per visą gyvenimą. Augau, užaugau ir pasenau — vis teip. Tik dabar sunkiaus. . . nors pelnas geresnis.

Uršulia.

Senukai, sakyk man, kodėl-gi neduoda per rubežių nešti prekinis? Ar-gi jiems ne vis toja?

Šlapinis.

Žinoma, kad ne vis toja! Kas būtų per rubežius, kad nustotų ginti? . . . Ten viens karalius, mūsų kitas; ten vokiečiai, mūsų kitoniški; ten vienokia mada, pas mus kitokia. O! žaizda mano kaista . . . kaista. Kur-gi Kazys dingo? Ko jis ten teip ilgai! . . .

Uršulia.

Ateis, netrukęs, Maž permaintyti ryžę? (Eina ir perriša). Kodėl-gi Prūsai negina teip, kaip maskoliai? Jug ir jiems toks pat rubežius.

Šlapinis.

Prūsai... Prūsai-kas-kita! pas juos kitoniški būdai, tai ir negina teip narsiai (Pamislījes). Ir jie gina, ir jie saugo, bet ne teip (Čę įeina Zaunis ir Ickus).

Pajevas VIII.

Ickus.

Nu, Šlapini, kas būs? pakliuvo....

Šlapinis.

Kliuvo, kad jie prapultų. (Ickus stovi prie pečiaus; Zaunis sėdos prie stalelio) O-o! šlecht!... (Kaso pakauši)

Šlapinis.

Ir giliai ėmė; bemaž kaulo ne kliudė... Kas girdėti? Ar gandras peri?

Ickus.

O! peri, bet ne visus kiaušius... Kas būs?... (Čę Zaunis šneka sau su Uršulia).

Šlapinis.

Ar skalikai pono sotų?

Ickus.

Papenėjo ir sotų. Tu sau miegok, Šlapini! Kas su tavimi būs? tu viens čę negali būti!...

Zaunis.

Žinoma, negali vienas: gali pasikelti karštis. Va, mudu sutarėva. Ši mergaitė čę pasiliks; aš ryt - vakare atvežiu, ko reikia. —

Ickus (Prieina prie stalo, ilgai tyli).

Ne, teip čę nedarosi; žmonės žinos. Šlapinis nebūs vienas. Kur-gi senoji Šarka? (Į Šlapinį).

Šlapinis.

Ji išnešė maldas.

Ickus.

Ar toli? daug maldų?

Šlapinis.

Kiek apžergia; grįš už paros.

Ickus.

Och! nit-gut... nit gut! (Į Zauni). Čę yra bobelėtokia. Ji visuomet prie Šlapinio kieminėja. Abu našliu... ir gerai pasižįsta (juokiasi).

Šlapinis (Piktai).

Ką čę tu, pagone, dar tauziji!

Ickus.

O gal ne? Aš nežinau nieko... Bet dabar svečiai žinos. Ko tu čę pyksti... — Ar žinai, Šlapini, atleisiu rytą tą kumelę — Teklią ir ji čę būva tankiai. —

Šlapinis.

Gerai, teateina. (Į Zaunį). Kaziuk, šit tau raktelis nuo mano skrynios, tuojaus užu durų. Atrakink ir atnešk šit čę plėčkutę; ten-pat rasi duonos ir sūrio... Padėkite čę, kad aš galėčiau šit pats pasiimti. — Raktelį, raktelį vėliaus man šit atiduosi... (Zaunis išeina su rakteliu).

Ickus.

Jau augšta, reik man pasirupinti apie arklius ir apie ragatką. —

Šlapinis.

Kur-gi palikai arklį?

Ickus.

Žinoma, prie karklo... Ar aš galiu čę privažiuoti nuo tos pusės, kur tu buvai!... — O! ar aš piemuo?

Šlapinis.

O-o! degina, degina... Ropojau nuo vakar nakties, dieną išgulėjau karklyne; nuvargau ir nušalau.

Uršulia.

Gal ką paduoti!

Šlapinis.

Kad dar man, vaikeli, koją per tvertumei, ir tada... o-o-o! (Zaunis sugrįžta).

Zaunis (benešdams rankose).

O-o! čę dar gerokai yra. Bet duona jau labai sudžiuvus (stato prie Šlapinio).

Ickus.

Išgerk, išgerk, Šlapini! —

Šlapinis.

Išgersiu — prūsiškos. Dar liko lašelis. (čę geria iš plėčkos.) O-o-ta-ta! Lyg šilčiau viduriuose šit... Duona turi... duona, kaip duona, vaikeli. Ne aš kepu... Kur gaunu, kokios, tokia ir yra. Tik padėkite prie lovos indą su vandeniu (Uršulia stato vandenį).

Ickus.

Nu, palik, Šlapini, sveikas! Męs jau eisime... (Zaunis ir Uršulia rengiasi eiti). Parodysiu jiems kelią, ir aš keliausiu.

Zaunis (į Šlapinį).

Bene būtų geriau, kad mergysčia pasiliktu? Ar sulauksi tos bobos, ar ne!

Šlapinis ir Ickus (draug).

Ne, ne: boba būs veikia.

Šlapinis.

O-o! kaip-gi sušilau. Dėku, vaikeliai, kad mane apžiūrėjote! Dieve jums užmokėk! Teklia pečių pakurs... lyg šalta...

Zaunis ir Uršulia.

Sudiev, senukai! palik sveikas! (Eina prie durų paskui Ickaus).

Šlapinis.

Ickau, Ickau! (Ickus grįžta). Ar ne girdėjai, Šilinis desintinos nesiūloja kam kitam?

Ickus.

Ne, negirdėjau. Nu, ko tu sielojies? Nieks kitas jam ne duos už tą desintiną smiltyno 60 rublių, nes toli visiems.

Šlapinis.

Susimylėdams, Ickau, užpusk lempikę! kam bedega nereikalingai; aš užmigsiu. (Ickus pučia lempikę, darosi tamsu).

Ickus (Išeidams).

Sudiev, pasitaisyk, Šlapini, būs naujo darbo. (Išeina).

Šlapinis (Patamsyje).

Ok! Viešpatie malonus! Susimilk ant manęs — nusi-dėjelio! O-o-tu-tu-u-u . . . Būs dvi desintini . . . ateis Jurgis ir ras sáv vietą geresnę, neg buvo. O-ok-ok-ok!

Trečias Aktas.

Gričia Lauryno Zuožos iš storų sienojų su molio asla, bet darni, su dideliais langais. Didelis stalas, platus nudaryti suolai. Visur visa apruošta ir gryna.

Žiema. Šventavakaris. Uršulia verpia linus; piemuo suka šniūrus. Pakabinama lempa dega ties stalu.

Pajėvas I.

Uršulia ir piemuo Indrius.

Uršulia (Beverpdama).

Ar tu, Indriuk, apžiūrėjai gėriukus? Aš, beliuobdama kiaules ir žąsis, užmiršau . . . Kad nebūtų salta avikėje.

Indrius (Besukdams knatus).

Nu, tai tav, kaip-gi ne apžiūrėti . . . ir gurbe langelį užkišiau samanokais; ko reikia, tai reikia . . .

Uršulia.

Dievas žino, kur tetušis! Jau antra naktis jo nėra namie.

Indrius.

Kas jį žino. O . . . atmenu: žinai Pagurinių pakalnėlių? Žinai, toks plačiaburnis, raudonas, su plačiais dantimis. Tai jis ėjo su kokiuo ten kitu iš miestelio ir kalbėjo. Aš tuočės klėtį dariau, na, ir girdėjau. Jis tarė, Zuoza, gird, pasi-likęs pas vargamistrą atsigosti.

Uršulia (Ūmai nustojus verpti).

Kaip tai atsigosti? Kas-gi pasidarė?

Indrius.

Nieko blogo . . . gird, pas Judelį pijokavę, pijokavę ir stačiai nusilpę . . . Žinai, ir nuvežė pas vargamistrą, kaip visuomet būdava. —

Uršulia (Skurdžiai).

Ok, Dieve mielasai . . . nužudys jie šitą žmogų (abu nutyla).

Indrius.

Man regis, šiam vakarui pakaks 5 pančių . . . Uršul, aš norėčiau vieną valksnį kikso sudrožti . . . ar eiti į vakaruškas?

Uršulia.

Eik, Indriuk! eik, kam čę ir besiklausti. Dabar šventvakariai . . . visi vakaruoja; dėlko ir tau nepavakaruoti (čę Indrius kuopia nuobraukas ir rėdos). O pas ką šendien vakaruškos?

Indrius.

Pakapliukas sakė, pas Silvestraitį viešinti kokiaten viešnia, tai ir vakaruška ten renkasi . . . O tu neisi? Eik! aš pabūsiu namie! . . .

Uršulia.

Ne, Indriuk, aš neisiu! eik tu sau . . . Man, vienai ramiau nekai matyti žmones besilinksminant.

Indrius.

Tai . . . toks ir linksmumas! Bet sav pasidoviji! Spriktu nusiuram suduodi — ir juokas. Aš greit sugrįšiu. (Čę, ūmai išbėgęs ant kiemo, šūkauja.)

Pajevas II.

Uršulia viena.

(Nustoja verpti ir skurdžiai sau kalba.)

Sunku, skurdu! tikrai našlaitės gyvenimas! . . . Kai augau, viso buvo, viso užteko; užaugau, pradėjau darbuotis . . . ir nėra dėlko darbuotis! Motina guli ramiai sav kapuose, po baltuoju sniegu; vėjai rauda ant jos; sutrūniję kryžiai girgžduoja . . . ir jai gera, ramu, nieko

jai nereikia O kas-gi žin . . . gal jai reikia mano vargo? . . . Rodos, būtų gana vargo, ašarų! . . . Tėvel, Tėveli! . . . nors-gi tu parimtumei našlaitę savo dukte! Bet kas ten! Retai kada ir namus belanko; ir kam jam namai? Rūmai trūnija, stogai plyšta, visi daiktai irsta; iš trejeto gerųjų arklių beliko vienas; rugius, linus pardavė . . . nepardavė, tat užu skolas žydai iš klėties išnešė . . . Dvaras nemokėtas. Kiek sukrovė turtų per visą amžių, tai dabar mažai kas beliko. Ok! pražuvome, pražuvome . . . Maža man keiksmo ir stumdymo pasieniais belaukiant abejotino galo per dieną ir naktį; bet reiks sulaukti, kad tikras tėvas išstumtų, kaip vagilką, iš prigimtųjų namų. Užų ką-gi! ar-gi aš ne tetušio, ar-gi aš nedirbu darbų, moteriškų ir vyriškų? ar-gi aš jam užduodu širdį? Nebemėgia ir akyse, kaip piktos dvasios. Ar-gi aš taip esmu kalta, kad, kaip galviją, nesusirišu su kiekvienu spraudžiamu jaunikiu? . . . Petrai (sušunka balsiai, ištiesdama abi ranki ir stovėdama viduje scenos) . . . Petrai — sakalėli mano! Nors sapne tu išvysk, kas dedasi čė! Kas dedasi su manimi! . . . Eik, eik, balandėli brangasai, vaduotų kaip žadėjai, manęs, tėvo, namų, nes žustame visi! . . . žustame paniekinti, išjuokti, apiplėšti! . . . (Patylėjus) Ne, trečius dar metus teip perbūsiu ir nebeišturėsiu . . . Ar sulaužius prižadą, prakeikus savo širdį, tekėsiu nors už gudapalaikio. Tegu-gi sau džiaugiasi mano kančiomis! Ištekėti lengva, bet kaip reiks gyventi?! Gal paprasiu, kaip kitos . . . Kaip-gi būdavo prie jo ramu! ar pasiraudoti, ar pasisieloti! O dabar-gi lygiai akmuo ant kelio: kojų pastumamas — rieda; lietus, šaltis užgula — jis guli ir niekam nerūpi . . . Kęsk, Uršul! kęsk! Regėti, teip tau paskirta yra! . . . (Stovi pasirėmus prieždos, ir dainuoja).

Ant jurių-marių,
 Ant vandenelių —
 Čenai pluduriavo
 Jaunoji mergutė
 (Tris posmus.)

(Nustojus, eidama prie kaivarato, šneka.) Ok! ok, ok! . . . o gal jau seniai, begelbėdams mane, pats nusizudė kur! . . . Ne, argi jau teip bučiau aš viena nusidėjus ant svieto,

kad nebebūtų man žadėtas koks galas! Nejaugi per visą amželį prireiks man vargti, vargti be jokios paliovos . . .
(Kieme girdis balsai)

Kas-gi čę rėkina! (klauso) Gal vakarušninkai susirinko... Tegu jau nebedramstų jie mano kančios; aš teip prie jos pripratau! . . . (Vėl klauso). Ne, tėvelio balsas! . . . Atsiveda mano kankintojus — piršlius, jaunikius, kad mane, kaip avi ant pjūtės derėtų, girtų, peiktų, kamuotų, kamuotų ir be peilio pjautų . . . Žmonės! susimylėkite! (Sušunka, suėmus rankas. Čę duris atsiveria, girdis kalbos, juokas, trepsėjimai kojų . . . įvirsta grįčion. Poška, Starkus, Gudas, Zuoza, Kotryna ir Šešiupienė (nuometuotos). Visi įgėrę, raudoni, vyrai silpnai turėsi ant kojų. Poška apsirėdęs su gelumbiniais baronais. Moteris neša nešulius su buteliais ir užkandomis, kiekvienas įeidams taria: „Tegul būs pagarbintas.“)

Pajevas III.

Zuoza (užu durų, įleidamas svečius).

Prašom, prašom į šilimą! mano gaspadinė gal grįčia iškureno, o aušinti dar nėra kam . . .

Kotrina (įžengdama per slenkstį.)

Bene duos Dievas, kad ir sulauksi kas aušina grįčia . . . vaikai . . . Tegu būs pagarbintas! — (Čę Poška nusivelka baronus, Zuoza pirštu rodo Uršuliai, kad paimtų nuo jo. Uršulia ima nežiurėdama į akis ir sveria ant virties.)

Uršulia (prieidama prie moterų).

Tai kad sušalusios rankos (bučiuoja rankas moterims ir padeda skaras nusigauti.)

Poška (stovi viduje aslos, besidarydams.)

Przynajmniej, grįčia . . . kaip laukas! Plati, šviesi, visur apruošta, kaip, naprzykład, — klėštoriaus zakrastija! Tuojaus regėti tvirtus gyventojus

Zuoza.

Ag tiesa, pone vargamistra; čę koks miškas buvo! o-o! Dabar ir nebėra tokių medžių

Starkus.

Kiek atmenu, dar kai man tėvelis buvo vaitu, tai iš Duburo girios vežėte (Žagsi); tarydavo mums tėvelis, toks buvęs miškas, kad kurtas neperšokdavęs per gulintį rąstą! . . .

Poška.

Aha!

Zuoza.

Kur čę tau kurtas! Būdavo tokie kelmai senagulių pušų, kad tris vyrai neapimdavo. Pone vargamistra! (Ma už rankos ir veda už stalo) Prašom čę . . . Vyrai, sėskitės! Moteris . . . ko-gi ten užupečyje susispietet? (Eina ir stuma užu stalo). Eikite prie stalo! bukite viešnios! . . . Dukrel, kviesk, priimk!

Šešupienė.

Tatai, ar ne viešnią regi! . . . Męs jau paskiaus.

Poška (į moteris).

Kaip tai! jau draug atėjome, draug ir būkime! Przynajmniej! . . . O tamstytės norite mus našliais palikti? . . . Ne . . . pani Šešupiene, teip ne pridera mūsų krividyti — griekas! —

Starkus (besislinkdamis užu stalo, duodamas vietą Gudui ir moterims).

Teip, teip . . . reik jas pabausti . . . bobos visuomet baudžiamos. (Zagsi, rangėja).

(Zuoza šnibžda su Uržulia prie prieždos, rankomis masiknoja; Uršulia žemyn žiūri ir sijoną čiupinėja; paskiaus eina, dengia stalą ir neša valgymus: mėsa, sūrį, sviestą).

Šešupienė { (abi sykiu prieš Starkų) bet regite: } baudžiamos!
Kotrina { } bobos!

Vyrai juokias.

Poška (besijuokdams atsilošia.)

Tai kad nepatiko! Przynajmniej!

Šešupienė (Karštai Starkui.)

Jau tu, pliki, vis išmisliji . . . užu ką mus bausti? ar męs ne žmonės, (juokiasi), kaip tarydavo mano dėdė kunigas. (Visi juokiasi)

Kotrina (Į Pošką).

Ar ne niekus-gi čę šneka, pone vargamistra?! Kaip-gi teip jau Tamsta mus paduodi teip skriausti? Nors Tamsta užtarytumei! . . . Ag tai gali griekas žmogų teip peikti.

Starkus.

Palauk, kuma! aš negi peikiu . . Šit, būdavo mano brolis pisorius . . .

Šešupiene.

Jau tu tylėk, nors kiek! duok protingesniems pasakyti! (Draug su Kotrina.) Zinai, kad tavęs nieks ne priveikia, jeigu tik ponas vargamistra (Zuoza stato butelį arielkos ir uzboną alaus).

Zuoza.

Tai kad supyko mūsų viešnios! . . . kaip šarkos (juokias.)

Kotrina.

Nė čę pyktis, nė čę ką: tėt, anot-ano, šnekučiamas

Gudas.

Šnekučiamas, šnekučiamas.

Zuoza (I Poška).

Nu, sveikas, pone vargamistra! (išgeria iš karto ir pasižiūrėjęs ant stiklo, stipriai stato jį ant stalo ties vargamistros. Visi liovės kalbėti. Vargamistra išgeria pusę, Zuoza prašo baigti ir tt.) Nu, kogi tik pusę! Prašau visą, negi ant pusės valako mudu gyvensiva.

Poška.

Dėku! kad aš, naprzykład, šendien jau daug gėriau. . . . Mano širdis nepriima.

Zuoza ir Starkus (vienių sykiu).

Tai ar ne daugumas!

Starkus (Vienas).

Vaikščiojome ir vėl sav, kaip prieteliai, gražiai šnekame; jug nebuvo perdėta! Žinoma, tamista vis poniškai, po lašelį; o mes — mužikai tai iš viso pilvo!

Gudas.

Mes iš viso pilvo. (Visi juokias. Moteris kits kitą alkūnėmis daužo).

Poška.

Žinoma, pas ponus vis kiteip! bet, naprzykład, ir su žmonėmis aš moku gerai gyventi, nes prie jų, kas-žin kas, ramiau, przynajmniej, drąsiau. —

Zuoza.

Na, tai prašom-gi poną — kąšk! Vyrai Žiur (į Guda), kumai! kam palieki? O-o, negražu, negražu! Dėdin', ko nežiuri!

Starkus (į Guda).

Beg regite, besarmatis! kaip mažas vaikas . . . Tektų tav nuo mano dėdės kunigo užu tat!

Gudas (išgeria ir parodo čerką).

Va!

Zuoza.

Kąskit, sveteliai! nepeikite mano namų gaspadinės! Žiur! Uršul, ko-gi ten užpečyje lendi!

Poška.

E! Uršulytė nesidžiaugia mumis, . . slepiasi

Zuoza (Veda Uršulią ir sodina šali Poškos).

Beg regite! sužiūrėsi tu čę, ką jos daro. Žinoma, nedrįsta. Sėsk čę, va šalėp svečių; būk linksną, juokis, mylėk svetelius. Šit, ponas vargamistra . . .

Kotrina (Juozai).

Sveikas, broliuk, mudu su tavim bent, kaip broliukai, išgersiva . . . nebekada (geria ir purtinas), Diev myli, kaip ugnis!

Zuoza (eina prie Kotrinos).

Sveika, sveika, Katriute! (Pašnibždomis) reikia užvesti kalbą.

Kotrina.

Dieve padėk! (Poška kalbina Uršulią, usus suka, Uršulia nekeldama akių griaudžiai tyli. Kotrina mērkia akimi Starkui. Šis kosa į kamštį).

Šešupienė (Uršuliai).

Regi, Uršulyte, argi jaunikiai teip baisūs, kad tu, vaike, jų saugais! Mēs kai augome ir žydėjome, tai jaunikių spiečiai apie mus užę, ir mēs. . . .

Starkus.

Kas tiesa, tai tiesa! Užė, kad jus nopostis! Bet apsipačiąvę per laibai bīrbė. . . (Visi juokiasi).

Gudas. (Mirksēdams).

Birbē, birbē...

Šešupienē.

Ar birbē, ar nebirbē... va, Dievui dēku, jau ir vaikus užauklējome, ī žmones išleidēme...

Kotrīna.

Tat sužiurēsi vuru kalbos! Vis jie geri... O kad ne moteris, tai, kas-žin kas būtu....

Juoza (gailiai).

Tiesa, sesyte, be moteru, kaip prityriau, vyrai, kaip ne žmonės... O! (atidanksta). Nėra tvarkos.

Poška	} (abu kartu).	{	O!... tiesa, tiesa, pane Zuoza! Be moteru,
Starkus			naprzykład, kaip klėtis be duru.
		{	O!... kad jos nesulauktu (čę susigriebia ir nutilsta).

Poška. (Viens).

Be moteru, kad Tamstos žinotumete, gyveni žmogus, lyg lauke.

Gudas.

Lyg lauke (links galva).

Poška.

Nė tav žodžio išgirsti, nė nusimaldyti... gospadorystėje nėra sekmės, skalsos...

Starkus.

Kas tiesa, nėra ką Tamstai skustis... žmonės paskalsina visas sąsparas. Tai ne mūsų byla...

Šešupienė	} (visi kartu).	{	Žinoma, kad viso pelna!
Kotrīna			Dievui dēku, prineša!
Gudas			Paskalsina, paskalsina!

Gudas (vienas).

Va aš, tai ant zadušņu aviną, kaip kuiną nugarūdau ir gan.

Poška.

Tiesa, viso yra, iš Dievo loskos, turiu gerybės, pinigų, daug prietelių; kunigai, ponai ant rankų nešioja. Bet vis tai neramina... Va, naprzykład, kad mylima žmona būtų... tad gyventume, kaip karveliai sav... przynajmniej!...

Starkus (Poškai.)

Va!... tad kogi bebėdoji Tamsta? Viso užtenka, tik vienos moters nėra... Ženykis! Ar nežinai, kas reikia daryti! Taukšt! ir gana.

Visi.

Žinoma, kad reikia... kogi belaukti!...

Gudas.

Taukšt, ir gan!...

Poška. (karštai ir biški juokdamos).

Žinau, žinau, kas reikia daryti! Tik vis nesurandu...

Šešupienė.

Tai jau gana! visos mergaitės mūsų parakvijos pas Tamstą būna ir dar negali išsirinkti...

Poška.

Yra, yra... viena už viso svieto mergaites puikesnė... bet bijau jos (žiūri į akis Uršuliai). O, kaip mylėčiau, kaip malonėčiau, naprzykład, kaip ponią laikyčiau... Jau tokia mano plati širdis: kad ką pamyliu, tai galo nėra... (apskabina Uršulią).

Gudas.

Bet ko neužkenti, tai vėl...

Starkus.

Žiur, kumai, kas ant žemės aniolas? Kartais ir žmonės įkanda. Nemint mano dėdė kunigas sakydavo: velnių nėra pasaulėje, bet yra žmonės. Tai ir tiesa...

Poška. (Ūmai prisigrįžęs prie Gudo).

Ar ne velnias Jurgis Puidokas, kurs norėjo, naprzykład, nusukti man 100 rublių už vekselį... Apskundė kunigui, baidė prisiegomis, kad man atidavęs... Kaip-gi atidavė, kad pas mane jo vekselis!... Velnias!...

Starkus.

Tai! kam čę minėti . . . žmonės viseip supina. Aš girdėjau, kad jis nuo Tamstos teėmęs 50 rublių, o 100 rublių Tamsta parašęs teip, dėl stiprumo.

Poška.

Tiesa, bet jis-gi per pusę metų man neatidavė skolos, o sutarmė buvo tokia: jeigu pusę metų neatiduos, tai aš įieškosiu nuo jo 100, teip ir ant vekselio parašėme 100.

Šešupienė.

Suklausk žmonių! . . . man su ašaromis sakė Puidokienė, kad pinigų Tamstai gražino, o vekselio nedrįšęs reikalauti.

Poška.

Ot, ir velnias! Nes ar galėčiau aš, vargamistra Poška, teip žmogų, naprzykład, skriausti? . . .

Starkus.

Tai nesužiurėsi svieto kalbos! Visi daro, kaip jiems geriausiai yra (Žagsi.)

Gudas.

Kaip geriausiai.

Poška.

Iš kitos pusės, naprzykład, aš dabar ant Puidoko nebe-
pykstu, nes mirovas jį nusūdijo, pardaviau jo karves,
grūdus, arklį ir skola atateista. O! su manimi nepasi-
provosi!

Zuoza.

Teip, atateista (užsimislįja). Vienok man gaili jo, nes
žemė reikėjo užduoti, vaikai į žmones išėjo

Poška.

Tai tegu nekerštauja prieš mane! Ot! žiurėti! Bėdos
mano, naprzykład, kad negaliu šit priveikti širdies mylimos
mergaitės. (žiūri į akis Uršuliai). O kas kita — kaip „po maslu“
eina! Przynajmniej!

Zuoza.

Dieve myli . . . jau gana, kad už Tamstos mergaitės
neitų! Tai — bra, ir su lazda reikia pamajuoti . . . (Uršulia
nuleidžia akis ir taisy savo rūbais.)

Visi (be Poškos.)

Žinoma . . . ko-gi čę neeiti!

Poška (į Uršulią)

Kaip Tamstai regisi, ar verta už manęs tekėti? A?
(Šlidinasi.) Ar aš patinku mergaitėms? A?

Uršulia:

Nežinau, aš apie tai neklausinėju savo draugių. Gal atsirastų.

Poška (kairiai.)

Ne, kaip Tamstai regis, ar gera būtų su manim gyventi . . . Žinoma . . . aš da jaunas . . . teip sakyt . . . smagus, raudonas

Gudas (valgydams.)

Dar jaunas . . . ir plikas! . .

Poška.

Kamuila! Tai aš nemėgiu šitų nepraustaburnių! Nėra ko jų klausyti. (Kiti rusčiai merkia Gudui, Šešupienė bado pašonę Gudo.) Mane kunigai, ponai ant rankų nešioja. Nu ir pinigų ne badas Šeip, teip perdien vis rubliukas į rankas įlekia; tankiai ir po trejetą . . . A? pryznajmniej! Ar gali-gi su kuo kitu mergaitė gyventi tokioje laisvėje, šlovėje, panskai, naprzykład, kaip su manimi? A?

Gudas.

O ko Tamstytės tikra motina kalėdoja? . . (Visi vėl Gudą baudžia.)

Poška (Gudui)

Dėl to, kad ji ne tokia svinia, kaip tu! (Paleidžia rankas nuo Uršulios ir ima valgyt.) Aš nesuprantu, dėl ko pons Zuoza sėbriaujas su tokiuo žmogum?

Zuoza.

Dovanok, pone vargamistra, kad jis toks jau iš kudi-kystės! . . .

Gudas (Gailiai.)

Iš kudikystės

Poška.

Vis aš noriu nusipirkti palivarkėlį, naprzykład; užvest sav tėviškę, namus gerus . . . Bėdos, kad iškarto negalima nutikti. Ach, mano bėda . . . ach — ach — ach!

Starkus.

Nu, tai kam iškarto! išlengvo, išlengvo!

Poška

Aš teip darau! Išlengvo geriaus. O-o! aš visuomet misliju . . . daug yra mįslių mano galvoje. Va, kad dar pasogos gaučiau kelis šimtus . . . Nu, ne šimtus, naprzykład, nors namus, tėviškę pradžia, przynajmniej, nors valaką gerą . . .

Starkus (Rodo ranka ant Uršulios.)

Va! tik mokėk įsitikti! Kitokios marčios ir grapui nereiktų (Moteris šnibžda ir juokias. Uršulia nusigrįžia nuo stalo).

Poška (Žiūrėdamas į veidą Zuozai).

Žinoma, rodėtus man įsitikti, labai rodėtus; bet Uršulytė labai puiki! Ant tokių jaunių nė žiūrėt — nežiūri.

Zuoza (rusčiai)

Tai, sužiūrėsi čę — žiūri, ar ne žiūri! Piršk ir eis! Gana kentėjau amžių, kenčiu senatvę ir galo savo sulauksiu kur patvoryje, kaip šuo! (Su rankove šluosto ašaras).

Kotrina.

Mylėk Dieve! broliuk, ne kalbėk šito prieš naktį.

Šešupienė.

Patvoryje, ne patvoryje, bet vis-gi. ant oro . . . skurdu, senatvei užgriuvus ir . . . lyg našlaitis, lyg svetimas . . . lyg koks begalis žmogus . . .

Starkus (Uršuliai, kuri šluosto ašaras).

Uršulyte, vaike . . . regi, kaip sunku tavo tėveliui . . . ar-gi ne dėl tavo priežasties gurstate, kamuojatės ir ašaras lejate be paliovos, be vilties . . . kaip užkeikti . . . (Moteris tarp savęs šnekas.)

Gudas.

Kaip užkeikti! (Valgo).

Kotrina. (Žiūri į Uršulią ir šluosto ašaras).

Dieve mielasai, ir ji bėdalė, našlaitėlė verkia!
negi be priešinkis, vaikeli mano! . . Uršulyte!

Gudas (Valgo ir ašaras su rankove šluosto).

Verkia našlaitėlė . . . (čę Uršulia nebeišturi ir balsiai verk-
dama eina į užupečį; Zuoza, pasiremęs ant rankų, rauda. Visi
nutilsta).

Poška.

E negerai męs čę ūdarome . . . kam bereikalo
mergaitė virkdžiame, naprzykład, kaip mučelninkę Šv.
Barborą! Gal nori davatkų suknele apsigaubti nuo šio
svieto

Zuoza (Ūmai pašoksta ir pakėlęs rankas karštai).

Ji apsigaubti? . . . apsigaubti? . . . o mane marški-
niais smerties? . . . O kur aš dėsiuos? (stojasi.) Dėlko
vargau, prakaitavau? . . . kam visas turtas mano? . . .
Mane nori gal gyvą į žemes įkasti? . . ar šunims supenėti
. . . . O . . . nežiūrėsiu nieko . . . aš tėvas ir mano valia!
Uršul! . . . ar girdi (eina prie jos. Uršulia balsiai verkdama,
puola prie tėvo ir siekia bučiuoti ranką. Zuoza neduoda. Poška
stojas nuo stalo).

Kotrina (verkdama).

Lauryniuk, gana! ką čę virkdini mergaitę

Starkus ir Šešupienė.

Tegu, tegu pabaus; tai tėvas

Šešupienė.

E, jau gana, kad vaikas nebeklausytų tėvo! sunaikino
namus, tikrą tėvą . . . čę toks jaunikis . . . su pinigais,
dvarus perka, o ji, Diev myli, dar

Zuoza (įnirtęs).

Ar tu girdi, gyvate . . . ką tavo nelaimingas tėvas
taria?! Tu sunaikinai mane, sugaišinai namus ir vis . . .
(Visi šneka, Poška žiūri pastalėn). — Čę nematomis į grįčią įeina
Kazys Zaunis ir ilgai stovi prie durų . . .

Pajevas IV.

Zaunis (Drąsiai eina prie Zuozos ir stojasi tarpu Uršulios ir tėvo).

Laurnynai, palauk! teip negerai darai! Netiesa kalbi!
(Visi sujunda. Poška raukuos ir nerimsta; eina už stalo ir sėdasi:
Kotrina eina prie Zuozos ir maldo.)

Zuoza (į Zaunį).

O tave čę kas kvietė? . . . (ilgai judu žiūri kits kitam į akis).
Nu, gana . . . sveteliai! . . . Kazy, prašom į draugą!
Gal gerai, kad atėjai

Zaunis (sėdasi šalyje Zuozos. Uršulia viena prie pečiaus).

Nežinau, ar gerai, ar ne. Parūpo, atėjau Ne-
tikėtai pakliuvau tarp Tamstų. . . . gal sugaišinau kokią
čę pramonę. Ar ne pragertuves Uršulies? (Visi dairosi).
Regiu, kad įspėjau . . . Jau mano toks paprotis: kištis,
kur nešaukia vardu; teip ir dabar. . .

Poška.

Ne visuomet, naprzykład, tas paprotis yra garbinams
(juokdamos žiūri į Starkų). Šventas raštas kalba, kad daug yra
pašauktųjų, bet maža išrenktųjų . . O Tamsta susiradai
nė nepašauktas. (Juokias.

Zaunis.

Tai nieko! papratau drąsiai žiūrėti į akis pasiutusios
sav žinios . . . apie tai kitą kart! (Į Gudą) Gudai, bro! ko
tu čę sėdi?

Gudas (žiūri, akis ištempęs.)

Aš . . . aš teip sav sėdžiu

Šešupienė (piktai.)

Ko sėdi! pasodino, tai ir sėdi didelis daiktas!

Zaunis.

Nu, Gudai, sakyk prieteliškai, ko čę sėdi ir dėlko tave
vaišina? (Visi juda ir murmėti pradeda.)

Gudas (nedrąsiai.)

Kad . . . pasodino (patylėjęs) Ant pragertuvės

Poška.

(Stojasi piktas, nuveda Zuožą šalin ir abu ilgai šnekas. Sugrižęs prie Zaunio, taria.)

Pone Zauni! Tamsta čę ne sliedovatelius ir nėra ko klausinėti! Pons Zuoža Tamstos nekviētē ir sūdo ne reikalauja

Zaunis (Stojasi priešais).

Aš ne sliedovatelius, bet ir ne papirktas liudytojas jūsu žabangų. O Tamsta, dūdoriau, esi pradžnikas didelės nelaimės, kokią gali sutikti šiuos namus Nenorėjau pradėti, bet esmu užkibintas. Jūs užsimetet žmones žūdyti! . . . Jūs žmogžudžiai. (Visi pasikelia nuo stalo. Poška su kerštu pašoksta prie Zaunio)

Moteris.

Diev myli! . . . Tai kad nori! . . .

Poška.

Kaip tai . . . Gal nori dar pasmirdėti, naprzykład, kalinyje, kad vožijes teip kalbėti?! . . . Aš ne kamas koks, kad tavę lenkčiuos! . . . Aš pašauksiu ant sūdo (patylėjęs) ant dukauno sūdo . . Vyr'ai būk'ite svietkais! przynajmniej.

Starkus.

O, kaip-gi, kaip-gi! šiteip b'iaurioja . . .

Šešupienė.

O, kaip jis nesulaukt, šitas valkata, kad dovanoti . . . prie kunigo! Urėdninko jam?

Kotrina.

Diev myli, Kaziuk, užu ką-gi teip mus dergi?

Zaunis (Juokiasi ir gailiai kalba.)

Ar aš toks, ar šioks, vienok jūsu sūdo nesiliaunu. Bet Tamsta, dūdoriau, nors kudikiais būdami męs draug kiaules ganėme, vienok tolimesnis kelias mus perskyrė, ir dabar tegalime būti priešininkais . . . Bet palaukite, męs ir be sūdo susitaikšime (Jieško užantyje knygelės, iš jos išėma popierėlį).

Gudas (Griaudžiai).

Susitaikšime, susitaikšime

Šešupienė (I Guda).

Jau gana, kumai, vis tik kaip varnėna (mėgdžia): susitalkįsime!

Zaunis (Zuoza).

Va, kaimynai! . . . Va, tas kvitelis, kurį tu pametei draug su pinigais.

Poška.

Koks kvitelis? koks . . . (Starkus grasina su pirštu)

Kotrina Zuoza).

Broliukai mano, Lauryniukai . . . va, tavo kvitelis . . . (Zuoza pažiūrėjo kvitelio rankose Zaunio, pažino ir persigandęs stojasi, stėbiasi.)

Gudas.

Va, kvitelis, tas tavo kvitelis!

Zaunis (deda kvitelį užančio).

Bet negana to. Prašau išklaudyti istoriją kvitelio . . . Uršulyte, eikš čę, klausyk ir dabok, kur yra šaltinis tavo ir tėvelio nelaimės . . . (Poška nerimsta ir kremta pirštus.) Pone dūdoriau, ir Tamsta klausyk, koks čę yra kvitelis!

Poška

Aš tav, lachudra, neklausiau ir neklausysiu (nusigręžta.)

Zaunis.

Jeį neišgirsi nuo manęs, tai kiti pasakys! O dabar apie kvitelį (Visi klauso, tik Poška vaikščioja neramiai po gričią.) Laurynas, būdams starosta, perniai rudenį surinkęs nuo žmonių Sentebraivos 300 rublių, juos pražūdė iš cereslo draug su skolos kvitu, išduotu Laurynui Kramplio. Nenorėdams kliūti po sudu, Laurynas skolino pinigų nuo žydų, išdą teisė. Bet dabar nuo jo žydai tokias plėšia palūkanas, kad jau nė javų, nė linų, nė galvijų Zuoza nebeturi.

Zuoza (Verkia.)

Nieko, nieko nebeturiu.

Kotrina (Šluosto ašaras.)

Nekaltai žmogus ubagu pavirto . . .

Zaunis

Negana to: ateis pavaseris ir Zuoza būs už skolas išparduotas, arba turės už skolą atiduoti savo tikrąją vienatūrę dukterį . . . (Uršulia rauda balsiai).

Zuoza (laužydams rankas, šaukia).

O, ką aš padariau! . . . ką aš, nelaimingas, padariau!

Poška.

O, jūs žabaliai! nu, ko jūs šito valkatos klausote!

Zaunis (į Juožą).

Laurynai! ne tu padarei! klausyk toliaus . . . Vekselius nuo žydo nupirko . . .

Poška.

Ne tiesa! Melas . . . (į Zaunį) ką čę tu prastus žmones erzini, kam ašaras leji? . . . tave Dievas pakoros, kaip Judošių. Ach! (bėgioja po grįčią).

Zaunis.

Tikiuos, kad ne koros, o tu klausyk tiesos. Vekselius ant 400 rublių nuo žydu supirko, Laurynai, tas tavo prietelius, (Visi su atyda klauso) kurs, Dievą kasdien garbindams žodžiais, cimbalais, giesmėmis, išstumė savo tikrą senutę motiną iš jos locnos grįtelės, savo mažus brolius išmeti į lauką, idant už pleciuką su grįtele galėtų imti arendą; sakau, supirko vekselius tavo prietelius, kurs per arielką ir melagystę tave su visu apžolėjo ir deri nuo tavęs dukterį; o jeigu jam to neduosi, tai jis tave sutrins į miltus, gyvą užkas kape, o tavo dukterį . . . išvays kaip . . . į lauką . . .

Zuoza (Balsiai rauda ir skabina Uršulią).

Dukryte, dovanok, tai tiesa . . . tiesa . . . Tai aš padariau! (Uršulia verkia ir bučiuoja tėvo ranką. Kotrina ir Gudas šluosto ašaras. Starkus priėjęs prie Poškos karštai tariasi). Kaziuk, sunel! kas-gi daryti . . . kas daryti? pražuvau . . . Tėvynė mano, namai mano, vargas mano . . . duktė . . . visa, visa ir aš pats. . . .

Poška (Ūmai šoka prie Zuozos).

Zuoza, neklausyk jo! Melas, melas aš tav tariu. . . .

Zaunis (Vienodai).

Belieka man ištaryti vardą to prieteliaus . . . Tas prietelius tavo, nelaimingas kaimyne, buvo kampioninės vaikas, ganėme draug su juo mūsų bandą; aš ėjau į svieto mokslus,

o jis pristoję prie bažnyčios ir liko ponu vargamistra, o vadinas Stanislovas Poška. (Rodo su pirštu.)

Poška

Tu, blevyzga! tu Sibirijoje, turmoje buvai! Tave iš mokslų išmetė, kaip valkatą; tu norėjai buntą kelti. Tu bedievi, jeretikai! Tave bažnyčia iškeikia Tu Ach, ach!

Šešupienė.

Teip, teip! Tiesa, aš pati girdėjau, kaip jis buntą kėlė ir kaip jį kunigas iškeikė pas mus kalėdodams! Tiesa, tiesa.

Gudas (į Šešupienę).

Tu palauk, svoč! čę, bra, kita tiesa! Tai!

Zaunis.

O dabar, Laurynai, apverkęš savo vargus, gal ir blėdes, išpažinęš savo prietelius, jau gali nusimaldyti. . . .

Zuoza (Šluostydams ašaras).

Koks benusimaldymys, kad Poška man šendien rodė visus mano popierius. Jau povisam, žadėjo juos sudeginti, kai aš išduosiu už jo Uršulią ir aprašysiu jam namus savo.

Zaunis

Ne ne povisam. Tu matei kvitelį! Tas kvitelis buvo su tavo pinigais, su jais ir pražuvo. Dabar tą kvitelį Juodviršėlis, kurs mokinosi ant vargamistros, ir, nieko ne-išmokęš, pasitraukė, rado tarp Poškos natų ir man parodė. Tai atmink Laurynai, su kuo tu gėriai? ar nebuvo ten tarpe tavo prietelių ir šunponių? ir kas mokėjo pinigus karčiamoję?

Zuoza.

Kaip-gi nebuvo! Šit ir Poška buvo. Buvo Gudas O mokėjo Juodišius ir Poška.

Gudas.

Ir aš buvau pinigų aš nemokėjau . . . ir Laurynas ne

Zaunis.

Kur jus nakvojote? namie ar kur kitur?

Zuoza.

Męs kaip pasigėreme, tai ir nusigrūdome nakvoti pas vargamistrą . . . Ten vėl gėreme, ir užmigome.

Gudas.

Ir užmigome!

Zaunis.

Kvitelis, kaip sakeis, buvo pinigų čeresle, kelnių kišenėje.

Poška.

Pone Zuoza, ar užmiršai, kaip karčiamoje pas Ešerį išėmiai savo čereslą, norėjai mokėti pinigų, mėš nedavėme. Tuočės, naprzykład, išpylei ant stalo pinigų ir gyreis daug ju turiąs. Ar užmiršai? A?

Zuoza.

Dievas-gi žino, kaip ten buvo gal ir teip

Gudas.

Aš kaip dabar primenu, kad Laurynas tik iškėlė čereslą, bet ne atvožė; Poška liepė paslėpti. Tai . . .

Zaunis.

Teip, teip! Aš klausiau Juodišiaus ir Ežerio, kurie pripažino prie žmonių, kad karčiamoje Laurynas čereslo nevarstė; o špitolnikė Gervienė galinti prisiegti, kad ji, ruošdamos apie girtą Zuozą, pas vargamistrą matė išpuolant iš rūbų Zuozos čereslą, kurį pakėlė Poška užlaikimui.

Poška (Užpykęs).

Nu, tai kas, kad pakėliau, o tu vis-gi čę ne proviinkas ir aš tavęs nesilenksiu! ot!

Zaunis.

Aš tą kvitelį gavau nuo žmogaus netikėtai ir surinkau visas reikalingas žinias perdavimui sūdžiai ištyrinėtojui, kuris tikrus kaltininkus pašauks ir išrinks, kaip p. Poška taria.

Poška.

Aš . . . aš . . . vargamistra . . . O! kad tu nesulauktumei! Ar-gi nebėra ant žemės . . . O-o-o! (čę griebia savo kaškietą ir nori eiti pro duris; Uršulia tveria nuo virtės baronus ir paduoda.)

Uršulia.

Ponaiti, šalta . . . prašom užsivilti baronus! (Pošlia velkas ir nepasakęs sudiev, išbėga).

Pajevas V.

(Visi nustirsta, kaip griausmo nutrenkti).

Zuoza.

Tai va, kas dedasi! . . . tai — va mūsų, prieteliai . . .
Au — u! (Čę Uršulia priseina prie Zaunio su ašaromis skabina ir pabučiavus pasveria savę galvą ant jo krūtinės).

Gudas.

Au — u!

Kotrina (ašaras šluostos)

Tai, Diev myli, kas darosi sviete! Tai tau ir jaunikis!

Šešupienė (į Starkų, kurs sėdėjo atstui nuo stalo ant suolo).
Kūmai, eikime! gana! čę gero nebūs!

Starkus (pasikeldams).

Eikime! Sudiev! reikia ir prie namų trauktis (išeina),

Šešupienė (į Kotriną).

Sudiev, kumutėle! reikia eiti; vaikai vieni namie.
(Bučiuojas ir išeina).

Pajevas VI.

Uršulia, Kotrina, Zuoza ir Zaunis. Paskiaus piemuo Indrius.

Zuoza.

Tai kas dėjosi! ak, tu jejam!.. (į Uršulią). Uršul, (ji lyg iš miego pašokus ūmai atsitraukia nuo Zaunio). Vaikė mano! Ar regi kas mus gaišina. Bet ne aš, nè tu . . . Ne aš . . .

Zaunis.

Bet tie, kurie išsimetė iš lietuvų . . . gudai . . .

Gudas.

Ben gana . . . gudai, aš-gi nieko nedariau . . . Tai! . . .
(griaudžiai).

Zuoza (ant pečio dėdams ranką).

Tu nepermanei, bra! Gudai, tai ne lietuviai! (dairosi apie stalą).

Zaunis.

Ne, kaimynai! Tamstos praseneliai gal buvo gudai; bet jie pavirto į tikrus lietuvius su kūnu ir dvasia.

Zuoza.

Na, prašom už stalo! Gana! Reikia atsидvėsti nuo stebuklų šio svieto! Kotrina! Gudai, Kaziuk!... (Uršuliai). Na, dukryte, sodink svečius, vaišink!... regi kaip ramu mums dabar... Nors bėda nenugriuvo, o vis-gi lyg žievė nuo akių nukrito...

Uršulia (Sodina Zaunį).

Sėsk, Kaziuk! užkask kai-ko... (į Gudą). Dėdyte... prašau! (nori eiti prie Kotrinos).

Kotrina.

Jau gana, vaike... ant manęs nežiūrėk... aš nesvetima.

Zuoza (užgėręs arielką prie Zaunio).

Sveikas, Kazimerai! Už Tamstos, vaike, sveikatą.... (išgėręs ir pripildams). Kad ne Tamsta... o ką-gi žmogus būčiau skrodžiai žemę nuėjęs... Dabar lyg nušvitau... Lyg ir pajaunėjau vėl.

Zaunis.

Dėku, Laurynai, aš dvi išgėriau ir gana... Man vodija.

Zuoza.

Ne, Kaziuk, jau kaip sav nori (bučiuja veidan) priimk nuo manęs loską... žinai kad neturiu, kaip kiteip tav atateisti...

Uršulia.

Išgerk, Kaziuk.... tėvelis teip prašo... gal ne-perdėsi vienu... (Zaunis geria ir kosa).

Gudas.

Va tav, ir išrinktiejei (juokias)... Tai!

Zaunis.

Ir kad teip-gi pasileisti žmonėms, pamesti baimę, sarmatą ir visa kas yra žmogiško.... tai... tai aš negaliu permaintyti... Aš jums dar ką pasakysiu:

sužinojau nuo išdininko bankos, kad apie tą laiką, kada Laurynas pametė pinigus, Poška per savo kvailumą, įnešė į banką 300 rublių ir žinau kokiais pinigais!

Kotrina.

Saugok, Viešpatie! . . . ir virgdė, kamavo šitą mergaitę . . . Ak, tu!

Zuoza.

Tai ką-gi . . . visi galai jau susirado! (čė įeina piemuo Indrius).

Zuoza.

Kur-gi buvai, vaike?

Indrius.

Vakaruškose.

Zaunis.

Ar daug svieto?

Indrius.

Iš pradžios buvo ne-kas, bet dabar nežinau, nes aš miestelyje su švikšta.

Zuoza.

Tai sužinosi ką nuo tokių! jie žydus erzina!

Indrius.

Kas-žinko Poška šį vakar' laksto labai. . .

Zaunis.

O ką matei jį?

Indrius.

Mačiau. Męs ėjome nuo Ešerio karčiamos, jis-gi kad bėga, kad bėga į miestelį — vis tekinas ir kas žin ką murma. . . rankomis mojuoja. Męs sustoję žiūrėjome, žiūrėjome, o jis vis bėga ir kalba, (Visi juokiasi.) bėga ir kalba.

Zaunis.

Jis dar neteip pabėgiuos! Apie tai kitą dien. Dabar-gi jūs nuvargę esate, metas gultų. . . ir man reikia (Sako sudiev visiems).

Zuoza.

Dėku, Kaziuk! Dievas teužmoka už išliuosavimą mūsų. . . bet jau ir nebe apleisk manęs, vaike. . . (griaudžiai). Žinai, kad esmu tamsus žmogus.

Zaunis.

Tai, ką čę kalbėti . . . sudiev! . . dabar jau tėviškė jusų pasiliks savo vietoje . . arba aš išnyksiu (Visi išlydžia Zaunį už durų; pasilieka Indrius, kurs ūmai prišoka prie stalo, verčia sav čerkutę, ir nubėgęs kojas auna)

Ketvirtas Aktas.

Ta pati Zuoza grįčia. Rudens diena. Uršulia su Laurynu, Zuoza. Zuoza pina iš vytelių krebšį. Uršulia siuva drapanas.

Pajevas I.

Zuoza.

Dievas duoda gerą rudenį. Iki pat Visų šventų pašaro negaišino, ir rugeliai gražiai sužėlė.

Uršulia.

Teip, tėteli! Kai Dievas duos pavasarį gražų, turės žmonės duonelės. Kas žin, kaip nusiduos mums su šeimyninkais: girdėt, daug kumiečių ein į Ameriką . . . būs brangios algos . . .

Zuoza.

Jau gan su tais šeimyninkais! nebežino, ko ir beprašyti. Tuotarpu svietas perniek: tinginiai, nemoka darbų, patį nepasitaiso nė vežimo nė žagrių, nė ratų; nueisi paveizėtų dirvos, širdis skaudž', kur vaga yra, kur nėra, pradalgiuose žolė žaliuoja . . Ak, Viešpatie! (Abu nutyla). Nežinau už kokiuos nusidėjimus mane Viešpats teip koroja nuo pat išėjimo Petro Ardelio! (Nustojęs dirbti.) Ir kas man tada buvo, kad aš teip su juo apsėjau! Dabar kentėk! . . .

Uršulia.

E, tète, jau teip buvo žadėta! Kas žin, ar ne aš esu kaltesnė už tėtį, belaukdama Petro, nepaklausiau tėtės.

Zuoza.

Teip, vaike, būtumei kalta ir stačiai kalta tuose laikuose, kada męs augome; bet dabar, kaip mane Zaunis pamokino, kaip regiu, kas dedasi aplink, rodos, ir tu, vaike,

nebekalta . . . Daugiausia, kokie-gi buvo jaunikiai? Gink, Dieve nuo jų! Ką čę šnekėti! kad visur teip! Šit, kaip dabar Vincé Kablelis! paliko daktaru, ima už žmoną dukterį tokio puikaus pono, kaip Kozapolių? Tai ne juoks! Kad jau ponai giminiuojasi su mumis varguoliais, tad kaip-gi mes dar galime šalintis nuo bobilių! . . . Na, rodės man, kaip čę aš giminiuosiuos su Petru! Mergos vaikas; kudikystėje ubagavo, vedžioje per keletą metų aklą ubagą: paskiaus pas poną buvo už pasiuntinį; ponui mirus, valkiojos po kaimas už piemenį, vaikį. Rodės, kaip-gi aš jau nusižeminčiau. Tuotarpu . . . pats ne išvydau, kad bėda užvirto ant manęs iš tos pusės, iš kur laukiau vien laimės. Ak, Viešpatie stebuklingas! (Patylėjęs.) Kas-gi girdėtis apie Petra, vaikel? ar nėra naujų žinių kokių?

Uršulia.

Ne, tetukai, nieko naujo nėra. Kaip Zaunis apturėjo lakštą apie š. Petra, teip daugiaus ir nebuvo. Tame rašte žadėjo šiame rudenyje sugrįžti. Kas-gi jį žino. Jau treči metai teip žada grįžti. Man rodos, kad nebesugrįž.

Zuoza.

Kaip tai? Tad kam-gi jis dar žada! Kad negrįžtų, ir rašytų negrišias . . . Ką-gi šneka Zauniukas? jie tai susižino.

Uršulia.

E, ką Zauniukas! jis ramina mane, bet kartais ir jam aš nebegaliu tikėti: kasžinkas pasidarė, kad šneka — šneka, ir nebaigia, lyg liežuvį sukanda. Aš pati nebežinau. Tik vis šneka, kad Petras daug pinigų sukrovęs, turiąs kokias ten naujas pramonės užvesti. Bet kokios pramonės, kaip ir kur, nieko nešneka.

Zuoza (Neramiai).

Gm! tad prastai, kad teip! O jeigu nebe sugrįžtų Petras, kas tad būtų? ką mudu beveiktume? Kaip Tav, vaike, regisi? . . .

Čę įeina K. Zaunis ir Dzidorius Kriauza.

Pajevas II.

Zaunis (Ieidams).

Sveiki gyvi! (sveikinasi). Gal nelaukėte tokių svečių!
(Stėbiasi Zuoza ir pažinęs pradžiuanga.) Va vienas bėglius jau susirado. Lauksime, Uršulyte; pavasaris arti; su gandrais gal ir kiti susivoks. (Kriausa sveikina Juozas, gniauždams jiems rankas.)

Zuoza.

Sveikas, sveikas, Zidorėli! Tai-gi nežadėtas, neminėtas!
O, kaip-gi iš prūsai svetimame krašte! Regėti duona ten gražesnė už mūsų.

Z. Kriausa.

Tai, nedaug gražesnė! Bet daug priduoja sveikatos ramesnis gyvenimus.

Zuoza.

Prašau, prašau, sėskitės, vyrai! Uršulyte, bėk, vaike, krauk stalą, nešk sūrio, sviesto! . . . Toks svetys, tai reik vaišinti . . . (Uršulia nori išeiti, bet Zaunis suturi.)

Zaunis.

Lauk, Uršul! Kam čė! Nereikia! (Zuozai) nesirupink, dėde! kam čė! męs tik — tik kandome pas mane. Va teip sav pasišnekėsime ir gan.

Zuoza.

Va — tav, kaip-gi teip sausai!

Uršulia.

Kad jau jie kanda! Tegu pakalbės mums gerų naujienų, tada pavaišinsime; maž nebūs už ką ir vaišinti. (Visi juokiasi ir sėdasi prie stalo. Uršulia ruošia savo siuvinius.)

Zaunis ir Kriausa (juokdamies).

Žinoma, žinoma! Uršulytė šneka amerikoniškai: jeigu verta užmokėsime, neverta — tai išlupk.

Zuoza.

Kad jau teip, tad kaip sav norite. Dabar jau visur nauja mada. Męs seniai jau tarime lenktis jūsų; jūs visur pradedat viršų imti. (Kriauzai.) Na, kas girdėtis ten? Ar vienas parėjai, ar su kitais?

Kriauza (Ramiai).

Lyg šiol aš vienas tesugrižau: kiti dar nesusirengė.

Zaunis.

Žinoma, pasirupino prie savo šeimos, žmonos, vaikų. Išilgo.

Zuoza (Lyg pamislijęs).

Žinoma, išilgo tiek metų! Šit jau, bene ketvirtį metai?

Uršulia.

Jau ir trys nedėlios, kaip palydėjome.

Zaunis.

O, Tamsta, Uršulyte, ir nedėlias skaitai!

Zuoza.

Kaip-gi mums ir neskaityti, vyreliai! tiek iškentėjome, tai ne juokas. Ok — ok — ok! (Atsidvesia)

Kriauza.

Suprantu, kad jums buvo ilgesnei tie metai, kaip mums: ten laikas tekinas bėga; tuomet prie darbo, prie darbo, sulyg adynų, minučių; nėra kada ir atsiminti.

Zuoza.

Kurie-gi ten darbai buvo?

Kriauza.

E, ką ten suskaitysi visus darbus! Iš pradžios pristojome prie kasimo anglių, kame aš lyg galo išbuvau; paskiaus persiskyrėmė: Jurgis pasimetė ir paskendo Nyvyorke, teip ir nebesužinojome jo lygšiolai; šnekėjo žmonės, kad nuėjęs su kitais kur ten aukso kastų; kita buvo kalba, kad kur ten jį užmušė! kas ten žin, kur jis dingo.

Zaunis.

Aš išleizdams numaniau, kad Jurgis nebegriž: ar liks pasmaugtas, arba liks Amerikos pinigociu, kaipo sulyg būdo panašus prie jankų: drąsus, begalis vaikin.

Zuoza.

O Petras, Petras Ardelis, ar tebegyvas nors?

Kriauza.

Tas gyvas ir gerai gyvas! O, jis gerai išėjo!

Zuoza.

Teipo-gi anglius kasė?

Uršulia.

Kasė, tète; jug-gi rašė apie tai. (Kriauzai). Ką jis dabar veikia? Ar teip-pat drukarnioje darbuojasi?

Kriauza.

Tiesa, drukarnioje. Bet ką jis ten daro, to aš gerai nežinau.

Zuoza.

Nu, taryk man, Zidorėli, ar uždirbote-gi ką? ar verta buvo ten važiuoti? Regi jau tėvelių neberadai savųjų; Dievas juo paėmė; palaidojome labai darniai . . .

Kriauza.

Teip, Dėde! Viešpats pašaukė, Dieve duok jiems dangaus karalystę. Žmona man jau apsakinėjo . . . Uždirbti-uždirbau, šit su savim atsivežiau tiek, kad noriu pirkti pusvalakį nuo kaimyno; na, skolas išmokėjau, ir šeimynai dar po kiek pristatydavau. Ar-gi but išmitus žmona su ketvertu vaikelių ir karšindama tėvelius? . . . Teip, kad Dievui dėku! Ten reik tik kietai turėtis vienos vietos ir mažiaus susidėti su anais . . . tad būs pelnas. Uždarbis geras. Darbas sunkus pekliškai, bet užmoka gerai.

Zuoza.

Tad kaip-gi Petras? tariai drukarnioje. Teip, teip! Gal jo metai nepasibengė dar, kad negrižo.

Kriauza.

Ne, dėde! ten metinius kontraktus retai kas daro; tankiausiai mėnesiniai. — (Jieško užantyje). Va čę jis įdavė lakštą prie Uršulios (Uršulia pribėga, Zuoza stojasi). Rasite, ką čę jis pats apie save šneka; aš, žinoma, galiu ir sumeluoti. (Paduoda Uršuliai storą ir didelį lakštą. Uršulios rankos dreba ir nežino, ką su lakštu veikti).

Zaunis.

Prašau, Uršulyte, man duoti; aš pratesnis esu prie lakštų, greičiau surasiu (paėma).

Zuoza.

Duok, duok, vaikeli! Tegu jau Kaziuks, jis geriaus.
(Sėdasi ir neramus. Uršulia stovi).

Zaunis (Atplėšęs).

O-o! čė daug yra visokio skaitymo! Užteks mums visai dienai! (Randa pinigų.) Še, pinigai! (Visi susirenka veizėti).

Zuoza.

Tai Amerikos pinigai! Regi kokie gražūs!

Uršulia.

Kaip daug čė jų! kokie vis pailgi, siauri!

Kriausa.

Reiktų suskaityt pinigų, aš juos geriaus pažįstu, neg mūsiškius, nes mūsiškių nėkadęs neturėdavau daugiau per 10 rublių.

Zaunis (skaito).

Viens, du trys... O! išviso $1\frac{1}{2}$ šimto dorelių!

Zuoza (Linksmi).

Pusantro šimto! Tai! Kazim kam jis tą siunčia?!

Zaunis (Lyg didžiuodamos).

O, męs tą žinosime iš lakšto (Ima skaityti). Ką jis rašo, mūsų Petrelis! (Zuoza sėdasi). Dar laikraštis idėtas. Va, veizėkite. (Paduoda Uršuliai). Kurie Amerikoje lietuviški laikraščiai, arba gazetos! (Skaito lakštą. Visi klauso). „Bran-gioji mano Uršulyte! Gerai yra senelių tarita: žmogus sėja, Dievas augina. Aš iškeliaudams į Ameriką, kitoniško troškimo neturėjau, kaip tik pagrižti prie jūsų ir amžinai apsigyventi su tavimi. Puoselėjau tą mįslį lygi paskutinio laiko: pavasariop, Tamstai rašydams, jau abejojau; dabar-gi užbaigtinai uždėjau negrižti į Lietuvą lyg kokios permainos. Nelengvu man buvo atsidėti ant tokio išmanymo; myliu Lietuvą mūsų nepalygintinai karščiau ir protingiau, neg prieš išėjimą; myliu Tamstą, Uršulyte (Čė Uršulia su sijonu užsidengia akis ir eidama į šalį balsiai verkia). Kaip nebuvau mylėjęs; verčiau mane prie savęs, namai jūsų ir doras, nabagas tėvelis. Bet nauja šviesa, išaugus iš kibirkšties, užkrėstos į mane Kazimiero Zaunio, liuosiamame Amerikos krašte teip mane apsiautė, kad negaliu pasinerti

į tą tamsybę, viešpataujaučią mūsų tėvynėje; prie to pamėgęs šviesą, ėmiau nekęsti tamsybės; pertai visas savo spėkas pašvenčiau apšvietimui tamsesniųjų mano brolių, kiteip tariant, uždėjau su kitais draugais išdavinėti „Tėvynė jieškočių“. Jau iš paties vardo duodasi numanyti, ko nori tas laikraštis...

Zaunis (Meta lakštą ant stalo ir džiaugsme vaikščioja).

Tai laimingas žmogus! Va, ant ko įšėjo našlaitis, bernas ir vargas Petras! (Sustojęs. Ar jūs žinote kas jis dabar yra? Ar jūs galite-gi suprasti tą augštybę, ant kokios stovi dabar Petras! E, ką jūs suprasite!

Zuoza.

Nebesupratę! Ką mes tamsūs žmonės!

Zaunis.

Tiesa! Ką jūs išmanote! Ar augšta pamokslinyčia kunigo bažnyčioje? Ar daug žmonių klauso pamokslo? Augšta!... daug svieto klauso šventomis dienomis. Bet kaip-gi augšta dabar Petro pamokslinyčia, iš kurios jo klauso tūkstančių viorštų, šiapus ir anapus jūrių! Jis regi šimtu akių, su tūkstančiais žmonių... O! Petras liko tuo milžinu, kokie būdavę kitkart mūsų krašte; ir milžinu stebuklingu, nes daug matančiu, daug žinančiu!!..

Kriauza.

Kaziuk, nemislyk Petrą esant tokiu dideliu! Jo laikraštis nedaug dar teturi skaitytojų...

Zaunis.

O! tariai nedaug! Kiek? du, tris šimtus... (eina ir sėdasi prie lakšto). Tegul ir tiek iš pradžios; tai vis-gi užtenka... Nu, baigkime lakštą. (Ima ir skaito). „Sunkiai jieškojau aš savo laimės; radau ją per svetimą šalį; uždirdau, nes mokėjau uždirdyti; dabar turėčiau grįžti į Lietuvą, apsigyventi su Tamsta, Uršulyte, ir karšinti tėvelį. Bet beeidams tuo keliu, sutikau didelį sunkų vežimą ir... negalėjau jo apeiti, nevežęs. Vešiu kiek išgalėsiu, nes teip reik dėl laimės mano brolių ir seserų. — Ir teip, Uršulyte, nelauk manęs, negreit pribūsiu, maž ir nėkados (Uršuliašluosto ašaras).

Zuoza.

Va, tai — tav! tav!... Tad kam-gi tiek metų mums kamavo? (stojasi ir eina prie pečiaus). Kaip niekai, teip niekai!...

Zaunis (skaito).

„Sunku prisipažinti, nes, rodos, aš suvedžiojau“.

Zuoza.

Rodo suvedžiojau! Jau tikrai suvedžiojo.

Zaunis (Skaito toliaus.)

„Pamylėjau |kitonišką marčią; ji vadinasi apšvieta. Susijungiau su ja ir gyvensiu“....

Uršulia (Verkdama).

Dieve mielasai! pamylėjo kitą... aš-gi tiek iškenčiau... ir palikau pamesta... (Nori išeiti iš gričios; Zaunis suturia).

Zaunis.

Palauk, Uršulyte! palauk! baigsime lakštą! bereikalo jį apskundi!... (Skaito, Uršulia stovi prie pečiaus). „Bet, kaip aš išsiteisinsiu prieš Tamstą, Uršul, prieš tėvelį? Maža būs išstarti, kad aš tave tiek pat tebemyliu, o gal ir daugiau, nes dėl manęs tiek nukentėjai (Uršulia balsiai verkia).

Zuoza.

Tik šneka, tik šneka, kaip rabinas! Bet kas iš to? E, paskutinis žmogus ir gan!

Zaunis (skaito).

Nebedrįstu jau beprašyti laukti manęs, nes aš neesu vertas, idant jūs tiek kentėtumet dėl manęs... Tuotarpu, kaip-gi man norėtusi per keletą metų išsiteisinti... Turi, Uršulyte, arti savęs vertesnę jaunikį už mane; tave myli jau seniai, ir spėju, kad ir tav jis tinka; meldžiu vardan jūsų vargo ir ateinančios laimės, tekėk, už Kazimiero Zaunio....

Zaunis.

Va, tai tav! netikėta naujiena! (Visi tyli).

Zuoza.

Gerai pasakyti, tekėk! Lyg ant nešparo eik! Et! niekadaris!...

Kriauza.

Délko, dėde, niekai? Maž ir ne niekai! reiktų pritirti.

Zuoza.

Ar-gi Kaziukui tinka paprasta mergytė! ar-gi jam čę gyventi, imtis už žagrių, akėčių?

Zaunis.

Tėvel, negi niekink teip manęs! buvau mokslinyčiose nupratęs nuo sodžiaus gyvenimo, bet vėl papratau prie jo ir darbus atminiau... O Petro pramonė man labai patinka (Čę Uršulia, nusišluosčius akis, eina ir sėdasi prie lovos).

Tik jūs su Uršulia nesididžiukite!

Zuoza

E, vaike! iš kur tas didumas begal būti!... Nebeišjuokite mūsų, vyručiai! Užtektų jau!...

Zaunis (stojasi ir eina prie Zuozos).

Tėvel! prisiekiu tamstai! Petro praminė jau seniai augo mano širdyje; aš nedrįsau, kol Petro laukėme. Dabar jis, regite, išriša mums. Dėde, (bučiuoja) leisk už manęs Uršulytę!

Zuoza (Skabina Zaunį su ašaromis).

Vaike! Dieve padėk!... ką-gi aš begaliu daugiau beištarti! Gal Dievas už mano kantrybę teip apveizdžia!

Zaunis (Eidams prie Uršulios).

Uršulyte! Gal numanei ir seniaus, kad aš Tamstą myliu? Ar galėtumei ir mane pamylėti? (Uršulia nulenkia galvą ir čiupinėja sijoną). Ar tekėsi už manęs?

Zuoza.

O! Viešpatie stebuklingas! ir kas nesideda ant svieto-margo! Ką čę betyli, vaikeli! su džiaugsmu žadėk!

Zaunis.

Tad kaip-gi, Uršulyte?

Uršulia.

Aš žadėčiau, kad tėvelis...

Zaunis (su džiaugsmu skabina ir bučiuoja Uršulią).

Dėku, Uršulyte! Ir aš stosuos, kaip tikras mūsų tėvynės ūkininkas; bet ne bile-koks skerelda! O! dabar man nuo gyvenimo nieko nebreiks!

Zuoza (sykiu su Kriauja).

Stebuklai svieta! Stebuklai!

Kriauja.

Labai gerai!... Regi, Ardelis ką padarė! Ir man nieko nešnekėjo!

Zaunis (Grįžta prie stalo).

Prašau, Uršulyte, dabar arčiau! prašau čė! skaitysimė toliaus! (Uršulia išlengvo eina. Zaunis ją apskabina prie savęs). Dabar mudu jau galime būti sav arti. Bet pasakyk dabar, ar aš tav tinku? Gal ne!..

Uršulia (Apskabina už kaklo Zaunį).

Kaziuk!... aš toki paprasta... tamsta-gi...

Zaunis (skubotai).

Suprantu! Dėku! Meldžiu, nebekreivink manęs! Jeigu aš dar nepaprastas, tat Tamsta mane ištaisysi... Na, toliaus ką rašo! (skaite) „Jeigu mano pramonė nusiduos, tad su gailėsčiu, bet drąsiai ištarsiu, kad nevien nusi-kaltinau, bet tikrai Tamstoms atmokėjau, nes aš neesu vertas Kazimiero ir pusės“.

Zaunis (Nustojęs skaityti)

Jau gana! Per daug giria mane Petrelis! Aš dabar teip-pat pasakysiu apie Petrą... Na, toliaus! (Vėl skaito) „Dar norėčiau aš jums nors kiek paauksinti pradžia jūsų dienų; siunčiu čė jums pinigų arti 300 rublių; iš tų atiduok 30 rublių tėveliui ant midaus.“

Zuoza (Pašoksta).

Žiur! Man 30 rublių! Tai Petrelis! regi, užmiršo mano pasieligimą! Man dovana! Sakyk, koks!...

Zaunis (toliaus skaito, paleidžia Uršulią).

„10 rublių duok Iekui už laimingą išvedimą, o kas lieka, siunčiu Tamstai ant marčios kaspinų“...

Zuoza (Atėjęs prie stalo).

O, kad ji ir Dievai tokį žmogų! Visus apdovanojo, kaip velykė! Sakyk!

Zaunis.

Na, ir žmogus-gi! (Kriauzai). Ar ne milionieriu jis liko? Kokios dovanos!

Kriauza.

Kas ten! Susidėjo pinigų, bet kad jau daug būtų, tai ne! Jis ir dabar uždirba nemažus pinigus! Kur drukuoja gazetas, jis sustato iš literų žodžius... Gerai apmoka!

Uršulia (Zauniui).

Baik, baik skaityti!

Zaunis.

Tuoj' (skaito): „Dabar prašau parupinti Kazimiera, kad jis greičiaus man apie tai atrašytų. Baigiant lakštą, prašau perskaityti mano laikraštį, ir pasakyti, ar geras. Sudiev, Uršulyte, palik sveika ir mylėk Kazimiera, jeigu gali, daugiau už mane, nes jis to yra vertas. Ant amžių tamstos prietelius: Petras Ardelis“.

Zaunis (Karštai).

Na, kas-gi galėjo tikėtis nuo Petro Ardelio, kad jis taps tokiuo žmogum ir išleidėju laikraščio! Ir tai pasidarė per 3—4 metus!

Zuoza (Džiaugsmingai).

Jau-gi žmogus, tai žmogus! Ir man davė — 30 rublių! Ir regi dar, kaip ištarė: ant midaus! Kur begausi to dabar midaus! Kaziuk! kur-gi tie mano pinigai? (jieško pinigų). Jau ir Iekui reiks atiduoti. Regi pagonui . . . 10 rublių! O! . . . jis žadėjo pas mums šendien būti, silkų parnešti. (Kriauzai) Židoriuk, suskaityk mano pinigus!

Kriauza (stojasi ir artinasi).

Suskaityti ne kas; bet tai Amerikos pinigai, čę jų ne ims!

Zuoza (stėbiasi).

Va, tai — tav! Bu niekai, tai niekai! Pasiulė, ir nėra. (Visi juokiasi). Ar-gi ne tiesa! . . . (Nusigrįžęs kaso pakaušį).

Zaunis (Besijuokdams).

Reiks dar išmainyti tuos pinigus, kokiame mieste, ir tada, dėde, galėsi gauti savo 30 rublių . . .

Uršulia.

Ir mano pinigų reikia permainingai įduoti tėtei. —

Kriauza.

Jau dabar vis toja, ar tėtei, ar Kazimierui.

Zuoza (Ūmai prieina prie stalo).

Kaziuk, perskaityk dar, ką ten rašo Petras apie pinigų!
Reik gerai (Tuotarpu veriasi durys ir vargiai įvirsta su
kašiais Ickus).

Pajevas III.

Zuoza ir Zaunius (sykiu).

Zuoza (eidams prie durų). Ar žinai, Ickau, naujieną?
Zaunius. Va ir Ickus, lyg žinodams!

Ickus (Apsistojęs ir sunkiai dūsuodams).

Nu! Ar gera, ar bloga?

Zuoza (prieina, veda prie suolo).

Sėsk! regi, vargiai dvasia neiššoksta iš kūno! Ar žinai,
kad ir tavęs neužmiršo? 10 rublių atsiuntė.

Ickus (stėbiasi).

Kokius 10 rublių? kam?

Zuoza.

Tav, Ickau, tav, 10 rublių! Iš Amerikos. . .

Ickus.

Man! . . 10 rublių! . . iš Amerikos? Nu, o kame tie 10
rublių?

Uršulia (Paėmus popierėlį rodo).

Va, Ickau! Petras Ardėlis atsiuntė dovanos tau, Ickau!

Zuoza.

Tai! Ir tavęs neužmiršo . . . Ar žinai? man dovanojo
30 rublių! Ickau! Ar-gi tikėjomės?! . . .

Ickus.

Och . . . vyrai! nešidykite jus iš manęs! Aš biednas
žydėlis. (Nuleidžia galvą).

Zuoza (Paėmęs už pečio).

Ickau, tiesa! Diev—as, tiesa! Petras Ardėlis Uršuliai,
man ir tav atsiuntė pinigų! Paklausk nors Kriauzą, va!

Kriauza (Prieina prie Ickaus).

Sveikas, Ickau! Ar nebepažišti manęs? Pats vedei per rubežią (Paduoda sav rankas).

Ickus (Ilgai žiūri ir stėbiasi).

Oi! . . . Kriauza! . . . Pagrižai! och! och— och (kraipo galvą).

Kriauza.

Kas pasidarė, Ickau? Kodėl teip ūmai pasenėjai, nuskurdai? . . . Buvai toks stipras? (Zuoza eina prie stalo).

Ickus.

Uch! uch! . . . uch! Teip, nuskurdau! ir ūmai nuskurdau! palikau be sveikatos! ir vargiai nekalėdoju. . . .

Zaunis.

O! Kiek bėdos perleidė Ickus per 2 metus! gerai, kad gyvas beliko! (Keliiasi ir eina prie Ickaus; Uršulia peržiūri paliktus ant stalo popierius. Kriauzai). Jį pagavo naktį ant rubežiaus ir teip primušė, kad vargiai atsigodo. Tolaik dar peršalo, gavo uždegimą plaučių. Negana to: jo sūnus prieš kontungą išbėgo ir tėvą, t. y. Ickų, licitavojo, kad išgauti štropu 300 rublių. Teip kad paliko be sveikatos ir be nieko. Keletas vaikų mažų . . . Ir va dabar vargiai silkes nešioja. . . .

Kriauza.

Tai — teip! . . . Va tav ir gudrus vedikas, stipras, drąsus!

Ickus (Šluosto suskvernu akis).

Teip — teip! Nenusidavė . . . ir dabar kiti mano keliais eina (Zaunis ir Kriauza nueina)

Kriauza (Ūmai grįžta ir ima iš kišenės).

Tai va, Ickau! priimk ir nuo manęs nors 5 rublius, nes tavo buvo gera ranka! (Paduoda auksinį).

Ickus.

Dėku! och! och, och, och! Dėku, Kriauza (nori pabučiuoti ranką. Kriauza neduod). Dėku! Duok, Dieve, jums daugiau uždirbti! (Visi vėl sėdasi). Nu, a ką rašo Petras? Ar pagriš?

Zaunis ir Zuoza (sykiu).

Ne, nebegriš!

Zuoza (Ickui.)

Petras nebegriš ir aš Uršulią išduodu už Zaunio Kazimiero! Tik tu, Ickau, nešnekėk niekam!

Ickus.

Uršulią už Kazimiero?! Nu, kaip būs? Kur pats pasidėsi, Zuoza? . . .

Zuoza.

Kaip, kur pasidėsiu? ar tu nebesupranti, ar ko? Kazimierą ima Uršulia užkuriomis! Tai!

Ickus.

Si—do—o! Nu! . . . labai gerai! och! tokį užkurį! Teip išmintingą!

Zuoza.

Kazimieras pats prisipiršo! Jau kad Dievas duod, tai duod!

Zaunis (Pasišnibždėjęs su Uršulia).

Ickau! Jau kad visiems linksmumas ir tav tegu dar prisidės! Uršulia, apturėjus dovaną, atskiria tav dar 10 rublių . . Turėsi iš Amerikos išviso 25 rublius! Galėsi kiek pasiilsėti . . .

Ickus.

Och! Dėku! Dievas susimylėjo ant manęs ubago! Nu, kur tie pinigai!

Zaunis.

Va jie! Reik dar permaintyti ant mūsų! . . . Nu, ar daug Uršuliai atleidė?

Zuoza.

Du šimtu rublių! Ar tu, Ickau supranti! 200!

Ickus.

Uch! 200 rublių! oi—oi—oi! Nu iš kur pas Petrą tiek pinigų?

Kriaauza.

Jis dabar uždėjo kromą ir parduoda visokias gazetas. Kromas didelis, gešeftai geri.

Ickus.

Si — do — o! ui-vai, ui-vai! Gazetų kromą! hm! Ot, ir Petras! . . . Čę buvo už berną! och!

Zuoza.

Ir aš norėjau už užkuri šitą Poškapalaiki, vagi!

Kriauza.

Koks Poška? Ar vargamistra?

Zaunis.

Teip, tas-pats.

Kriauza.

Ar jis teip-pat girtuokliuoja ir ponavoja, kaip seniaus?

Zaunis.

Ne-e! Jo čę ir dvasia ataušo. Nebėra!

Ickus ir Zuoza (sykiu.)

Oi! tas paskudstva!

Zuoza.

Seniai jau persikėlė kur į versmę šėtonas.

Kriauza.

Kas-gi atsitiko? kodėl-gi jo čę nebėra?

Zaunis.

E, daug šnekos! Aš tav kitą syk apsakysiu; dabar-gi tik tiek, kad jis kliuvo į kalinį už vagystę pinigų; užtai jį prabaščius išvarė ir kiti kunigai vietos nedavė. Paskiau kokiame ten mieste uždėjęs kilbasų ir lašinių kromą ir pavadinęs savo kromą „Kilbašnia Polska“ Kaip jis ten elgiasi dabar, nežinau; girdėjau, apsipačiavęs su kokia ten miesčionkėle-lenke.

Ickus.

Jis turėjo kilbasų kromą Dinaburke. Neseniai mūsų žydėliai šnekėjo, kad jam priėjo šlecht

Zaunis.

Koks šlecht? Gal vėl įkišė į kalinį? tur būt vėl kam kišenę iškuopė?

Ickus.

Ne-e! Kaip šnekėjo, jis pradėjęs kilbasas daryti iš šunų, kačių ir padvėsusių karvių mėsos. Nu, žinoma, policija ir pripažino, sustatė protokolą ir nusūdijo!

Visi.

Vai, tai tav! Tai kad nori! O! šunų pakartuvė!

Zaunis.

Va, mūsų išrenktasai! regėti, jį visur pradėjo šaukti ir vengti, kaipo pikta pinigą!

Ickus.

Oi! tas paškundnikas!

Zuoza.

Tai bučiau turėjęs sav žentą! Dieve myli! Tai vis arielka . . .

Zaunis (Juokdamos.)

E, dėde! Maž dar blogesnį dabar turėsi! Maž ne įveiksiu darbų!

Kriauza ir Zuoza (sykiu.)

Tai, su darbu! nemoki žmogus, kol nepradedi!

Zaunis.

Dėku ir tikiuos, juog mudu kitų nesiklausime.

Ickus.

Och! tokia pora! ui! . . . Nu! Kada aš gausiu pinigų? A?

Zaunis ir Zuoza (Sykiu.)

Zuoza. Gausi, gausi! nebijok nenusuksime!

Zaunis. Užeiik prie manęs už nedėlios, atiduosiu!

Kriauza (Ima iš čereslo.)

Kam jam džiaugsmą mažinti. Aš dabar turiu su savimi ir duosiu (atskaito ir paduoda.) O paskui man Kaziukas sugražįsi.

Zaunis.

Gerai! Dėku!

Ickus (Slėpdams pinigus.)

Ar ne imsite silkių? rytą jums pėtnyčia.

Zuoza.

Duok, duok, Ickau, kokį desetką; gal prireiks! Paimk, Uršulyte! (Ši eina ir ima į bliūdą).

Ickus.

Nu, Uršul, aš Tamstai duosiu silkių be pinigų! Tegu būs ir mano dovena!

Uršulia.

Kam tai, Ickau! nereik! aš užmokėsiu! Dėku!

Ickus.

Oi! Uršulyte! imk nuo manęs, seno žydėlio! Kaip aš galiu padėkavoti? Aš noriu padėkavoti! Jūs mislijote, kad žydai neturi širdies?! Och! (Rengiasi eiti). Nu, sudiev! Dėku. . . .

Visi.

Sudiev, Ickau!

Zaunis.

Pasakyk, Ickau, savo vaikams, kad visi geri darbai nors ne greit, sulaukia palūkanų. . . .

Ickus (Išeidams).

O-o! Pasakysiu . . . pasakysiu (sunkiai kosa).

Pajevas IV.

Tie patįs be Ickaus ir Uršulios.

Zuoza.

Stebuklai Viešpaties šiame sviete! Vieni šaip, kiti teip. . . .

Kriauza.

O visi prie vieno — mirties artyn.

Zaunis.

Ne! ne tiesa! Visi prie amžino gyvenimo, nepabaigto, geresniojo, laimingesniojo Eilios temiršta. . .

Pajevas V.

Atsiveria duris, įbėga neramiai Uršulia.

Uršulia (Zauniui).

Kaziuk, sodžiuje suirutė atvažiavo žandarai, asesorius, urėdninkas. Ties jųsiu kiemu, sako knygu ir mokslinyčių jiešką. . . . (Visi sumišo, Zaunis vėl sėdasi ir lyg ramindams).

Zaunis.

Ar be pirmą kart! . . . Neras. . (Stojasi eidams). Uršul, apsiruošk! Dzidoriau, eisi namon per pakluonę, aš per ulyčią Sudiev . . . Ir-gi (grįždams). Va, Uršulyte visi popieriai nuo Petro (Išeina su Kriauza.)

Zuoza.

Duok man, Uršul, aš geriau paslėpsiu! (Nori imti, Uršulia nenori duoti).

Uršulia.

Tėvel, neduosiu! aš geriaus . . . Tamsta iš baimės kiši kur aikštėn, arba užmirši Aš. . . .

Zuoza.

Eik tu, vaike . . . duok!

Uršulia.

Tėtėl, aš geriau . . . (Besitąsant baigiasi aktas).

Zuoza.

Da duok!

G A L A S.

Apie vaikų kirmėles.

Visas kūdikių ligas mūsų motinos mano pasikeliant nuo dantų dygimo; suaugusių-gi vaikų, sulyg jų manymą, visos negalės ir karščiavimai paeina nuo kirmėlių.

Kad vaikas nevalgo, neramiai miega, vemia, o labjausia, jei dantimis griežia ir noselę trina — be abejonės kiekviena motina pasakys: „apsirgo jis kirmėlėm's!“ Tuotarpu visai kiteip yra. Visi tie apsireiškimai, išėmus vien nosies trynimą, rodo vaiką pilvu sergant; dėlto ir vaistai, nuo kirmėlių duodami, negali pagelbėti; priešingai, greičiau gali užkenkti.

Kokios dėlei priežasties vaikas trina nosį, nesunku būs išaiškinti. Nosį triname niežčiant; niežti-gi tada, jei nosyje išdžiūsta syvas — glitė (snarglys). Akies niežėjimo priežastis ta pati, ką ir nosies. Nevienas gal patyrė, kaip niežti akį nusiverkus, ašaroms jau apdžiūvus; patrini, ap-sivilgina ašarą ir niežtėti tuojaus paliauja. Vaikams nosis veikiaus išdžiūsta, negu suaugusiems, nesa nėra joje užtektinai plaukų. Plaukai užlaiko nosyje drėgnumą ir teip sergia ją nuo niežtėjimo.

Gal kas supras, kad aš per tai noriu pasakyti, kad vaikų žarnose visai nėra kirmėlių. Ne! žinome, kad kirmėlės randasi kone pas kiekvieną. Tos kirmėlės išrodo laibutės; jų ilgumas išneša nuo 4 iki 5 colių; šviesiai raudonos, panašios į sliekus, tik truputi laibesnės, negu paskutinieji. Reikia žinoti, kad tos kirmėlės nesukelia nėkokių skausmų ir negalių; sveikatai tada jos tekenkia, jei per daug privinsta. Kirmėlių visimas priguli nuo blogo vaikų penėjimo; kalta pati motina.

Iš kur vaikų žarnose atsiranda kirmėlės (dėlės)? Vaikai per pirmus metus, pakol dar žindomi, visai nepažįsta kirmėlių; tesusipažįsta su jomis, pradėjus jam viską valgyti. Dėlės vaisos iš žarnų (grobų) gleivo. Jos tuo gleivu ir minta. Gleivas pasidaro iš nesuvirintų valgių. Kiekvieno valgio, pilvan įėmamo, tiek te-persimaino į kraują ir eina mums ant naudos, kiek jo reikalauja mūsų kūnas; likusis pavirsta į gleivą. Kad galima būtų tikrai nusversti, kiek

ant dienos vaikas reikalauja valgymo spėkų ir gyvybės užlaikymui, mės tiek jam ir teduotume; vaikas viską gerai suvirintų ir gleivų neturėtų. Bet negalėdami valgių, kaip reikiant, nusverti, kiekvieno gangreit vaiko pilve privaisome kirmėlių. Kadangi tos kirmėlės maitinasi vien nereikalingomis dalimis — gleivais, tai jos sveikatai nedaro jokios blėdės.

— Ką čę niekus šneki, — pasakys kuri nors motina. — Pati mačiau, kaip vaikui sergant kirmėlėmis, jos išeina iš gerklės, nosies. Ant to atsakau, nors ir matei, bet visai kiteip yra. Daleiskime, vaikas iš peršalimo arba suvalgęs ką sunkiai virinamą suserga pilvu; ligoje, karštyje kiekvienas žmogus praranda norą valgyti; to, žinoma, ir kūdikis datiria. Pakol kirmėlės turėjo maisto, nesijudino; bet gleivams pasibaigus, o naujiems neatsiradus, bejieškodamos maisto išvaikštinėja po visus vidurius; ant galo pasirodo net gerklėje arba išmetų žarnoje. **Vaiko-liga jas čę atvarė, o ne jos buvo ligos priežastis.**

Jei vaikas be perstogės valgo, kemša sau pilvan, jei pilvas neturi jokio pailsio, nesuspės tada pilvas pagaminti syvo, reikalingo valgio suvirinimui; dėlto daugel naudingų dalių, nepervirintų pilve, eina ant nieko — ant lipdymo žarnų gleivais. Tame gleive pradės vaisytis dėlės; tiek jų privis, kad pristigs gleivų ir pradės ryti viso, ką vaikas būs suvalgęs. Nuo pradžios vaikas visuomet būs alkanas, vis daugiau ims valgyti, bet visas tasai valgymas neis jam ant naudos, nesa visą tą kirmėlės (dėlės) prarys. Vaikas pradės nykti ir silpnėti.

Dėlėms užsikrečia labjausia vaikai, penimi beveik vienais miltiniais édesiais: roputėmis (bulbomis), duona, ragaišiu, kuriems mėsos retai tepriseina paragauti. Tokie valgiai tada tik gerai teverda, jei krachmalas, kurs miltuose yra gerai seilėmis susivilgo. Seilės krachmalą ištirpina ir permaino į cukrų. Vaikas, visuomet valgęs vien miltinius valgius, negali užtektinai patiekti seilių, reikalingų krachmalo ištirpinimui ir valgių perdirbimui gerklėje; todėl didžioji valgio pusė visai neperdirbta eina pilvan kirmėlėms ant maisto. Išsergėjimui vaikų nuo dėlėlių visųpirmiausia reikia

permainyti visą būdą vaikų gyvenimo; be to nėkokie vaistai jį nepagelbės. Valgyti vaikams reikia duoti keturis kartus ant dienos: aštuntoj' ryto — pusrytį, dvyliktoje dieną — pietus, ketvirtoj' popiet' — pūpietį, aštuntoj' vakaro — vakarienę. Pusryčiams ir vakarienei reikia duoti šutinto pieno su duona, arba užpiltą košę; pietums, ką ir suaugę valgo, tik ropučių, kaip galima, mažiaus, — geriausia būs duoti: žirnių, burokų, morkų; popietei — duonos su sūriu.

Grijčioje visados turi būti grynas, mainomas oras; kasdiena vaiką reikia apiprausti šaltu vandeniu, tiktai ne su ledais ir nestačiai iš šulinio, bet per visą naktį šiltoje trioboje išlaikytu. Motinos turi daboti, kad vaikas sukaitęs, sušilęs neišbėgtų ant šalčio ar ant vėjo, kad negertų šalto vandens, ypač priilsęs. Jei šitas menkutes rodas užlaikysite, jųšų vaikai visados būs sveiki ir tvirti, it ažuolai.

J. K. ir K. B.

NB. Zarasiškiai „glisty“ vadina „délėmis“, neatskirdami šitos délės nuo tikrosios (pijawka). Kitur, regis, ta mūsų délė, vadinasi „lisniku“. Šitame straipsnyje niekur aš lisniko neminavoju, tos délėi priežasties, kad Zarasiškiai „lisnikais“*) vadina kokį ten vaistą, duodamą nuo pilvo kirminų. „Lisnikas“, kitur sako „listnikas“, regis paeina nuo „hlist“, kadangi lietuviai **h** neištaria, lieka **list**; prie to pridėjus lietuvišką galūnę **ninkas**, pasidarys — „listninkas, lisnikas“. Geriausiai prasmėje „hlist“ vartoti grynai lietuvišką žodį — délė (1 prasmė — **пйавка**; 2 prasmė — **глист** (délės — **пйавки**, dvejtos žinomos: **kumelinės**, kurias beveik kožnoje baloje ir ėzere užėisi; ir vartojamos medicinoje, randamos didesniuose ėzeruose ir upėse.)

*) Bene — „giitnikas.“ —

Apie dorą kūdikių auklėjimą.

Tankiai ūkininkas pamislija, kaip užsiauginti gražų arklį, pieningą karvę; bet daug rečiau temasto, kaip auginti vaikus, idant būtų geri žmonės. O tuotarpu tai didžiausi užduotis kožno tėvo ir motinos. Nors kažkokį turtą mirdami vaikams paliksite, jei jie būs latrai — per nieką viskas. O jei jūsų vaikai būs dori — čę ant žemės jau turėsite brangų užmokesnį. Kad jūsų plaukai išširmuos arba kryželiai ir metų našta jus sulenks, su pasididžiavimu galėsite pasigirti, rodydami savo vaikus: „štai sūnus mano, senatvės paramtis; štai duktė — paguoda kožnoje kartesnėje valandoje“.

Nebūs tada pas mus vaikų, varinėjančių tėvus iš namų; nebūs vagių, žmogžudžių, šmeižiančių giminę.

Geras išauginimas ir išmokinimas vaikų — tai užduotis nemenka: ji reikalauja daug gerų norų, kantrybės ir išminties nuo tėvų. Paduodame tat kelias išmėgintas patarmes, kurios pamokys jus, kaip vaikus auginti.

Kožnas darbas reikalauja atsakančio prisitaisymo. Kalvis, pirm negu nukala ką nors iš gelžės karnio įkaitina jį ugnyje. Artojas, nusipirkęs tuštą žemės plotą, išdirba jį, apčystija nuo žolių, paskui tiktai beria į ją grūdą.

Kaip ugnis suminština gelžį, kaip akėčios naikina ant dirvos varputį, taip tėviška meilė žadina kūdikių širdyje jausmus, kurie nutroškina piktus jo palinkimus, suminkština širdį ir padaro ją liaunesne pakeravojimui ant gero.

Nė vienas kūdikis negema visiškai nedoras, o kožnas gali būti geras, jei jo mažų dienų vadovai mokės sužadinti gerus palinkimus, lyg miegančius ant jo širdies dugnio. Iš tėvų pusės reikia tik geros valios ir tikro atsidavimo tam darbui. Kiteip sakant, reikia patiems tėvams prisiruošti prie to darbo; visųpirmu reikia apsiginkluoti didžia kantrybe, teisybe ir greitu dovenojimu vaikų paklydimų; antra — reikia užsidegti karšta meile to silpno sutvėrimo, kurį Dievas tėvų prieglaudai pavedė.

Kožnas tėvas ir motina myli savo kūdikį; didumas bet skaito už priedermę neapreikšti tos meilės. Tai paklydimas. Kūdikis reikalauja pabučiavimo, juokavimo ir glebesčiavimo. Gimdytojų meilė sušildo jaunutę jo dūšią ir priduoda sylos. Kaip žiedas grėžias į saulę, kuri jį gaivina karštais spinduliais, taip kūdikis glaudžiasi prie tų, kurie jo širdyje pirmus meilius jausmus pažadina.

Kas iš užaugusių atstumia geradėjingą ranką? Keno širdis nelinksta prie to, kame junta meilę, malonę? Gerumas, malonumas, su meile sujungtu, pritraukia kožną — jaunesnį ir senesnį. Kūdikis tuo labjau reikalauja malonėjimo, kad dar neišpažįsta kitų gyvenimo raskažių. Nešykštuokit jo savo kūdikėliams! Mylėkit tas šviesiaplaukias esybes, kurios auga po jūsų akių, kurias jūsų pačios, o jų motinos, savo penu peni, kurios gričiose jų pirmus žingsnius daro. Mylėkite jas ir vis rodykite savo meilę. Ar-gi paveikslas tu smulkių rankučių nepritraukia jūsų širdies, kad kūdikį paimtumite ant kelių ir glaustumite prie krūtinės auksinę jo galvelę?

Jei kūdikio širdyje meilė apsigyvęs, nebūs ten vietos ginčui, neapkantai ir saumeilybei. Meilė naikina visus tuos gaivalus ir daro vaikus tėvams paklusnius.

Koaugščiau tat įkvėpsite vaikams savo meilę, tuo lengviaus galėsite rėdyti jų valią ir darbus. Vaikai, mylintys tėvus, gilioje senatvėje atmins jų perspėjimus. Kodėl taip? — Aišku. Tie perspėjimai drauge su meile patelpa jų širdyse, apsigyvena ten, kaip ištikimi sąžinės sargai. Nuo pat pradžios tat, kad tik kūdikis supranta savo vardą, pradeda pažinti tuos, kurie apie jį vaikščioja, tegu tėvai sėja jo širdyje meilės grūdas.

Ką girdžiame, regime ir jaučiame, tai gimdo vaidentuvėje supratimą ir paveikslus. Tėvai tat, kada vaikai pradeda suprasti, turi visados atminti, ką prie jų kalba. Kožnas tėvo ir motinos žodis įsmenga į kūdikio atmintį, kožnas darbas padaro įspūdį, ir kūdikis iš tai, ką girdi ir regi, sutveria sau numanymus ir supratimą. Kuo gražesnes girdžia kalbas, kuodoresnius regi darbus, tuo

geresni veisiasi jame jausmai. Nereikalauju nė priminti, kad tikėjimas turi būti pirmutinis dvasiškas penas kūdikiui, ir jis turi dieną pradėti ir baigti mįslimi apie Dievą. Pripranta prie to kūdikis, kalbėdamas poterius rytą ir vakarą. Reikia lavinti vaikų protą, išaiškinant tikėjimo tiesas, mokint jį mislyti apie Dievo gerybę ir Apveizdą. Reikia įkvėpti kūdikiui Dievo meilę teip, kad jis piktų darbų sergėtusi ne iš baimės koronės, bet iš geriausio Sutvertojo meilės.

Drauge su Dievo meile, reikia žadinti jo širdyje meilę artimo, malonę ir mielaširdystę. Jug kas myli artimą, neskriaus jo, nevogs, neplėš šlovės, neužmuš, nenuvarys be almužnos nuo slenksnio pavargėlio, guos varguolius, nelaimingus, lankys ligonius ir tt.; žodžiu — užlaikys tą didelį Kristaus prisakymą: „mylėsi artimą, kaip pats save“.

Greta su religija reikia tėvams išanksto žadinti kūdikiuose godojimą tėvų. Vaikas, negodojās tėvo arba motinos, nebūs jų geidžiama paguoda ir neišeis į dorius žmones. Vaikų godonę tėvai įgys tada tik, jei to išmokys savo paveikslu arba užsilaikys, kaip jiems pridera. Paveikslą godonės duoda tėvai vaikams, jei nėkad os nesirieja prie jų, neišmetinėja kits-kito ydų, nesiskundžia ant kits-kito prie vaikų, arba — kaip atsitinka — prieš vaikus. — „Tėvukas tavo niekam nevertas, tik sėdžia karčiamoje — sako neviena motyna sūnui, nesusiprazdama, juog per tai žemina tėvą vaiko akyse, kuriam jug nepriderą niekinti tėvą. — „Močios neklausyk — tik manęs“ — plepa vaikui tėvas, užsirūstinęs ant pačios; o vaikas, vienaip girdėdamas nuo tėvo, kiteip nuo motinos, nebežino, katro beklausyti, — ir ant galo, nė vieno nebeklauso, nė antro.

Tėvai, geidžiantys nuo vaikų godonės, turi gyventi meilėje, sandaroje, visokius ginčius atlikti ant keturių akių, o prie vaikų kits kitą godoti, reikalaudami to ir nuo vaikų.

Kad vaikai, regėdami tėvus besibarančius arba mušančius, jų negodos, nėra nė mažiausio abejojimo. Dėlko? Nesgi, girdėdami vaidus ir pažindami jų priežastį, kartais vieną regės kalta, kartais antrą. Jeigu, duokime, pagal

vaiko numanymą tėvas teisis, tai močia turi būti kalta ir antraip. — Vaikas-gi, pripažindamas gimdytojui kalčią, tikrai paliauna jį godojęs, ima jį niekinti ir klauso tik pakol nusimano esąs už jį silpnesnis.

Jei kam prieteliškai prisitarnaujame ar reikale duodami pašalpa, džiaugiamės, regėdami, juog tai atmena. Jei priešingai atsitinka, sakome, kad tai nedėkingas, ir juog tokiam užuomaršai neverta gerai daryti. Jeigu nenorite, idant kas nors kada atsilieptų teip apie jūsų vaikus, nuo mažumės žodžiu ir paveikslu kvėpkite jų širdin dėkingumą. Paveikslu išmokšite juos, jeigu apie kaimyną, reikale gerą padariusį, kalbėsitate prilankiai, jeigu rodysitės dėkingais gydytojui, sugražinusiame sveikata, mokintojui, lavinančiam vaikelus ir tt. Kožnas iš jų nusipelno jūsų dėkingumą ir tai dėkingumą netik ant liežuvio, bet ir tikrą, liepiantį geru už gerą užsimokėti. Vaikai turi girdėti nuo jūsų, juog žmonėms geradėjingiems reikia dėkavoti ir, kada galima, jiems geradėjį rodyti. Tankiai galime regėti sodiečius miesčionių rėdykluose. Ar-gi netiesa, kad jie ant lauko ir žydžiančioje pievoje išrodo lyg nečystos plėmės? Ir kam tie žmonės į pusgalvius išaina? „Nė šuo, nė ožka“ — sako patarlė (priežodis). Naminiai rūbai, prasti ir tvirti, tvarkūs ir gražūs, kožnam malonūs. Miestiški rūbai ir brangesni, ir silpni, ir ne teip gražiai išrodo, kaip sodiškiei. Užtat, jei kas papeiktų prie vaikų naminus rėdyklus, subarkite skaudžiai; nes nėra pritinkesnių jums rūbų, kaip namie austi, stipri ir margi, kaip tai žemė penetoja, kaip pievos ir lankos jūsų. Nešiokite tat juos patįs ir liepkite vaikams, kad teip darytų, kaip jų proseniai darė. Pačioms ir dukterims nedaleiskite savo rūbų apkeisti ant žydiškų suraukų, jeigu galite, sugražinkite visiškai senoviškus lietuvių rėdyklus, kurie joms ypač pritiktų.

Neviena motina, papenėjusi ir apdengusi kūdikį, mislijas viską jau padariusi. Tai daug, bet neviskas. Teip suprasta motinos priedermė duoda svietui žmones sveikus, bet labai tankiai tinginius ir kvailius. Patįs žinote, kaip sunku privaryti prie darbo paaugančius vaikus. Tinginystė isikerėjo pas juos nuo mažatvės, nes motinos rupinos tik, idant jie nebūtų alkani, o prie darbo jų nespaudė.

Prie darbo reikia vaiką pratinti, kad tik pats pradeda bovytis. Tuomet nereikia jam viską traukti iš rankų, bet kas kartą jam naujas zabovas (žaislus) duoti. Žaislai tie išmokin jį vis mįslimi ir rankomis dirbti. Tai nieko nekaštuos; sodžiuje daug yra daiktų, galinčių kūdikį nubovyti. Pasodinę triobos kerčioje, o vasarą pašalyje, liepkite iš drėgnos smilties kukulius lipdyti. Kad tai atsibos, duokite žiedus, akmenėlius, liepkite ką nors budavoti, apie budinką darželį taisyti. Tai vaiką ilgai nubovys.

Vaikui paaugus, pirkite elementorių su abrozėliais, tuos abrozėlius aiškinkite. Papasakokite, kokį pelną duoda gyvuoliai ten nupiešti ir kaip reikia su jais apseiti. Nors nedėdieniais tokias pasakas vaikams pasakotumite, rodydami dar paveikslėlius, daug labai gero vaikams padarytumite, nes-gi pripratintumite juos mislyti apie viską.

Septynių metų mergaičkas, jums jau ši-tą trioboje padedančias dirbti, mokinkite siuvinėti; o kad jau pramokę, liepkite lopyti senus rūbus savo ir mažesnių vaikų. — Vaikus teippat pratinkite prie darbo, kaip tai: duokite senus krepšius vytelėmis užadyti, liepkitė dirbti šiaudinius brylius ir t. t. — Kituose kraštuose, kur valsčionis turi žemės perpus mažiaus, negu pas mus, visi sodžiai užsiėma amatais. Duokime, ten, kur gražus karklai auga, dirba krepšius, kur dera linai, užsiėma audimais ir t. t. Yra vietos, kur visos moteris moka gražiai išsiuvinėti ant drobės, megsti dailius mezginius, o tokius daiktus, gražius ir tvirtus, miestuose kožnas su noru perka. Išsiplatins tie amatai tokiu būdu, kad išsimokinusi viena išmokino kelias, tos vėl po kelias ir tt. Toki broliška malonė padarė tai, kad anie sodžiai nežino bėdos nė bado, nes, turėdami pelną iš žemės, prisiduria dar iš rankų darbo. Neturi vargo jie ir parduodami savo išdarbius, nes prekiautojai, žinodami, kokiame kaime yra daug tokių daiktų, patis atvažiuoja pas juos.

— Kol pirm negu pas mus pražydės vienybė, kad nebepavydėsime kits kitam mokslo ir noriai platinsime tarp sąvųjų amatus, pasirupinkime bent naikinti vaikų tinginystę. Angsti išmokinti mislyti ir kneibti, vaikai patis

potam geis rimtesnio darbo. Tokiu būdu būsimė naudingi ir jiems, ir tėvynei, nes ten, kur žmonės darbštus, „ir ant akmens javai auga.“ (patarlė sako).

Labai negerai leisti vaikams per kiauras nedėlias valkiotis paskui galvijus be darbo. Ten tai vaikai viens-nuo-kiti išsimokina bjauriausių dalykų, nes piktos mįslis tuomet tankiausiai painiojas, kad žmogaus rankos ir protas dykiniuoja. Vaikai, genantįs bandą į lauką, turi neštis darbą drauge. Motinos turi to nuo jų reikalauti ir ar užmokesnių, ar korone spirti, idant, kas užduota, gerai išpildytų. Gera motina įduos vaikui knygutę, kad lauke kur pauksmėje paskaitytų ir, ką rado, namie balsu papasakotų.

Teip auginti vaikai užaugę laimins tėvus: „Neišmanau bado, skylės rūbuose nešvyti, nes nuo mažų dienų gimdytojai išmokino dirbti. Dovenok jiems, Viešpatie, dangaus karalystę.

Ši kartą truputį pasikalbėsime apie tą grieką, kurio bjaurybės — kaip sako šv. Ignacas — nė tvanų vandenį nenuplovė, nė skaudi Sodomos ir Gomoros ugnis neišdegino; priminsime, kaip išsergėti nekaltus kūdikėlius nuo tos nedorybės, kuri — pagal žodžių šv. Povilo Apašt. — tegu nebūs nė minavojame tarp jųsų. Kaip-gi nuliūsta šendiena širdis ir akis pasineria į gailią ašarą, pašvelgus į žmoniją teip bjaurią, teip nečystą! Nečystata — girtybės duktė, žmogžudystės ir įvairių ligų motina, bedievystės prietelka, nemielaširdystės ir visokių gyvenime išardų draugė, amžinos smerties sėkla — kaip-gi įsikerėjo pasaulėje — Viešpatie! ir mūsų tėvynėje! Į ką panašus dabar jaunimas nekuriuose parapijose? Jaunikaitis žydžiančioje jaunystėje aptemęs lyg žemėmis apneštas, pamėlinavęs, pasišiepęs, apskurdęs, suvytęs, lyg žiedas, šalnos pakastas; — eina nuo jo tvaikas, lyg nuo pūvančio. Kas atvedė jį ant to! — Paleistuvystė. Mergaitė rauda skaistumą ir gerą vardą praradusi; kokia priežastis — griaudžių ašarų ir kieto vargo? — Paleistuvystė. Ligonbučiai pilni skurdžiai vaitojančių ronotų sopuliuotų ligonių, apie kuriuos ir gydytojas atsargiai vaikščioja, bijodamas užsikrėsti; kas pagimdė tuos

nepaprastus, baugius limpančius sopulius? — Paleistuvystė. Paleistuvystė, griauždama sveikatą, silpnydama valią, šaldindama širdį kiekvienos ypatos atskirai, jeigu išsiplatina, — žūdo visą draugiją, visą tautą. Kas iškasė amžiną duobę senovės Rymo galybei, jei ne paleistuvystė. Žmonijos istorija pažymėjo daug liūdnių tos nedorybės vaisių, žadinančių kiekvieną giedrų protą prie paveikslingo, čysto gyvenimo. Kaip skurdu dabar, atsiminus, juog mūsų seneliai pagonis karščiaus mylėjo tą dorybę, negu jų vaikai, Evangelijos mokslu apšviesti. Kaip-gi įkurti dabar pas mus čystata, ypač ten, kur ji bemaž užgniaužta, kur šeštas prisakymas tiktai iš katakizmo žinomas, o gyvenime nebeužlaikomas? O tai reikia pradėti tą didelį šventą darbą nuo nekaltų kūdikėlių, kurie užaugę būs paveikslu kitiems. Gimdytojai jums, kaip vadovams pirmųjų dienų, uždėjo tą priedermę Viešpats ant pečių ir jeigu jos neišpildysite, sunkų atsakymą, rokundą išduosite skaudaus ir teisingo sudo dienoje.

Kas nori, idant jo vaikai būtų čysti, tegu, kaip aniolas sargas, apsaugo jų lūpas, ausis ir akis nuo visko nepriderančio. Kaip-gi sudrebi, girdėdamas iš motinos lūpų papiktinimą! O kiek tokių motinų, ypač Telšių apskrityje, kur žmonės paleistuvyste vietomis teip užsikrėtę, juog gėda (sarmata) ir pas jaunas mergaites visiškai išdilusi, užgniaužta, kur penkiolikos metų mergiūkštė (Plungiškiuose, Rietaviškiuose, Karteniškiuose ir dar kur-ne-kur) ne parauduodama buryje begėdiškai padainuos ir pašnekės. — „Kokios jūs mergės, kad prie jūsų berniukai nelenda, nė jūs prie berniukų; aš penkiolikos metų buvau su vaiku, užtat jauna vyrą sugriebiau.“ — Tokius žodžius drįsta ten ištarti moteriškė, motina — prie jaunų mergaičių ir savo vaikų. Prakeikta toki motina! Vietoje vesti vaikus išganingais takais, ji pati užimdama velnio vietą, stuma juos į bjaurias nedorybes. „Bėda svietai dėl papiktinimo“! Nelaimingi kūdikėliai, kurių gimdytojai nešioja ant savęs žymę prakeikimo. Brangūs gimdytojai, jūsų rankose kūdikių širdys, kaip vaškas, minkštas, — ką norite, galite nulieti. Rupinkitės, susimylėdami, kalbėti prie vaikų priderančiai;

nepažadinkite nėkados jų jauname prote nepriderančios žingeidystės; sergėkite nuo draugavimo su sugedusiais vaikais ir užaugusiais nepraustaburniais; už kožną žodį ar darbą, kuriame būtų nors šešėlis nečystatos, skaudžiai nubauskite, — o tat iš čystatos jūsų vaikų Dievas džiaugsis ir žmonės grožėsis.

Senovės Lietuviai nečystą jaunimą ant laužo sudegindavo. Jeigu tat dabar seneliai atsikeltų iš grabo, kiek laužų užsiliepsnotų Lietuvos padangėje. „Su kuo perstovinėsi, pats tokiu tapsi“ — sako R. Š. Tarp kokių žmonių kas užaugs, tas pats tokiu būs. Broližiai ir seseris, kurie perstovinėjate su kūdikėliais, dėl meilės V. Dievo, nepapiktinkite jų. Tada pražydės dorybė jaunose širdyse ir dangus prie mūsų pritaikins malonų palaiminimą: „Palaiminti čystos širdies.“

Margalis.

Ūkės dalykai.

1. Laikymas kiaušinių ir plunksnų.

Kas nori užlaikyti kiaušinius ant ilgesnio laiko, turi juos padėti šaltoje sausoje vietoje. Geros gospadinės dažnai deda juos į pelenus, į pelus arba į smulkų šieną. Bet toks laikymas neapsergsti kiaušinių nuo gedimo. Nes oras palengva patenka per mažutes kevale skyteles į vidurį kiaušio, ir kiaušis pradeda gesti. Todėl norėdami palaikyti kiaušius per ilgesnį laiką, turime juos apsergėti nuo to, kad oras neįsigautų į jų vidurį. Ir dėlto: vieni kiša kiaušius į aliejų, o paskui, greitai ištraukę iš aliejaus, apšluosto, kad aliejus nepatektų į vidurį kiaušinių; kiti vėl tepa juos sviestu, taukais ir tt. Bet užvis geriaus yra tepti kiaušius lašinių skurele. Nes nors ir biški patepsime kiaušius su kokiais norint taukais, tai jau užteks, kad skylikės kevale užsitrauktų ir neįleistų oro į vidurį. Teip-pat neblogai kiaušius laikyti smiltyje, visokiuose sėklose kaip-tai: morkų, linų ir tt.; bet tai suvisam neapsergia nuo gedimo. Už visus yra geresnis pragumas — kalkinis vanduo, kurs pataisomas šitokiu būdu: į prastą molinį puodelį įpilk

vandens 8—12 kvortų, įdėk 6—7 svarus užgesintų kalkių. Išmaišius gerai kalkius ir vandenį, reikia palaukti, kad kalkiai susėstų ant dugno, o nusėmus palengvo tą vandenį, reikia apipilti juo kiaušius, sudėtus į koki norint indą. Vandens reikia pilti tiek daug, kad aplink 5 colių vandens stovėtų viršum kiaušių. Paskui vėl apipilti biškį kalkiais ir pastatyti kur nors patogioje vietoje laikymui. Tokiame vandenyje kiaušius galima laikyti apskritus metus. —

Paukščių plunksnos vėl nereikia mėtliot, nes jas perka suvartojimui į patalines ir išmušimui mėblių ir moka už jas gan brangiai. Jei norim plunksnas sunaudoti, tai turim papiovē paukštį, ikikol jis tebėra šiltas, ang nupešti, o nupešus, jo plunksnas padžiauti po pečium ir gerai išdžiovinti. Taip išdžiovintas plunksnas ir padėtas į sausą vietą galima labai ilgai išlaikyti.

2. Geras sviestas.

Ne visi žino, kaip didelę tur įtekmę ant sviesto gerumas druskos, su kurią sudžia. Juo druska yra baltesnė ir sausesnė, juo yra ji geresnė sviestui sūdyti. Pilka arba rusva druska yra visuomet drėgna ir tur savyje chlorinės druskos, karčiosios ir gliauberinės druskos, o dažnai dar ir kalkinės druskos, nuo kurių sviestas apkarsta. Dėlto būtinai reikia imti visuomet sūdyti sviestui balta ir sausa druska, nežiurint ant to, kaip brangi ji yra. O jei nėra geros druskos ir reikia imti prastesnę, tai tada reikia aną gerai išvalyti ir perskirti, kad neužsiliktų kokių nereikalingų ir kenkenčių sviestui dalelių. Norint išvalyti druską, reikia ją įpilti, kiek galima daugiesniai ant rėčio, apdengto švaria drobe, ir perpilti ją kelius sykius suriu ir karštu vandeniu, sutaisytu tokiu būdu: į verdantį vandenį įberti kukninės druskos tiek daug, kad ji negalėtų ištirpti ikikol mėš tą vandenį, po kelis sykius maišydami, vieną kartą ne užvirinsime. O kaip užvirs, tai tada, nusėmus tą vandenį, reikia juo perpilti kelis sykius druską, papiltą ant rėčio. Tai daro dėlto, kad toks karštas ir sūrus vanduo nesutirpina druskos, o tik sutirpdo ir prašalina kenkenčias (vodingas) druskos dalis, kurios su garais išnyksta ore.

Tokiu plovimu tegal prašalinti iš druskos tiktai augščiau minėtas pavojingas daleles, bet negalima nėkuomet atskirti iš druskos tokiu būdu: žemes, žvyrus ir akmeniukus ir tt.; dėlto negalima nėkuomet imti į sviestą negrynos ir žemėtos druskos. Dar prieš sviesto sūdijimą, reikia pirmu druska išdžiovinti ir sugrūsti kokiam norins inde, tiktai ne gelžiniame, nes gelžieniuose induose dažnai yra rūdis, kurios suvis pagadina druska.

Vandenį, kurs atliekta po išvalymo druskos, reikia atiduoti gyvuliams, nes visi gyvuliai druska ir sūrą vandenį labai mėgsta.

Geras sviestas visuomet išrodo teip:

1. Turi gražią, vienodą, geltoną varšą. Varsos nevienodumas parodo, kad sviestas yra ne vieno gatunko, dėlto ir nevienodo gerumo, yra jisai prastas. Margas sviestas yra todėl, kad jisai buvo nelygiai užsūdytas, arba kad prastai buvo rinkta ir atskirta gretienė (smetona) nuo pieno, kad į sviestą pakliuvo daug varškės, kurios paskui ir neagalima išskirti iš sviesto.

2. Gerai sumuštas sviestas turi laikytis tvirtai kupetoje, vaškui panašioje. Surymas svieste turi apsirėkšti mažuose, skaidriuos lašeliuose. Dideli surymo lašai, o ypač drumzluoti ir pienuoti parodo menką sviestą. Lygi dalį menkas sviestas yra ir tada, jei jis tur nemalonią skonį ir lajinį sausumą, o tas dažnai pasidaro iš daug kart plovimo, niurkymo, ir valiojimo. Dar yra negerai, jei, prieš sviesto sumušimą, smetona būva per daug sušildyta, o mušant prideda šilto vandens; tada sviestas pasidaro drumzdinai baltas ir neskanus.

3. Sviestas tur būti gražiai išvalytas ir malonaus saldžiai kvėpiančio skonio. O jei jis užsilaiko nešvariai, arba neatsakančioje vietoje, arba jei vėl karvių pašaras buvo bet koks, tai ir jo skonis būs tuojaus bjaurus.

4. Juo sviestas užsilaiko ilgiaus, juo jis yra geresnis, žinoma, jei tiktai jis nenustojęs savo gero skonio.

3. Apie mietelius (bazliukus) vaisių medeliams.

Mieteliai soduose įsmeigti, prie kurių prisiriša fruktiniai (vaisiniai) medžiukai, greitai pūna. Lygšiol daugelis ūkininkų apdeginavo arba apsmalindavo tuos mietelių galus, kurius kaldavo į žemę; bet dabar išrastas naujas geras būdas apsergijimo jų nuo puvimo, kurį trumpai čė aprašysime: garai išdžiovinus mietelius reikia įkišti į kalkinį vandenį teip giliai, kaip giliai žadame juos kalti į žemę, ir reikia, kad dar keli roliai jų mirkytos dalies pasiliktų dar ant viršaus žemes. Išėmus iš kalkinio vandens ir gerai mietelius išdžiovinus, reikia juos patepti (tiek daug, kiek buvo įmerkti) sierirės rugšties skystymu. Teip išmirkyti ir patepti mieteliai pasidaro labai tvirti ir nepūna, ir ilgiaus laikos už smalintus arba apdeginus mietelius.

4. Dirvų mergeliavimas.

Dirvas galima mergeliuoti arba kalkiuoti tikt tada, jei anos derlingos ir riebios, nes tokiose yra daug maisto dalelių, reikalingų augmenims. Kalkiai, kurie yra mergelyje, patįs neduoda maisto augmenims, tikt greičiaus sutirpina maisto daleles, esančias jau žemėje, kuriomis augantįs augmenįs augdami maitinas. Dėlto liesios ir nevaisingos dirvos reikia pirmu apvežti ir apkrėst mėšlais, jei ne gyvulių, tai bent chemiškais, turinčiais savyje fosforinę rūgštį, potažą ir azotą. Jei mėš teip nedarysime, tai iš mergeliavimo liesių dirvų apturėsime ne pelną, tik blėdį, nes mergelis dar greičiaus ištrauks ir sutirpįs visas žemės maisto daleles ir paliks tada dirva dar liesesnė, negu prieš mergeliavimą. Užvis yra mergeliuoti tvirtos, sunkios ir dumblotos dirvos, nes mergelis sutrupina jas ir sušildo, o į tokias jau sušildytas ir susmulkintas dirvas ir oras su šilima greičiaus patenka. Bet visųdidžiausi nauda iš žemės mergeliavimo yra netik ta, kad aną sušildo ir susmulkina, bet ta, kad permaino jos dalelių sudėjimą, o tuo pačiu padaro ją geresne ir derlingesne. *Ignotas.*

Mano pasakėlės.

(Taša.)

II.

P u o t a.

Mano arklys pasikėle padebesin ir akiesmirksnyje, kaip žaibas, prilėkė prie Grigo kiemo.

— Na, tai dabar pasilsėk čionai prie tvoros, pasakiau aš savo arkliui ir norėjau pririšti jį ant šermukšninio paradžio ir peržegnoti ryšį, idant kipšas nenutrūktų; bet jisai pradėjo manęs prašytis, kad aš leisčiau jam eiti kartu su manim grįčion.

— E, kam tau reikia tenai eiti? Kas tau ten? — užklausiau jo.

— Aš labai mėgiu būti ant tokių susirinkimų, — atsakė jisai.

— O dėlko mėgi?

— Patsai pamatysi; kam dar čė ir besakyti! — teip pratarė kipšas, ir mudu abudu įėjova į kiemą, nėkam nematant ir nenujaučiant, juog svetimas žmogus atsirado.

Kad aš nebučiau žinojęs, juog čė žmonės susirinko pasilinksmintų, tai bučiau pamislijęs, juog čė susiėjo didžiausi bepročių krūva: toks rėksmas ir klyksmas ėjo iš grįčios, skambėjo iš užkimusių gerklių tokie žodžiai, girdėjuos tokios dainos, juog, tarytum, čė pats priešpragaris yra. Man į grįčią įeinant, sudavė į nosį toks biauirus degtinės, alaus ir žmonių prakaito kvapas, kad net šleikštu pasidarė, net už pagurklio nutvėrė. „Na“, pamislijau sau: „Dieve, padėk išvert!“ ir persižegnojęs išengiau į grįčią.

Iš karto nėko nesimatė per pypkių dūmus; bet paskui, man šiek tiek prasižiurėjus, pradėjo lysti per dūmus veidai bent dviejų, trijų dešimčių žmonių, kurie apsėdo tris didelius stalus. Gale didžiojo stalo sėdėjo staršina. Buvo tai vyras arti penkių dešimtų metų; atsipenėjęs, kaip penimas meitėlis, žvairakis, suaugusių ančiakių, nedaug kuo už mane gauruotesnis. Šalyje jo, iš vienos pusės sėdėjo jo pati, lygiai drūta boba; iš kitos — storasta,

Petras Kiškis; toliaus susėdo dešimtininkas Pliumpis, Barbora Šarkienė — visos parapijos liežuvninkė, Marijona Skardienė — gyvnašlė, kurią visi patyloom vadino: „velnio boba“ už jos neišpasakytą pyktį; ir kiti kitokie, visi jau gerai įkaušę: vieni raudoni, kaip burokai, prisimerkę, kaip pusakliai; kiti išbalę — nors į grabą dėk, su apsvaigusiomis ir jau pusvairomis akimis; visi šlapi nuo prakaito, lyg tartum išpirties išėję. Pats gaspadorius su gaspadine ir trejetu vaikų sukinėjos aplink stalus ir kas valandą mainė išdykintus uzbonus pilnais, ragindami gerti ir teipjau įgėrusius svečius. Vienas tiktai žmogus skyrės iš visų kitų savo veidu ir apsiėjimu. Buvo tai gražiai žilas seniukas, metų gal septynių — aštuonių dešimčių; jisai rymojo, atsisėdęs ant pečininko, ir liūdnai žvalgės po grįčią savo mėlinomis, gan dar šviesiomis akimis. Buvo tai tikras tų namų gaspadoriaus dėdė.

Aš priėjau prie jo ir, pečiaus atsilošęs, besidairydamas pradėjau klausytis, ką žmonės šneka.

Rėkojo visi iš vieno, vieni kitų neklausydami, vieni kitus pertraukdami kalboje; kiti jau ir visai girti, snūduravo ažustalėje; nubuzdami šaukė: „nesuglasnas“; kiti užveda dainą girgždančiais, kaip netepti ratai, balsais, bet jau liežuvis ir gerklė nebeklauso — ir vėl griebias už sklienyčios; kiti, pakėlė balsus, susiraukė netol jau tebuvo nuo barnių. Vis tai kėlė tokį užimą ir kauksmą, kad sunku buvo suprasti, apie ką šneka: girdėjai tiktai keiksmus, nepriderančius žodžius, o už visa tankiaus: „sveikas, kūmai“! „Švogriau susidaužkime“! „sudaužtinių“! „visą, visą“! ir teip toliaus.

Štai, tiktai: trinkt! ir net visas stalias sudrebėjo, net sklienyčios ir kieliškai suskambėjo, net visi ant valandos nutilo. Tai, mat', staršina, sudavė per stalą kamščiu ir storu užkimusiu balsu surėkė: „Pone Grigaviče! pone gaspadoriau“! Gaspadorius, kaip gyvatės geltas, prišoko prie staršinos ir paklausė, ko nori.

„Duok čę mums su storasta „greštosios“ po stiklelį, reikia gerti magaryčių; męs, mat', baigiame jau šitą šventąjį Jurgį Karvelį“! pasakė staršina.

„Juozapai!“ pašaukė gaspadorius savo sūnų: „greičiaus atnešk ponui staršinai konjako“!

Juozapas atnešė butelį ir, atkimšęs, pripylė kieliškus. Staršina, susidaužęs su storastu, teip sušuko: „išgerkiva, kūmai, kad greičiaus tą Karvelį galėtume iškepti ir išvaryti šunims šieno piautų.“

„Išgerkiva!“ — atsakė storasta, ir abudu, išlinkę lyg dugniui kieliškus, pradėjo visaip terioti Jurgį Karvelį ir jam grasyti; o kiti svečiai, norėdami staršinai įtikti, pradėjo versti ant Karvelio visokius nebūtus daiktus: „jis ir melagis, jis ir vagis, ir šlovės plėšikas, ir skriaudėjas, ir paleistuvis“ — žodžiu sakant, neužmiršo nėvienos nuodėmės, kurių dasileidžia žmonės; rėkojo-gi labiausiai tie, kurie jei jau ne visas, tai jau gerą tų nuodėmių dalį ant savo dūšios turėjo.

Karvelis, teip staršinos ir storastos neapkenčiamas, buvo tai labai išmintingas ir darbštus ūkininkas. Jisai, dar jaunas būdamas, šalinos piktų draugysčių, susiejimų, nėkados neidavo į karčiamą, degtinės iš tolo neapkentė; šventomis dienomis, sugrįžęs iš Bažnyčios, skaitydavo geras lietuviškas knygas, o privakaryje, atsisėdęs kur pašalyje, šnekėdavos su išmintingais žmonėmis apie ūkės, valsčiaus ir parapijos reikalus, jisai visiems aiškiai ir stačiai sakydavo tiesą ir kiekvieną vadindavo teip, kaip buvo vertas pavadinti. Už tai visi blogieji ir neapkentė jo, labiausiai-gi staršina su storastu — abudu dideliu girtuokliu, kurių išrinkimui labai priešinos Karvelis su keletu kitų išmintingesniųjų.

„Vyrai!“ teip kalbėjo Karvelis ant valsčiaus sueigos: „ką jūs gero mislijate, išrinkdami staršinysten toki žmogų, kaip Mataušas Knisis?! Jug staršina turi būti viso valsčiaus gaspadorius, rėdytojas, mokytojas, pavargėlių globėjas! Koks iš jo būs valsčiaus gaspadorius ir rėdytojas, jei pats nėko neišmano, vos tiktai pasirašyti moka! Koks būs mokytojas, jei pats nėko kito nemoka, vientiktai karčiamoje sėdėti ir degtinę maukti? Koks būs jis pavargėlių globėjas, jei jis savo tikrąjį sunėmą su terbomis paleido? Apleis visą valsčių, supainios visus teip, kad ir išsiburti nebegalėsime! Išrinkime gerą, blaivų, išmintingą žmogų! Yra nemažai tokių: Pelyšaitis, Staškūnas, Rimša ir kiti!“

Bet jo kalba nepergalėjo. Knisis pastatė kelis gorčius degtinės, davė pišoriui keletą rublių ir tokiu būdu, patraukęs į savo šalį didumą, tapo staršina. Nuo to laiko pradėjo visokiu būdu persekioti Karvelį, jieškoti priekabų ir galų gale prisikabino.

Storastai, Karvelio kaimynui, viena naktį pavogė iš klėties skrynią su šilkinėmis skarelėmis ir kitoniškais drabužiais. Tą pačią naktį nakvojo prie storastos ir staršina su dešimtininku. Storastos bernas, išėjęs naktį oran, pamatė klėties duris atidarytas, pažadino gaspadorių. Tasai, šokęs iš lovos, prikėlė savo svečius, ir visi pradėjo jieškoti pėdų, kuriuos greitai atrado, nes tą naktį buvo paliję. Sekdami pėdus, priėjo prie Karvelio klaimo ir tenai atrado pavogtus daiktus. Jie tuojaus nuėjo pas Karvelį, išvilko jį iš lovos ir, pančiais supančioję, nuvedė prie urėdninko, iš urėdninko nuvarė prie asesoriaus, o iš ten į kalinį. Kaip tas atsitiko — nėkas nežino: gal ir pats storasta nunešė į Karvelio klaimą tuos daiktus; o gal ir vagis, pavogęs tą skrynią, užslėpė ją Karvelio klaimė, prėsle — gana jau to, juog kaltybė krito ant Karvelio; nors retai kas tetikėjo, kad Karvelis galėtų dasileisti vagystės.

Netikėjau tam ir aš; tad-gi, išgirdęs tokius nekalto žmogaus teriojimus, jau, jau norėjau, išėmęs iš gerklės kaulėlį, girti Karvelio šlovę, bet štai žilas seniukas, kursai sėdėjo ant pečininko, prisiartino prie stalo ir tykiu, bet aiškiu balsu teip prašneko:

„Žinau, staršina, kad tau labai rūpi pražūdyti nelaimingą Karvelį užtai, kad jisai išmetinėja tau tavo nedorybes; žinau, kad tu persekioji visus, kurie priešinos tavo išrinkimui; žinau, kad džiaugies Karvelio nelaime; bet pažiurėk, ar ne peranksti džiaugies, kad nereikėtų paskui griaudžiai verkti: meškos neperskrodeš, nepardavinėk kailio; nes dievobaimingi žmonės pradėjo tyrinėti tikrojo vagies pėdus, kurių dirbėjas bene tiktai čenai už stalo sėdi.“

Teip jam bekalbant visa grįčia teip nutilo, juog, tarytum, nėvieno žmogaus nebeliko: visi nuleidė galvas, kada nekada žvilkterėdami tiktai iš padilbų ant staršinos ir storastos, kurių veidas pradēm mainės: tai mėlinavo, tai raudonavo, tai vėl

balo, kaip giltinės rautas. Visi laukė, kas iš to išeis, nes žinojo, kaip buvo ūmus staršina, o seniukas teip toliaus kalbėjo:

„Varlė jaučio nepraris, kaip mūsų senuoliai sako; teip ir tu Karvelio nepražūdysi; žiurėk tiktai, kad pats nepražūtumei!“ . .

Čę staršina staigiai pašoko ir, irėmęs į seniuką savo išsiplėtusias akis, teip surėkė, kad net langai sudrebėjo: „Ar dar tu čę mane mokysi? tu, ubago vaikas?! Mane! Staršiną! Aš tau! aš tave į kalinį įbruksiu, net pasmirsi tenai! Aš tave sutreškinsiu, kaip riešutį! Aš tave! aš tave! . .“ Čę nebežinodamas, ką jau besakyti iš pykčio, sugriebė uzboną ir leidė į seniuką, bet nekliudęs, į pečių sutrupino į šupulius. Svečiai, kaip ylos užbadyti, pašoko iš užstalių: vieni kogreičiausiai smuko pro duris iš gričios; kiti puolė su kamščiais prie seniuko; kiti bėgo staršinos ramintų; tarp šitųjų paskutiniųjų buvo ir gaspadorius, kurs, bučiuodamas staršinos rankas, teip maldavo: „Pone staršina! nežiurėk, ką dėdė sako: senas žmogus, tai jau ir protas maišos! ot, geriaus išgerk konjako, tai būs geriaus.“ Bet staršina blaškės, kaip vilkas avelių gurbe ir traukės seniuko muštų; ant galo, davęs nusiraminti, tuo labiausiai, kad ir seniukas, pasiėmęs kepurę, išėjo iš gričios. Pamažu, pamažu vėl visi nusiramino ir apsėdo stalus; o gaspadorius, norėdamas užgerinti svečius, liepė pastatyti ant stalo degtinės.

Kada gričioje jau maždaug nutilo, ir aš išlindau iš užpečkio kur buvau užlindęs pradžioje sumišimo, bijodamas, kad ir man nekliūtų per plikę, nes gerai atminiau, kaip senelis sakė: „tarp dūrių piršto nekišk, nuvers; tarp girtųjų nesipainiok, nosį nudauž;“ o kad mano nosis, kaip jau žinote, nemaža ir greitai galėjo užkliūti už kieno kamščio, taigi aš, prasidėjus sumišimui, ir pasiskubinau ją už pečiaus užkišti ir laukti, pakol nenutils. Dabar-gi vėl jau drąsiai pradėjau klausytis.

Visi skubinos parodyti staršinai savo privengimą ir vienas už kito pradėjo keikti seniuką ir kitus Karvelio prietelius. Labiausiai rékojo Barbora Skardienė, kuri

sumišimui pakilus, buvo palindus po lovą, o nustojus, išlindo iš palovio visa purvina, kaip kiaulė iš migio, ir teip pradėjo šukauti laibu ir aštriu balsu: „ot, tai gerai, kad ponas staršina tą žilį išvarei! Kaip tai jis galėjo teip terioti Tamstą?! Aš busiu už liūdytoją, tiktai paduok šitą žilį ant sudo!“.

„Ir aš, ir aš!“ atsiliepė Šarkienė, nenorėdama pasilikti paskui Skardienės: „pasodink jį ant kelių mėnesių į kalinį, tai neplepės nieku ant gerų žmonių!“

„Pone Kniseviče!“ teip sušuko desetninkas: „jei nori, aš senį tuojaus supančiosių ir rytoj' nuvarysiu jį pas urėdninką: tepalupk jį bent kiek, kad kitą kartą nemėgintų lysti staršinai į akis!“

„Paspėsime! jisai neišbėgs iš mano rankų“, ištarė staršina, nuramintas jų žodžiais, o labiausiai keliais konjako kiediškais. „Gerai išgerkime: kam čę laiką veltui gaišinti!“

Tuo tarpu gaspadorius pripildė ištuštintas sklienycias, ir visi pradėjo gerai maukti, kaip vandenį.

Netrukus nebliko tarp visų nėvieno blaivaus žmogaus; visi teip nusigėrė, juog tarytum, pavirto į gyvulius be jokios gėdos, be jokios nuomonės! Kas ten prasidėjo — tai jau ne mano plunksnai aprašyti; gana jau to, kad mano kipšas iš džiaugsmo pradėjo trepinėti, kaip drigantas, sukinėti vuodegą, kaip vijūnas, ir juoktis velnišku savo juoku iš to, juog svečiai, besibučiuodami pradėjo tarp savęs rietis, špygomis kaišiotis, griebti už kuodų ir tt.

Aš pamatęs, kas dedas, ir bijodamas, kad netektų man per plikę, patraukiau už šniūro, kogreičiausiai sprūdau su kipšu pro duris iš to priešpragario ir tiktai kieme teatsidusau šviežiu, grynu oru.

„Dieve mano!“ pamislįjau sau: „ar-gi teip turi linksmintis lietuviai-katalikai?! Visa kalba — apie kitų nuodėmes; visas džiaugsmas — kito nelaimės; visa linksmybė — paleistuvystė; visa saldybė — girtuoklystė! Kad mūsų senuoliai atsikeltų, tai nepažintų lietuvių, nepermanytų, juog jie yra tos kilmės! Ar-gi Dievas neduos

mums kada nors mūsų akims atsiverti? Ar ne pradėsime nors kartą dorai gyventi? Bet reikia viltis, nes pakol dūšia kūne, patol viltis širdyje“.

Čę mano rymojimus pertraukė kipšas, kursai, suploinęs ir padailinęs savo balsą pradėjo prašyti paleisti.

„Susimylėk ant manęs“! teip jisai cypė: „jei dar nors keletą valandų mane praturėsi, tai Liucipierius lieps man išgerti smalos bačką“!

„Na, na“! atsakiau: „pagal Jono ir kepurė, pagal kurpio ir batas, jei tu kipšas, tai ir gerk savo gerala, bet aš dar nepaleisiu: jug dar nėko gero nematėme; ot, geriaus pasakyk, iš kur atsirado tokie girtuokliai ir paleistuviai, ir kas su jeis būs toliaus“?

„O o“! tarė kipšas: „iš kur atsirado? — Lengva suprasti: jug jus sakote: prašveistas puodas baltesnis, pašveistas vaikas doresnis; už vieną dirbtą kailį duoda dešimtį nedirbtų; netiek žodis, kiek paveikslas mokina, patraukia. Jų tėvai apie tuos priežodžius užmiršo: vieni, vaikams augant, nemokino jų Dievo prisakymų; blogą darant, nesubaudė, neperspėjo; negana to — patįs prie pikto ragino; kiti, kad ir pabarė, kad ir palupė kartais, tai vienok ne iš meiles, ne iš noro pamokyti, bet iš pykčio; kiti, tiesa, mokino vaikus gero pasielgimo, tankiai juos už piktus darbus korojo, bet kas iš to, jei tie vaikai nematė gero paveikslo: savo namuose nuo ryto lyg vakarui girdėjo ne jau iš šeimynos, bet ir iš pačių tėvų burnos keiksmus, nepriderančius juokus, blevyzgojimus ir barnes; tankiai matė visokius piktus jų pasielgimus. Iš kur-gi tad tie vaikai galėjo tapti dorais? jug bloga sėkla ir ant dirvono išauga, o gera ir ant išdirbtos dirvos nevisados išdygsta. Tokių žmonių jau daug prasiplatino, ir su jais mes neturime didelio rupesčio: jie patįs eina į mūsų nagus ir, kaip ant atlaidų, traukias į pragarą per savo nedorybes. Tiesa, ir jie iškliūva retkarčiais iš mūsų naga, bet tas atsitinka labai retai“.

— Kas juos pataiso? — užklausiu kipšo.

— Mūsų neprieteliai, — atsakė kipšas: — kunigai dievo-
baimingi žmonės, geros lietuviškos knygos. Jug saulė
ledą kaitink; tokia saule jiems ir yra kunigai, dori žmonės,
geros knygutės: kunigas sukaitina jų širdį, patraukia prie
Dievo; dori žmonės sutirpina jų piktus darbus, patraukia
prie gero gyvenimo; geros knygos apšviečia jų protą,
išrodo jų darbų bjaurumą, paragina prie išmintingo gyve-
nimo. Nelaimė mums, jei po tokią įtekmę papuola: daug
tada turime vargo, lyg juos atgal atitraukiame.

— E ką darote, atitraukdami nuo gero gyvenimo? —
pratariau aš.

— Jiems, teip kipšas atsakė: brukame į prietelius
piktus žmones: girtuoklius, paleistuvius, vagišius; atitrau-
kiame juos nuo pamokslių klausymo; išjuokiame gerus
žmonių darbus, jų dorybes, jų išmintį, užleidžiame tinginį
ir atemame norą prie knygų skaitymo. Perstovinėdami su
piktais ir patįs turi piktais tapti: jug „į kilaną įpuolęs,
sausas nekelsi; tarp varnų būdamas, kaip varna ir krank;
su kokiais perstovinėsi, tokiuo ir pats vėplinėsi“, teip jųs
tankiai sakote, teip ir yra. Už tat ir mums pasidarė jau
labai sunku gyventi: tankiai jau iš mūsų nagų ištrūksta
piktieji, nes kaskartą daugyn ir daugyn eina žmonių iš-
mintis ir dorybė, kaskartą platyn ir platyn eina knygos,
kaskartą mažyn ir mažyn lietuvių-katalikų pakliūva į pragarą,
kaskartą labyn ir labyn eina Liucipieriaus pyktis, nes jisai
už visa džiaugiasi lietuviais-katalikais, pakliuvusiais į
pragarą. —

Čę mano kipšas sunkiai atsiduksėjo, o aš prasijuokęs,
ištariau: „Na, na, nedejuok jau teip labai, užtenk jau jums tų,
kuriuos turite savo nagoje ir svilinate.

— Turime, tai tiesa, — atsakė kipšas; — bet Liucipierius
geidžia vis šviežienos: ta pati mėsa kasdieną sušleikštėja.
Jis sau prikaltas sėdi pragare, tai jam ir nuobodu, o jei
nepasiveda mums, tai baisiai koroja.

— Pikto ant svieto netrūks — atsiliepiau: — tai-gi ir
jūs nepristigsite; bet pasakyk tu man, jei žinai, kas būs
su staršinu ir kitais jo draugais?

— E kas-gi gali būti? — atsakė kipšas: — kas mėgia girtuoklystę, tas papuola į ubagystę. Jau susekė, kad Karvelis nekaltai kalinyje sėdi, nes pats staršina su storastu ir jo bernu nunešė skrynią į Karvelio klaimą. Jis bernui davė dešimtį rublių, idant jį tylėtų; bet tas pasigėręs visą išplepėjo žydai, kurs neapkentė staršinos už tai, kad staršina nemokėjo jam už degtinę. Dabar žydas pranešė apie tai Karvelio prieteliams, o tie nuvažiavo į miestą, apskundė staršiną su storasta, kuriuos rytoje suims ir nuvarys į kalinį. Karvelį išrinks į staršinystę.

Tai pasakęs kipšas pradėjo dejuoti, o aš teip sau pamislijau:

Norėjo kitą pražūdyti, o pats pražuvo: kitam duobės nekask, nes pats įkrisi; iš svetimos gerybės neprakusi (nepralobsi).

— Su kitais mums nėra vargo, nes visi jie, pakliūvę į mūsų nagūs, neištruks mums,— teip šnekėjo toliaus kipšas: — vargas tiktai su Grigu: dabar jį yra mūsų, nes ir geria ir kaimynus po truputį skriaudžia, bet vis, ant nelaimės, sukas aplink jį tas žilas seniukas, kursai prie stalo baudė staršiną. Jis tai yra mūsų didžiausias neprietelis, nes kasdieną prikalbinėja Grigą pamesti piktą gyvenimą, ir nežinau, ar neatitrauks tiktai jo nuo piktos draugystės. Tiesa, varginame męs dorus žmones, užsiundydami ant jų pikta-dėjus; bet nėko negalime padaryti. —

Teip mums bešnekant ir išaušo. Kipšukas vėl pradėjo prašyties paleisti, bet pagrasęs jam šermukšnine nuvedžiau jį į daržinę, pririšiau prie kuotelio, peržegnojau ryšį, ir pasakęs kipšui: „pasilsėk, nes rytoj' vėl reikės mane nešti“, užlipiau ant šieno. Pasimeldęs, atsiguliau ir akiesmirksnyje užmigau, kaip užmuštas.

Skruxdėlė.

(Toliaus būs).

Turinys „T. S.“ № 4—5. B.

1.	Laimė iš svetur. Paprūsio Lietuvių Drama iš IV aktų. Parašė: <i>V. Bevardis</i>	1
2.	Apie vaikų kirmėles. Parašė: <i>J. K. ir K. B.</i>	71
3.	Apie dorą kudikių auklėjimą. Parašė: <i>Margalis</i> ,	74
4.	Ukės dalykai.	81
	1. Laikymas kiaušinių ir plunksnų. 2. „Geras“ sviestas. 3. Apie mietelius vaisių medeliams. 4. Dirvų mergeliavimas. P. <i>Ignotas</i> .	
5.	Mano pasakėlės. II. Puota. Par.: <i>Skruzdėtė</i>	85

